

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक-ल

वर्ष ७, अंक ३३]

शुक्रवार, डिसेंबर ३, २०२१/अग्रहायण १२, शके १९४३

[पृष्ठे १०६, किंमत : रुपये १६.००

असाधारण क्रमांक ४१

प्राधिकृत प्रकाशन

(केंद्रीय) औद्योगिक विवाद अधिनियम व मुंबई औद्योगिक संबंध अधिनियम यांखालील
(भाग एक, चार-अ, चार-ब आणि चार-क यांमध्ये प्रसिद्ध केलेल्या अधिसूचना, आदेश व निवाडे यांव्यतिरिक्त)
अधिसूचना, आदेश व निवाडे.

उद्योग, ऊर्जा आणि कामगार विभाग

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ३ डिसेंबर, २०२१.

अधिसूचना

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२०.

क्रमांक औसंसं-२०२१/प्र.क्र.६१/काम-९.—औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० (२०२० चा ३५) याच्या कलम ९९ च्या पोट-कलम (१) तसेच सर्वसाधारण वाकखंड अधिनियम, १८९७ (१८९७ चा १०) याच्या कलम २४ यांद्वारे प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करून, आणि औद्योगिक विवाद (महाराष्ट्र) नियम, १९५७, महाराष्ट्र औद्योगिक रोजगार (स्थायी आदेश) नियम, १९५९ व महाराष्ट्र श्रमिक संघ विनियम, १९२७ यांचे अधिक्रमण करून, महाराष्ट्र शासनाने, करण्याचे प्रस्तावित केलेले नियमांचे पुढील प्रारूप, बाधित होण्याचा संभव असणाऱ्या सर्व व्यक्तींच्या माहितीसाठी, उक्त कलम ९९ च्या पोट-कलम (१) द्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे, प्रसिद्ध करण्यात येत आहे; आणि याद्वारे अशी नोटीस देण्यात येत आहे की, ही अधिसूचना, महाराष्ट्र शासनाच्या राजपत्रामध्ये प्रसिद्ध केल्याच्या तारखेपासून पंचेचाळीस दिवस समाप्त झाल्यानंतर, उक्त प्रारूप, महाराष्ट्र शासनाकडून विचारात घेण्यात येईल.

२. कोणतेही आक्षेप किंवा सूचना, कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, कामगार भवन, सी २०, इ ब्लॉक, बांद्रा-कुर्ला संकुल, वांद्रे (पूर्व), मुंबई ४०० ०५१ यांच्याकडून किंवा mahalabourcommr@gmail.com या ई-मेलवर स्वीकारण्यात येतील. व्यक्तीचे किंवा संघटनेचे नाव व पत्ता विनिर्दिष्ट करणाऱ्या स्तंभ (एक) चा आणि फेरबदल करण्याचे प्रस्तावित असलेला नियम किंवा पोट-नियम विनिर्दिष्ट करणाऱ्या स्तंभ (दोन) चा आणि त्याऐवजी दाखल करण्याचे प्रस्तावित असलेला नियम किंवा पोट-नियम आणि त्याची कारणे विनिर्दिष्ट करणाऱ्या स्तंभ (तीन) चा अंतर्भाव असणाऱ्या प्रपत्रा मध्ये आक्षेप व सूचना पाठविण्यात याव्यात.

वर नमूद केलेला कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी, उक्त प्रारूपाच्या बाबतीत कोणत्याही व्यक्तीकडून किंवा संघटनेकडून जे प्राप्त होतील असे आक्षेप किंवा सूचना, राज्य शासनाकडून विचारात घेण्यात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

श.मा.साठे,

शासनाचे सहसचिव

(१)

प्रारूप नियम

प्रकरण-एक

प्रारंभिक

१. **संक्षिप्त नाव.**—या नियमांस, महाराष्ट्र औद्योगिक संबंध नियम, २०२१ असे म्हणावे.

२. **व्याख्या.**—(१) या नियमांमध्ये, संदर्भानुसार अन्यथा दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) “संहिता” याचा अर्थ, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२०, असा आहे ;

(ख) “इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात” याचा अर्थ, संहितेच्या प्रयोजनार्थ, ई-मेलद्वारे सादर केलेली अथवा विनिश्चित केलेल्या पोर्टलवर टाकलेली (अपलोड केलेली) कोणतीही माहिती अथवा कोणत्याही मार्गाने केलेले डिजिटल प्रदान, असा आहे ;

(ग) “कलम” याचा अर्थ, संहितेचे कलम, असा आहे ;

(घ) “राज्य शासन” याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;

(२) या नियमात व्याख्या केलेले तसेच या नियमांमध्ये व्याख्या न केलेले शब्द, संज्ञा व वाक्यप्रयोग यांना संहितेमध्ये व्याख्या केलेले शब्द व संज्ञा यांना, संहितेमध्ये अनुक्रमे नेमून दिल्याप्रमाणेच अर्थ असेल.

३. **कलम २ च्या खंड (यझ) खालील समेट अधिकाऱ्यासमोर समझोता करण्यासाठी लेखी करारनामा.**—नियोक्ता व कामगार यांच्यामधील लेखी करारनाम्यासाठी कलम २ च्या खंड (यझ) खालील करारनामा, नमुना-१ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या नमुन्यामध्ये करण्यात येईल आणि करारामधील पक्षकारांकडून त्यावर स्वाक्षरी करण्यात येईल आणि त्याची एक प्रत, संबंधित समेट अधिकाऱ्यास पाठविण्यात येईल.

प्रकरण-दोन

द्वि-पक्षीय मंच (फोरम)

४. **कलम ३ खालील कार्यसमितीची रचना.**—

(१) कलम ३ च्या पोट-कलम (१) अन्वये दिलेला आदेश ज्याच्याशी संबंधित आहे तो प्रत्येक नियोक्ता, या पोट-नियमांमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या पद्धतीने कार्य समिती गठीत करण्यासाठी कार्यवाही करील.

(२) गठीत करण्यात येणाऱ्या समितीच्या सदस्यांची संख्या, अशा प्रकारे निश्चित करण्यात येईल की, जेणेकरून आस्थापनेच्या कक्षांमध्ये, दुकानांमध्ये किंवा विभागांमध्ये काम करीत असलेल्या कामगारांच्या विविध प्रवर्गांना, गटांना व वर्गांना, आणि अशा कक्षांना, दुकानांना व विभागांना प्रतिनिधित्व देण्यात येईल: परंतु, कार्य समितीच्या सदस्यांची एकूण संख्या, वीसपेक्षा अधिक असणार नाही: परंतु आणखी असे की, कार्य समितीमधील कामगारांच्या प्रतिनिधींची संख्या, त्यातील नियोक्त्याच्या प्रतिनिधींच्या संख्येपेक्षा कमी असणार नाही.

(३) या नियमातील तरतुदींस अधीन राहून, कार्य समितीमधील नियोक्त्याचे प्रतिनिधी, नियोक्त्याकडून, नामनिर्देशित करण्यात येतील आणि ते, शक्य असेल तेथवर, औद्योगिक आस्थापनेच्या कामकाजाशी थेट संबंधित असलेले किंवा त्याच्याशी सहयोगी असलेले अधिकारी असतील.

(४) (क) जेव्हा औद्योगिक आस्थापनेचा कोणताही कामगार, नोंदणीकृत कामगार संघाचा सदस्य असेल त्याबाबतीत, नियोक्ता, किती कामगार अशा कामगार संघाचे सदस्य आहेत यासंबंधी त्याला लेखी माहिती देण्यासाठी अशा कामगार संघाला विचारणा करील;

(ख) जेव्हा नोंदणीकृत कामगार संघाने, खंड (क) अन्वये त्याला दिलेली माहिती खोटी आहे, असा विश्वास ठेवण्यास नियोक्त्याला कारण असेल त्याबाबतीत, तो, अशा कामगार संघाला माहिती दिल्यानंतर, प्रकरण, सहायक कामगार आयुक्त यांच्याकडे निर्दिष्ट करू शकेल, जो, पक्षकारांची सुनावणी घेतल्यानंतर, प्रकरणाचा निर्णय करील आणि त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

(५) पोट-नियम (४) अन्वये मागवलेली माहिती प्राप्त झाल्यावर, नियोक्ता पुढील दोन गटांमध्ये समितीवर कामगार प्रतिनिधीची निवड करण्याची तरतूद करील, म्हणजेच:—

(क) नोंदणीकृत कामगार संघाला, त्याच्या सदस्यांच्या प्रमाणात, कार्य समितीसाठी सदस्य म्हणून त्याचे प्रतिनिधी निवडता येतील;

(ख) जेव्हा तेथे कोणताही नोंदणीकृत कामगार संघ नसेल तेव्हा, कामगार, कार्य समितीसाठी त्यांच्यामधून प्रतिनिधींची निवड करू शकतील.

(६) (क) कार्य समितीच्या पदाधिकाऱ्यांमध्ये, एक अध्यक्ष, एक उपाध्यक्ष, एक सचिव व एक सहसचिव असेल. सचिव व सहसचिव यांची प्रत्येक वर्षी निवड करण्यात येईल;

(ख) कार्य समितीवरील नियोक्त्याच्या प्रतिनिधींमधून नियोक्त्याद्वारे, अध्यक्ष नामनिर्देशित करण्यात येईल आणि तो, शक्य असेल तेथवर, औद्योगिक आस्थापनेचा प्रमुख असेल;

(ग) कामगारांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या कार्य समितीवरील सदस्यांद्वारे, त्यांच्यामधून उपाध्यक्षाची निवड केली जाईल:

परंतु, उपाध्यक्ष पदाच्या निवडणुकीत, समसमान मते पडल्यास अशा प्रसंगी, चिट्ट्या काढून निर्णय करण्यात येईल.

(घ) कार्य समिती, सचिव व सहसचिव यांची निवड करील, परंतु, जेव्हा नियोक्त्यांच्या प्रतिनिधींमधून सचिव निवडला जात असेल तेव्हा, कामगारांच्या प्रतिनिधींमधून सहसचिव निवडला जाईल किंवा जेव्हा नियोक्त्यांच्या प्रतिनिधींमधून सहसचिव निवडला जात असेल तेव्हा, कामगारांच्या प्रतिनिधींमधून सचिव निवडला जाईल:

परंतु, सचिव, किंवा यथास्थिती, सहसचिव हे पद, नियोक्त्यांच्या किंवा कामगारांच्या प्रतिनिधीद्वारे सलग दोन वर्षांसाठी धारण करण्यात येणार नाही:

परंतु आणखी असे की, कामगारांच्या प्रतिनिधींमधून निवडल्या जाणाऱ्या सचिवाच्या, किंवा यथास्थिती, सहसचिवाच्या निवडणुकीत नियोक्ताचे प्रतिनिधी भाग घेऊ शकणार नाहीत, तर केवळ कामगारांचे प्रतिनिधी, अशा निवडणुकांमध्ये मतदान करण्यास हक्कदार असतील.

(ड) खंड (घ) खालील कोणत्याही निवडणुकीत, समसमान मते पडल्यास अशा प्रसंगी, चिट्ट्या काढून निर्णय करण्यात येईल.

(७) (क) आकस्मिक रिक्त जागा भरण्यासाठी निवडलेल्या सदस्याव्यतिरिक्त, कार्य समितीवरील इतर कोणत्याही प्रतिनिधींचा पदावधी, दोन वर्षे इतका असेल;

(ख) आकस्मिक रिक्त जागा भरण्यासाठी निवडलेला सदस्य, त्याच्या पूर्वाधिकाऱ्याच्या न संपलेल्या मुदतीसाठी पद धारण करील;

(ग) जो सदस्य, कार्य समितीकडून परवानगी न घेता, समितीच्या सलग तीन बैठकांना उपस्थित राहण्यात कसूर करील तो सदस्य, त्याचे सदस्यत्व गमावील.

(८) कामगारांचा प्रतिनिधी, नियम (७) च्या (ग) अन्वये सदस्य असण्याचे समाप्त झाल्यास किंवा आस्थापनेमध्ये नोकरी करण्याचे बंद झाल्यास अशा प्रसंगी अथवा त्याने राजीनामा दिल्यास, त्याचा मृत्यू किंवा अन्यथा झाल्यास अशा प्रसंगी, सदस्य ज्या गटातील जागा रिक्त करील त्याच गटातून या नियमाच्या तरतुदीनुसार त्याचा उत्तराधिकारी निवडण्यात येईल.

(९) कार्य समितीला, विचाराधीन बाबीची विशेष माहिती किंवा विशेष ज्ञान असलेल्या, औद्योगिक आस्थापनेत नोकरी केलेल्या व्यक्तींची, सल्लागार क्षमतेत, सहयोगी म्हणून निवड करण्याचा हक्क असेल. असा सहयोगी सदस्य, मतदान करण्यास हक्कदार असणार नाही आणि ज्या कालावधीत विशिष्ट प्रश्न समितीसमोर विचारार्थ असेल त्या कालावधीसाठी केवळ तो बैठकीत उपस्थित राहील.

(१०) (क) कार्य समिती, आवश्यक तितक्या वेळा, परंतु तीन महिन्यांत एक पेक्षा कमी नसेल इतक्या वेळा बैठक घेऊ शकेल.

(ख) कार्य समिती, तिच्या पहिल्या बैठकीत, तिच्या स्वतःच्या कार्यपद्धतीचे विनियमन करील.

(११) (क) नियोक्ता, कार्य समितीच्या बैठका घेण्यासाठी बैठकव्यवस्था पुरवील. तो, कार्य समितीचे कामकाज पार पाडण्यासाठी कार्य समितीला आणि तिच्या सदस्यांना आवश्यक त्या सर्व सुविधा देखील पुरवील. कार्य समिती, कोणत्याही कामकाजाच्या दिवशी संबंधित औद्योगिक आस्थापनेच्या कामकाजाच्या वेळी सर्वसाधारणपणे बैठक घेईल आणि बैठकीला उपस्थित असताना, कामगारांचे प्रतिनिधी, कर्तव्यावर असल्याचे मानण्यात येईल;

(ख) कार्य समितीचा सचिव, अध्यक्षांच्या पूर्वसहमतीने, औद्योगिक आस्थापनेच्या सूचना फलकावर कार्य समितीच्या कामासंबंधीची नोटीस लावू शकेल.

५. कलम ४ च्या पोट-कलम (२) अन्वये तक्रार निवारण समितीसाठी नियोक्ते व कामगार यांच्याकडून सदस्य निवडण्याची पद्धत.—(१) तक्रार निवारण समितीमध्ये, नियोक्ता व कामगार यांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या सदस्यांची समान संख्या अंतर्भूत असेल, ती दहापेक्षा अधिक असणार नाही.

(२) नियोक्ताचे प्रतिनिधी, नियोक्ताद्वारे नामनिर्देशित करण्यात येतील आणि ते, शक्य असेल तेथवर, औद्योगिक आस्थापनेच्या कामकाजाशी थेट संबंधित असलेले किंवा त्याच्याशी सहयोगी असलेले अधिमान्यतेने, औद्योगिक आस्थापनेच्या प्रमुख विभागांचे प्रमुख असलेले अधिकारी असतील.

(३) कामगारांचे प्रतिनिधी, नोंदणीकृत कामगार संघाद्वारे निवडण्यात येतील आणि जेथे वाटाघाटी परिषद अस्तित्वात असेल तेथे, कामगार संघ वाटाघाटी परिषदेत ज्या प्रमाणात प्रतिनिधित्व करत असेल, अनुक्रमे त्याच प्रमाणात अशा प्रतिनिधींची निवड करण्यात येईल. जर तेथे नोंदणीकृत कामगार संघ किंवा वाटाघाटी परिषद नसेल अशा बाबतीत, औद्योगिक आस्थापनेच्या कामगारांद्वारे सदस्य निवडता येईल:

परंतु, तक्रार निवारण समितीमध्ये महिला कामगारांचे पुरेसे प्रतिनिधित्व असेल आणि असे प्रतिनिधित्व, औद्योगिक आस्थापनामध्ये काम करित असलेल्या एकूण कामगारांमधील महिला कामगारांच्या प्रमाणापेक्षा कमी असणार नाही:

परंतु आणखी असे की, तक्रार निवारण समितीच्या सदस्यांचा कार्यकाळ, नोंदणीकृत कामगार संघाच्या सदस्यांच्या कार्यकाळ एवढा, किंवा दोन वर्षे, यापैकी जो आधी असेल तितका असेल.

(४) (क) जेव्हा औद्योगिक आस्थापनेचा कोणताही कामगार, नोंदणीकृत कामगार संघाचा सदस्य असेल त्याबाबतीत, नियोक्ता, किती कामगार अशा कामगार संघाचे सदस्य आहेत यासंबंधी त्याला लेखी माहिती देण्यासाठी अशा कामगार संघाला विचारणा करील;

(ख) जेव्हा नोंदणीकृत कामगार संघाने वर नमूद केलेल्या खंड (क) अन्वये त्याला सादर केलेली माहिती खोटी आहे, असा विश्वास ठेवण्यास नियोक्त्याला कारण असेल त्याबाबतीत, तो, अशा कामगार संघाला माहिती दिल्यानंतर, प्रकरण, सहायक कामगार आयुक्त यांच्याकडे निर्दिष्ट करू शकेल, जो, पक्षकारांची सुनावणी घेतल्यानंतर, प्रकरणाचा निर्णय करील आणि त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

(५) पोट-नियम (४) अन्वये मागवलेली माहिती प्राप्त झाल्यावर, नियोक्ता, पुढील दोन गटांमध्ये समितीवर कामगार प्रतिनिधीची निवड करण्याची तरतूद करील, म्हणजेच:-

(क) नोंदणीकृत कामगार संघाला, त्याच्या सदस्यांच्या प्रमाणात, तक्रार निवारण समितीसाठी सदस्य म्हणून त्याचे प्रतिनिधी निवडता येतील;

(ख) जे नोंदणीकृत कामगार, कामगार संघाचे सदस्य नाहीत असे कामगार, त्यांच्यामधून तक्रार निवारण समितीसाठी प्रतिनिधींची निवड करू शकतील.

६. संहितेच्या कलम ४ च्या पोट-कलम (५) अन्वये कोणत्याही व्यथित कामगाराने अर्ज दाखल करण्याची पद्धत.— कोणताही व्यथित कामगार, त्याचे नाव, पद, कर्मचारी संकेतांक, जिथे पदस्थापना केली आहे तो विभाग, वर्षामधील सेवावधी, कामगाराचा प्रवर्ग, पत्रव्यवहारासाठी पत्ता, संपर्क क्रमांक, तक्रारीचा तपशील व मागितलेला दिलासा याची माहिती देणारा अर्ज, त्यात त्याचा विवाद नमूद करून, तक्रार निवारण समितीसमोर दाखल करील. असा अर्ज, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे पाठवता येईल. ज्या तारखेला अशा विवादाच्या कारवाईचे कारण उद्भवते त्या तारखेपासून एक वर्षाच्या आत तक्रार दाखल करता येईल.

७. तक्रार निवारण समितीच्या निर्णयाच्या विरोधात तक्रारीचा समेट करण्यासाठी कलम ४ च्या पोट-कलम (८) खालील समेट अधिकाऱ्याकडे अर्ज दाखल करण्याची पद्धत.—तक्रार निवारण समितीच्या निर्णयाने व्यथित झालेला कोणताही कामगार किंवा अर्ज प्राप्त झाल्यापासून तीस दिवसांच्या आत ज्याची तक्रार उक्त समितीने सोडवली नाही असा कामगार, तो, ज्या कामगार संघाचा सदस्य आहे त्या कामगार संघामार्फत किंवा अन्यथा, तक्रार निवारण समितीच्या निर्णयाच्या तारखेपासून, किंवा यथास्थिती, कलम ४ च्या पोट-कलम (६) मध्ये निर्दिष्ट केलेला कालावधी ज्या तारखेस समाप्त होईल त्या तारखेपासून साठ दिवसांच्या कालावधीत, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्र डाकेने किंवा हात बटवड्याने, समेट अधिकाऱ्याकडे अर्ज दाखल करू शकेल.

प्रकरण-तीन

कामगार संघ

८. कलम ७ च्या खंड (च) अन्वये कामगार संघाच्या सदस्यांकडून वर्गणी.—नोंदणीकृत कामगार संघास, कामगार संघाच्या नियमान्वये तरतूद केल्याप्रमाणे, निबंधकाने मान्य केलेली, जी दरमहा दहा रुपयांपेक्षा कमी नसेल अशी किमान वर्गणी, मासिक, त्रैमासिक, सहामाही किंवा वार्षिक तत्वावर, त्याच्या सदस्यांकडून गोळा करता येईल.

९. कलम ७ च्या खंड (ज) अन्वये वार्षिक लेखापरीक्षण करण्याची पद्धत.—(१) कोणत्याही नोंदणीकृत कामगार संघाच्या लेख्यांचे वार्षिक लेखापरीक्षण, भारतीय कंपनी अधिनियम, २०१३ (२०१३ चा १८) याच्या कलम १३९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये कंपन्यांच्या लेख्यांचे लेखापरीक्षा करण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या लेखापरीक्षकाद्वारे किंवा प्रमाणित लेखापरीक्षकांच्या नामिकेमधून निवडलेल्या लेखापरीक्षकाद्वारे करण्यात येईल.

(२) निबंधकास, कोणत्याही नोंदणीकृत कामगार संघाच्या लेख्यांचे वार्षिक लेखापरीक्षण करण्यासाठी, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, प्रमाणित लेखापरीक्षकांची नामिका घटित करता येईल.

(३) निबंधकास, नामिकेमध्ये लेखापरीक्षक जादा दाखल करता येतील किंवा नामिकेमधून लेखापरीक्षक वगळता येतील.

(४) लेखापरीक्षक, कामगार संघाच्या लेख्यांचे लेखापरीक्षण करील आणि लेखापरीक्षण अहवाल कामगार संघाला सादर करील त्याची एक प्रत निबंधकाला सादर करील.

(५) लेखा पुस्तकांची उपलब्धता.— या नियमानुसार नियुक्त केलेल्या लेखापरीक्षकास किंवा लेखापरीक्षकांना, कामगार संघाच्या लेख्यांची लेखापरीक्षा करण्यासाठी संबंधित नोंदणीकृत कामगार संघाची सर्व पुस्तके उपलब्ध करून देण्यात येतील आणि लेख्यांचे सर्वसाधारण विवरणपत्र व त्याच्याशी संबंधित प्रमाणके यांची पडताळणी करील आणि त्यानंतर, त्याला किंवा त्यांना कोणत्या बाबतीत विवरण चुकीचे असल्याचे, आधारभूत प्रमाणके नसल्याचे किंवा अधिनियमानुसार नसल्याचे आढळून आलेले आहे हे दर्शविणारे विवरणपत्र, त्याच्या स्वाक्षरीनिशी किंवा त्यांच्या स्वाक्षरीनिशी त्या नमुन्यावर स्वतंत्रपणे नमूद करून, नमुना-दोन मध्ये लेखापरीक्षकाच्या घोषणेवर स्वाक्षरी करील/ करतील. विवरणपत्रामध्ये दिलेल्या तपशिलामध्ये खालील गोष्टी नमूद करील:-

(क) संबंधित नोंदणीकृत कामगार संघाच्या नियमांद्वारे जे अनधिकृत असल्याचे दिसून येते किंवा कायद्याच्या तरतुदींच्या विरुद्ध आहे असे प्रत्येक प्रदान;

(ख) जी तूट अथवा नुकसान कोणत्याही व्यक्तीच्या निष्काळजीपणामुळे अथवा गैरवर्तनामुळे झालेली आहे अशी कोणत्याही तूटीची अथवा नुकसानीची रक्कम;

(ग) जी लेख्यामध्ये घ्यावयास पाहिजे होती परंतु, कोणत्याही व्यक्तीने ती लेख्यामध्ये घेतलेली नाही अशी कोणतीही रक्कम.

(६) लेख्यांमधील दोषांची दुरुस्ती:- कामगार संघ, लेखापरीक्षकांनी दाखवून दिलेले दोष किंवा अनियमितता आणि त्यावर केलेली कारवाई, लेखापरीक्षा अहवालाच्या तारखेपासून तीन महिन्यांच्या आत, निबंधकांना स्पष्ट करील. निबंधक, आदेशामध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा कालावधीत दोष दूर करण्याच्या दृष्टीने विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशी कारवाई करण्याकरिता संघास किंवा त्याच्या पदाधिकाऱ्यांना निदेश देणारा आदेश देखील देईल.

१०. कामगार संघाची नोंदणी व ती रद्द करणे.—

(१) कलम ८ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (क) अन्वये नोंदणीच्या अर्जाचा नमुना.—(१) कामगार संघाच्या नोंदणीचा प्रत्येक अर्ज, नमुना- तीन मध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे, निबंधकाकडे करण्यात येईल.

(२) अशा प्रत्येक अर्जासोबत, नमुना-चार मधील अर्जाचे प्रतिज्ञापत्र जोडलेले असेल.

(३) जर एखादा कामगार संघ, नोंदणीसाठी अर्ज करण्यापूर्वी एक वर्षापेक्षा अधिक कालावधीसाठी अस्तित्वात असेल तर, नमुना-चौदा मधील कामगार संघाच्या मत्ता व दायित्वांचे सर्वसाधारण विवरणपत्र, देखील अर्जासोबत जोडण्यात येईल.

(४) कामगार संघाच्या नोंदणीसाठी प्रदेय असलेले शुल्क, १०००/- किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगारांचे सदस्यत्व असणाऱ्या कामगार संघासाठी केवळ रुपये २०००/- इतके असेल आणि १००० पेक्षा कमी कामगार सदस्य असणाऱ्या कामगार संघासाठी केवळ रुपये १०००/- इतके असेल.

(५) निबंधक, कलम ९ च्या पोट-कलम (२) अन्वये कामगार संघाचे नोंदणी प्रमाणपत्र, नमुना-पाच मध्ये देईल.

(६) नोंदणीचे दुबार प्रमाणपत्र देण्यासाठी प्रदेय असलेले शुल्क, केवळ रुपये १००/- इतके असेल.

(७) कलम ९ च्या पोट-कलम (३) मध्ये निर्दिष्ट केलेली कामगार संघाची नोंदवही, नमुना-सहा मध्ये ठेवण्यात येईल.

(८) कलम ९ च्या पोट-कलम (५) अन्वये कामगार संघाचे नोंदणी प्रमाणपत्र मागे घेण्याचा किंवा रद्द करण्याचा अर्ज मागे घेण्याचा किंवा रद्द करण्याचा अर्ज, नमुना-सात मध्ये निबंधकाकडे करण्यात येईल.

(९) निबंधक, कामगार संघाची नोंदणी मागे घेण्याचा किंवा रद्द करण्याचा अर्ज प्राप्त झाल्यावर, असा अर्ज मंजूर करण्यापूर्वी, कामगार संघाच्या सर्वसाधारण सभेत अर्ज मान्य केलेला होता किंवा जर तो अशाप्रकारे मान्य केलेला नसेल तर, कामगार संघाच्या बहुसंख्य सदस्यांनी तो मान्य केलेला आहे याबाबत पडताळणी करील. निबंधक, या प्रयोजनार्थ, त्याला आवश्यक वाटेल असा आणखी तपशील मागवू शकेल आणि कामगार संघाच्या कार्यालयापैकी कोणत्याही कार्यालयाची तपासणी करू शकेल.

११. कलम १० च्या पोट-कलम (१) अन्वये नोंदणी न केल्याविरुद्ध किंवा नोंदणी रद्द केल्याविरुद्ध अपील.—संहितेच्या कलम ९ अन्वये कामगार संघाची नोंदणी करण्यास नकार देणाऱ्या किंवा कलम ९ च्या पोट-कलम (५) अन्वये नोंदणी रद्द करणाऱ्या निबंधकाच्या आदेशाविरुद्ध संहितेच्या कलम १० च्या पोट-कलम (१) अन्वये केलेले अपील, ज्या आदेशाच्या विरोधात अपील केले जात आहे तो आदेश मिळाल्याच्या तारखेपासून साठ दिवसांच्या आत दाखल करण्यात येईल.

१२. कलम ११ च्या पोट-कलम (१) अन्वये निबंधकाद्वारे कामगार संघास आणि कामगार संघाकडून निबंधकास पत्रव्यवहार व नोटिसा.—(१) निबंधकाकडून, सर्व पत्रव्यवहार व नोटिसा, नोंदवहीमध्ये नमूद केलेल्या टपालाच्या पत्त्यावर किंवा ई-मेल पत्त्यावर नोंदणीकृत कामगार संघास इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे पाठवण्यात येतील.

(२) कामगार संघाच्या कोणत्याही तपशीलामधील किंवा त्याच्या नियमांमधील किंवा त्याच्या सदस्यत्वामधील कोणत्याही बदलाच्या बाबतीत नोंदणीकृत कामगार संघाकडून, सर्व पत्रव्यवहार व नोटिसा, अशा बदलाच्या किंवा प्रसंगाच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत, निबंधकास, त्याच्या कार्यालयाच्या टपालाच्या पत्त्यावर किंवा ई-मेल पत्त्यावर इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे पाठवण्यात येतील.

(३) पोट-नियम (२) अन्वये कोणताही पत्रव्यवहार प्राप्त झाल्यावर, निबंधक, जर असा पत्रव्यवहार, कामगार संघाच्या नियमांद्वारे तरतूद केलेल्या रीतीने करण्यात आलेला नाही किंवा तो संहितेच्या तरतुदीनुसार नाही असा विश्वास ठेवण्यास त्यास कारण नसेल तर, निबंधक, या प्रयोजनार्थ ठेवण्यात यावयाच्या नोंदवहीमध्ये आशा फेरबदलाची नोंद करील आणि त्याची वस्तुस्थिती, पोट-नियम (१) अन्वये विनिर्दिष्ट केलेल्या रीतीने कामगार संघाच्या सचिवास कळवील.

(४) अशा पत्रव्यवहारासाठी किंवा नियमांच्या फेरबदलासाठी प्रदेय असलेले शुल्क, शंभर रुपये इतके किंवा राज्य शासनाकडून, अधिसूचनेद्वारे वेळोवेळी निश्चित करण्यात येईल असे असेल आणि ते, एकाच वेळी केलेल्या फेरबदलाच्या प्रत्येक संचासाठी इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे प्रदान करण्यात येईल.

(५) कामगार संघाच्या नावातील कोणत्याही बदलाची नोटीस, निबंधकास, नमुना-आठ मध्ये, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे पाठवण्यात येईल.

(६) जेव्हा निबंधक, नावातील बदल किंवा अन्य कोणताही तपशील नोंदवील तेव्हा, तो, या नियमाच्या नियम १० अन्वये दिलेल्या प्रमाणपत्राच्या तळाशी त्याच्या सहीनिशी असे प्रमाणित करील की, नवीन नाव व तपशीलातील बदल, नोंद करण्यात आलेला आहे आणि तो, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे कळविण्यात आलेला आहे.

१३. कलम १४ च्या पोट-कलम (१) अन्वये वाटाघाटी करणारा कामगार संघ किंवा वाटाघाटी करणारी परिषद, ज्या बाबींवर वाटाघाटी करील त्या बाबी आणि पोट-कलम (२) अन्वये नियोक्त्याने पालन करावयाचे निकष.—

(१) वाटाघाटी करणारा कामगार संघ किंवा वाटाघाटी करणारी परिषद, मागण्या, प्रतिमागण्या, कोणत्याही औद्योगिक बाबींवरील किंवा राज्य शासनाकडून अधिसूचनेद्वारे, वेळोवेळी विहित करण्यात येईल अशा अन्य कोणत्याही बाबींवरील विवाद किंवा मतभेद याबाबतीत नियोक्त्याशी वाटाघाटी करण्यास हक्कदार असेल.

(२) जिचे आस्थापनेच्या हजेरी पटावरील पन्नास टक्के किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार कामगार संघाचे सदस्य आहेत अशा औद्योगिक आस्थापनेमध्ये, फक्त एक कामगार संघ नोंदणीकृत असेल व काम करित असेल तर, कलम १४ च्या पोट कलम (२) अन्वये एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाच्या मान्यतेसाठी नमुना-नऊ मध्ये, क्षेत्रीय समेट अधिकाऱ्याकडे अर्ज करील.

(३) अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर, समेट अधिकारी, अर्ज प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून तीन महिन्यांच्या कालावधीत, कामगार संघांच्या प्रतिनिधींना, नियोक्त्याला व त्याला योग्य वाटेल त्याप्रमाणे, अन्य कोणत्याही व्यक्तीला, पाचारण करील आणि त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, त्यासंबंधात आदेश संमत करील.

(४) समेट अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या आधारे, नियोक्ता, समेट अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत, कामगार संघाला, एकमेव वाटाघाटी करणारा कामगार संघ म्हणून मान्यता देईल आणि नमुना-दहा मध्ये एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाचे प्रमाणपत्र देईल आणि त्याची प्रत, संबंधित समेट अधिकाऱ्यास सादर करण्यात येईल.

१४. कलम १४ च्या पोट-कलम (३) अन्वये हजेरी पटावरील कामगारांची पडताळणी करण्याची पद्धत आणि (४) अन्वये पडताळणी करण्याची पद्धत.—(१) औद्योगिक आस्थापनामध्ये एकापेक्षा अधिक कामगार संघ, नोंदणीकृत असतील व काम करित असतील तर, औद्योगिक आस्थापनेच्या हजेरी पटावरील पन्नास टक्के किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार सदस्य असणारा कामगार संघ, कलम १४ च्या पोट कलम (३) अन्वये एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाच्या मान्यतेसाठी नमुना-नऊ मध्ये, क्षेत्रीय समेट अधिकाऱ्याकडे अर्ज करील. एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघासाठी, त्या आस्थापनेमध्ये काम करित असलेल्या कामगार संघाच्या बहुसंख्य सदस्यांनी संमत केलेले व स्वाक्षरी केलेल्या उद्देश व ठरावाच्या विवरणपत्रासह अर्ज करण्यात येईल.

(२) अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर, समेट अधिकारी, अर्ज प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून तीन महिन्यांच्या कालावधीत, कामगार संघांच्या प्रतिनिधींना, नियोक्त्याला व त्याला योग्य वाटेल त्याप्रमाणे, अन्य कोणत्याही व्यक्तीला, पाचारण करील आणि त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, त्यासंबंधात आदेश संमत करील.

(३) समेट अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या आधारे, नियोक्ता, समेट अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत, कामगार संघाला, एकमेव वाटाघाटी करणारा कामगार संघ म्हणून मान्यता देईल आणि नमुना-दहा मध्ये एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाचे प्रमाणपत्र देईल आणि त्याची प्रत, संबंधित समेट अधिकाऱ्यास सादर करण्यात येईल.

(४) औद्योगिक आस्थापनामध्ये वीस टक्क्यांपेक्षा अधिक सदस्यत्व असणारा कोणत्याही कामगार संघाचा प्रतिनिधी, वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेवर संघाच्या प्रतिनिधित्वासाठी, त्या आस्थापनेमध्ये काम करित असलेल्या कामगार संघाच्या बहुसंख्य सदस्यांनी संमत केलेले व स्वाक्षरी केलेले उद्देश व ठरावाचे विवरणपत्र यासह नमुना-अकरा मध्ये, क्षेत्रीय समेट अधिकाऱ्याकडे अर्ज करील.

(५) अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर, समेट अधिकारी, असा अर्ज प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून तीन महिन्यांच्या कालावधीत, नियोक्त्याच्या व कामगारांच्या प्रतिनिधींना पाचारण करील आणि त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, त्यासंबंधात असा आदेश संमत करील. समेट अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या आधारे, नियोक्ता, समेट अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत, अशा संघाच्या सदस्यास वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेकरिता कामगार संघाचा प्रतिनिधी म्हणून नमुना-बारा मध्ये प्रमाणपत्र देईल आणि त्याची प्रत, संबंधित समेट अधिकाऱ्यास सादर करण्यात येईल.

१५. कलम १४ च्या पोट-कलम (७) अन्वये औद्योगिक आस्थापनेने वाटाघाटी करणाऱ्या संघास किंवा वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेला पुरवावयाच्या सुविधा.—(१) कर्मचार्यांबरोबर उपक्रमाच्या परिसरात चर्चा करण्याचा हक्क.- वाटाघाटी करणाऱ्या संघाच्या किंवा वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेच्या सदस्य संघांच्या पदाधिकाऱ्यांना, जे कर्मचारी अशा कामगार संघाचे सदस्य आहेत अशा संबंधित कर्मचार्यांबरोबर उपक्रमाच्या परिसरामध्ये चर्चा करण्याचा हक्क असेल आणि नियोक्त्याकडून अशी परवानगी देण्यात येईल:

परंतु,-

(क) कामगार संघ, या प्रयोजनासाठी प्राधिकृत केलेल्या कामगार संघाच्या प्रतिनिधींचे नाव किंवा नावे आणि सदस्य ज्या विभागात काम करित आहे त्या विभागाचे नाव किंवा विभागांची नावे नियोक्ताला अगोदर कळवील; आणि

(ख) उपक्रमाच्या कामात व्यत्यय येणार नाही अशा रीतीने चर्चा करण्यात येईल.

(२) नियोक्त्याबरोबर उपक्रमाच्या परिसरात चर्चा करण्याचा हक्क.—वाटाघाटी करणाऱ्या संघाच्या किंवा वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेच्या सदस्य संघाच्या प्रतिनिधींना, नियोक्त्यास किंवा या प्रयोजनासाठी त्याने नियुक्त केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीस भेटण्याचा आणि त्याच्या उपक्रमांमध्ये काम करित असलेल्या आपल्या सदस्यांच्या गाऱ्याबद्दल, पुढील शर्तीच्या अधीन राहून, त्याच्याशी चर्चा करण्याचा हक्क असेल:-

(क) ज्या प्रकरणी कोणत्याही दिवशी आणि भेटीची पूर्व वेळ घेऊन कोणत्याही वेळी चर्चा करता येऊ शकेल अशा तातडीच्या प्रकरणांखेरीज, नियोक्त्याकडून व संघाकडून निश्चित करण्यात येईल अशा साधारणपणे आठवड्यातील एका दिवशी, दिवस पाळीच्या कामकाजाच्या वेळेमधील सकाळी १० ते संध्याकाळी ६ या वेळेत चर्चा करण्यात येईल.

(ख) कामगार संघ, ज्यावर चर्चा करण्याची त्याची इच्छा आहे अशा गाऱ्यांचे स्वरूप सर्वसाधारणपणे आगाऊ स्वरूपात कळवील;

(ग) याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या प्रतिनिधींचे किंवा सदस्याचे नाव, नियोक्ताला एकतर अगोदर कळविण्यात येईल किंवा असा प्रतिनिधी प्राधिकार पत्र घेऊन जाईल.

(३) वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाच्या काही पदाधिकाऱ्यांकडून उपक्रमांच्या जागी रक्कम गोळा करणे.- ज्याचे किमान सहा महिने सदस्यत्व पूर्ण झाले आहे आणि या याबाबतीत अध्यक्षांने ज्यांना प्राधिकृत केलेले आहे असा वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाचा प्रत्येक प्रतिनिधी आणि अशा संघाचे सदस्य, पुढील शर्तीस अधीन राहून, जेथे सदस्यांना वेतन प्रदान केले जाते तेथील उपक्रमाच्या जागी, त्यांच्या सदस्यांनी प्रदेय असलेल्या रक्कम गोळा करण्यास हक्कदार असतील:-

(क) या बाबतीत प्राधिकृत केलेल्या प्रतिनिधींचे किंवा सदस्यांची नाव किंवा नावे, नियोक्ताला अगोदर कळविण्यात येतील आणि त्यातील बदल, कोणताही असल्यास, गोळा करण्याच्या तारखेपूर्वी किमान चोवीस तास आधी नियोक्ताला कळविण्यात येईल;

(ख) या प्रयोजनार्थ उपक्रमाला भेट देणारे प्रतिनिधी व सदस्य प्राधिकारपत्र घेऊन जातील;

(ग) कोणत्याही कर्मचाऱ्यावर जबरदस्ती किंवा बळजबरी केली जाणार नाही;

(घ) उपक्रमाच्या कर्मचाऱ्यांना कोणताही अडथळा न करता किंवा व्यवस्थापनाच्या कामात हस्तक्षेप न करता, रक्कम गोळा करण्यात येईल;

(ङ) जेथे अशा रक्कम गोळा केल्या जात आहेत त्या ठिकाणी एका वेळी दहापेक्षा अधिक कर्मचाऱ्यांना एकत्र येण्यास मुभा असणार नाही;

(च) नेहमीच्या वेतनाच्या दिवशी किंवा त्या दिवशी आणि त्यानंतरच्या तीन दिवशी आणि ज्या दिवशी दावा न केलेले वेतन प्रदान केले जाईल त्या दिवशी रक्कम गोळा करण्यात येतील.

(४) उपक्रमामध्ये वाटाघाटी करणाऱ्या संघाचे सूचना फलक ठेवणे.- वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाचा अध्यक्ष किंवा अध्यक्षांने प्राधिकृत केलेला पदाधिकारी, हजेरी नोंदपालाच्या कार्यालयाच्या बाहेर किंवा नियोक्ता व कामगार संघ यांच्यामध्ये परस्पर संमतीने मान्य करण्यात येईल अशा इतर कोणत्याही ठळक जागी सूचना फलक ठेवण्यास किंवा ठेवण्याची व्यवस्था करण्यास आणि उपक्रम उघडण्याच्या वेळांमध्ये त्यावर नोटिसा लावण्यास हक्कदार असेल:

परंतु, ठेवावयाचा सूचना फलक, वाजवी आकाराचा असेल; आणि सूचनांवर, एकतर अध्यक्षाची, अध्यक्षांच्या अनुपस्थितीत, उपाध्यक्षाची, सरचिटणीसाची, सचिवाची सही असेल; आणि अशा सूचना, कामगार संघाच्या कायदेशीर कार्याशी संबंधित असतील आणि आक्षेपार्ह किंवा प्रक्षोभक स्वरूपाच्या नसतील.

१६. कलम १५ च्या पोट-कलम (१) व पोट-कलम (२) खालील निधीचे उद्दिष्टे आणि पोट-कलम (४) खालील वर्गणी.—

(१) नोंदणीकृत कामगार संघाचा सर्वसाधारण निधी, पुढील उद्दिष्टांव्यतिरिक्त व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही उद्दिष्टांवर खर्च केला जाणार नाही, म्हणजे:-

(क) कामगार संघाच्या पदाधिकाऱ्यांचे वेतन, भत्ते व खर्च प्रदान करणे;

(ख) कामगार संघाच्या सर्वसाधारण निधीच्या लेख्यांच्या लेखापरीक्षणासह प्रशासनाच्या खर्चाचे प्रदान करणे;

(ग) ज्यामध्ये कामगार संघ किंवा त्याचा कोणताही सदस्य एक पक्षकार आहे अशा कोणत्याही कायदेशीर कारवाईचा खटला किंवा बचाव, जेव्हा असा खटला किंवा बचाव, कामगार संघाचे कोणतेही हक्क किंवा कोणत्याही सदस्याच्या नियोक्त्याशी किंवा जी कोणी सदस्य कर्मचारी आहे अशा व्यक्तीशी असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या संबंधांमधून उद्भवणारे कोणतेही हक्क सुरक्षित किंवा संरक्षित करण्याच्या प्रयोजनार्थ केला जातो तेव्हा;

(घ) कामगार संघाच्या किंवा त्याच्या कोणत्याही सदस्याच्या वतीने औद्योगिक विवाद चालवणे;

(ङ) औद्योगिक विवादांतून उद्भवलेल्या नुकसानीसाठी सदस्यांना भरपाई देणे;

(च) अशा सदस्यांच्या मृत्यू, वृद्धत्व, आजारपण, अपघात किंवा बेरोजगारी यांमुळे त्यांच्यावर अवलंबून असलेल्या सदस्यांना भत्ते देणे;

(छ) सदस्यांच्या जीवन सुरक्षेच्या विम्यांखालील, किंवा आजारपण, अपघात किंवा बेरोजगारी यांपासून संरक्षण करण्याकरिता सदस्यांना सुरक्षा देणाऱ्या विम्यांखालील, दायित्व स्वीकारणे, किंवा दायित्वाची हमी;

(ज) सदस्यांसाठी शैक्षणिक, सामाजिक किंवा धार्मिक लाभांची (मृत सदस्यांचा अंत्यसंस्कार किंवा धार्मिक समारंभ यांच्या खर्चाचे प्रदान करण्यासह) किंवा सदस्यांच्या अवलंबितांसाठी तरतूद करणे;

(झ) मुख्यतः नियोक्ता किंवा कामगार यांना बाधक ठरणाऱ्या प्रश्नांवर चर्चा करण्याच्या प्रयोजनार्थ, प्रसिद्ध केलेल्या नियतकालिकांची देखभाल;

(त्र) कामगार संघाचा सर्वसाधारण निधी ज्या उद्दिष्टांवर खर्च केला जाऊ शकतो, त्या उद्दिष्टांपैकी कोणत्याही उद्दिष्टांच्या पुरःस्सणार्थ, सामान्यतः कामगारांना लाभ देण्याच्या हेतूने अंशदानाचे प्रदान करणे:

परंतु, कोणत्याही आर्थिक वर्षातील अशा अंशदानाच्या बाबतीतील खर्च, त्या वर्षामधील कोणत्याही वेळी, त्या वर्षामध्ये कामगार संघाच्या सर्वसाधारण निधीस त्या वेळेपर्यंत प्राप्त झालेले एकूण स्थूल उत्पन्न आणि त्या वर्षाच्या सुरुवातीला त्या निधीमध्ये जमा असलेली शिल्लक रक्कम यांच्या एकत्रित रकमेच्या एक-चतुर्थांशापेक्षा अधिक असणार नाही; आणि

(ट) अधिसूचनेत अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही शर्तीच्या अधीन राहून, राज्य शासनाने शासकीय राजपत्रमध्ये अधिसूचित केलेले अन्य कोणतेही उद्दिष्ट.

(२) नोंदणीकृत कामगार संघ, पुढीलपैकी कोणत्याही उद्दिष्टांच्या पुरःस्सणार्थ, एक स्वतंत्र निधी घटित करू शकेल:-

(क) भारताच्या संविधानान्वये घटित केलेल्या कोणत्याही विधानमंडळाचा किंवा कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाचा सदस्य म्हणून निवडणुकीसाठी उमेदवाराने किंवा संभाव्य उमेदवाराने, त्याच्या उमेदवारीच्या किंवा निवडणुकीच्या संबंधात, निवडणुकीपूर्वी, निवडणुकीमध्ये किंवा निवडणुकीनंतर, प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे केलेल्या कोणत्याही खर्चाचे प्रदान; किंवा

(ख) अशा कोणत्याही उमेदवाराच्या किंवा संभाव्य उमेदवाराच्या समर्थनार्थ, कोणत्याही बैठकीचे आयोजन करणे किंवा कोणत्याही साहित्याचे किंवा कागदपत्रांचे वितरण करणे; किंवा

(ग) जी व्यक्ती, संविधानान्वये घटित केलेल्या कोणत्याही विधानमंडळाचा किंवा कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाचा सदस्य आहे अशा कोणत्याही व्यक्तीची देखभाल; किंवा

(घ) संविधानान्वये घटित केलेल्या कोणत्याही विधानमंडळाच्या किंवा कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाच्या मतदारांची नोंदणी किंवा उमेदवाराची निवड; किंवा

(ङ) कोणत्याही प्रकारच्या राजकीय बैठका घेणे, किंवा कोणत्याही प्रकारच्या राजकीय साहित्याचे किंवा राजकीय कागदपत्रांचे वितरण करणे.

(३) कोणत्याही सदस्याला, पोट-नियम (२) अन्वये घटित केलेल्या निधीमध्ये अंशदान देण्यास भाग पाडले जाणार नाही; आणि जो सदस्य या निधीमध्ये अंशदान देत नाही त्या सदस्याला, कामगार संघाच्या कोणत्याही लाभांपासून वगळले जाणार नाही, किंवा त्याने उक्त निधीमध्ये अंशदान न दिल्याच्या कारणामुळे त्याला कामगार संघाच्या इतर सदस्यांच्या तुलनेत, प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही अक्षमतेखाली किंवा कोणत्याही गैरफायद्याखाली (उक्त निधीचे नियंत्रण किंवा व्यवस्थापन करण्याच्या संबंधात असेल त्या खेरीज) ठेवण्यात येणार नाही; आणि कामगार संघांमधील प्रवेशासाठी, उक्त निधीमध्ये अंशदान देण्याची शर्त घालता येणार नाही.

१७. कलम २२ च्या पोट-कलम (१) अन्वये न्यायाधिकरणासमोर अभिनिर्णयासाठी अर्ज करण्याची पद्धत.—(१)

कलम २२ अन्वये तरतूद केल्याप्रमाणे, कोणताही विवाद घडल्यापासून किंवा अशा विवादाचा संबंधात संमत केलेल्या निबंधकाच्या अशा कोणत्याही आदेशापासून तीस दिवसांच्या आत, अशा विवादाशी किंवा आदेशाशी संबंधित असलेल्या दस्तऐवजांच्या संबंधित प्रतीसह आणि अशा विवादाचे कारण नमूद करून, राज्य औद्योगिक न्यायाधिकरणासमोर अर्ज दाखल करण्यात येईल.

(२) न्यायाधिकरण, सर्व संबंधित पक्षकारांना बाजू मांडण्याची संधी देईल आणि पंचेचाळीस दिवसांच्या आत आदेश संमत करील.

(३) हा आदेश, अंतिम असेल आणि तो सर्व पक्षकारांवर व प्रबंधकावर बंधनकारक असेल.

(४) प्रबंधक, राज्य औद्योगिक न्यायाधिकरणाच्या आदेशानुसार त्याच्या कार्यालयाने ठेवलेल्या संबंधित अभिलेखामध्ये संबंधित नोंदी करील.

१८. कलम २४ च्या पोट-कलम (२) अन्वये एकत्रीकरण करण्याची पद्धत आणि पोट-कलम (३) अन्वये वेगळ्या राज्याच्या निबंधकाकडे स्वाक्षरी केलेले एकत्रीकरण पाठवण्याची पद्धत:—

(१) कोणतेही दोन किंवा अधिक नोंदणीकृत कामगार संघ, अशा कामगार संघांच्या किंवा त्यापैकी कोणत्याही कामगार संघाच्या निधीचे विसर्जन किंवा विभाजन करून किंवा न करता, एकत्रीकरण करता येईल, परंतु, मतदान करण्यास हक्कदार असलेल्या अशा प्रत्येक कामगार संघाच्या सदस्यांच्या किमान दोन-तृतीयांश मतांची नोंद करण्यात येईल, आणि नोंदविलेल्या मतांपैकी, किमान दोन-तृतीयांश मते, प्रस्तावाच्या बाजूने असतील.

(२) प्रत्येक एकत्रीकरणाची सूचना, नमुना-तेरा मध्ये निबंधकाकडे पाठवण्यात येईल.

१९. कलम २५ च्या पोट-कलम (२) अन्वये निबंधकाने विसर्जन केल्यावर कामगार संघाच्या निधीचे वितरण.—

ज्याचे विसर्जन करण्यात आलेले आहे अशा नोंदणीकृत कामगार संघाच्या निधीचे, कलम २५ च्या पोट-कलम (२) अन्वये वितरण करणे निबंधकास आवश्यक वाटेल तेव्हा तो, सदस्यांनी त्यांच्या सदस्यत्वाच्या कालावधीमध्ये वर्गणीद्वारे अंशदान दिलेल्या रकमांच्या प्रमाणात, सदस्यांमध्ये निधीचे विभाजन करील.

२०. कलम २६ च्या पोट-कलम (१) अन्वये कामगार संघाचे व त्याच्या लेखापरीक्षेचे सर्वसाधारण विवरणपत्र सादर करण्याची तारीख, नमुना व पद्धत.—(१) प्रत्येक नोंदणीकृत कामगार संघ, प्रत्येक वर्षी, ३० एप्रिल रोजी किंवा त्यापूर्वी निबंधकास नमुना-चौदा मध्ये सर्वसाधारण विवरणपत्र सादर करील.

(२) सर्वसाधारण विवरणपत्राचे लेखापरीक्षण, नियम ९ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या रीतीने करण्यात येईल.

(३) चौकशी केल्यानंतर, जर निबंधकास, सर्वसाधारण विवरणपत्रामध्ये कोणत्याही अनियमितता आढळून आल्या तर, तो, त्यास योग्य वाटेल अशी आवश्यक ती सर्व कारवाई करील.

२१. कलम २७ च्या पोट-कलम (२) अन्वये कामगार संघाला किंवा कामगार संघाच्या महासंघाला (फेडरेशनला) मान्यता देण्याची पद्धत व प्रयोजन.—(१) राज्यभरातील रोजगाराच्या प्रमुख क्षेत्रांमध्ये भरीव सदस्यत्व असणारा कामगार संघ किंवा कामगार संघांचा महासंघ, राज्यस्तरीय राज्य संघ म्हणून कामगार संघास किंवा कामगार संघाच्या महासंघास मान्यता मिळण्याकरिता, राज्य शासनाकडे किंवा राज्य शासनाने यासंबंधात काढलेल्या अधिसूचनेद्वारे प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याकडे अर्ज करील.

(२) राज्य शासन किंवा या बाबतीत राज्य शासनाने नियुक्त केलेला अधिकारी, त्याला योग्य वाटेल त्याप्रमाणे योग्य ती चौकशी केल्यानंतर, असा अर्ज प्राप्त झाल्यापासून नव्वद दिवसांच्या आत, अशा अर्जावर निर्णय घेईल आणि निर्णयाची प्रत, कामगार आयुक्त व निबंधक यांच्या प्रतीसह अर्जदाराला पाठवील.

(३) जर अशा मान्यतेच्या संबंधात कोणताही विवाद उद्भवल्यास, शासन किंवा याबाबतीत राज्य शासनाने नियुक्त केलेला अधिकारी, हा विवाद, राज्य औद्योगिक न्यायाधिकरणाकडे निर्दिष्ट करील. राज्य औद्योगिक न्यायाधिकरण, अर्जदाराला बाजू मांडण्याची संधी दिल्यानंतर आणि प्रकरणाच्या संबंधित अभिलेखाचे अवलोकन केल्यानंतर, प्राधान्याने, पंचेचाळीस दिवसांच्या आत, प्रकरणाचा निर्णय करील आणि न्यायाधिकरणाचा आदेश, पक्षकारांवर बंधनकारक असेल.

प्रकरण - चार

स्थायी आदेश

२२. कलम ३० च्या पोट-कलम (१) अन्वये प्रमाणन अधिकाऱ्याला माहिती पाठवण्याची पद्धत:—(१) जर नियोक्त्याने, त्याच्या औद्योगिक आस्थापनेच्या किंवा उपक्रमाच्या संबंधित बाबींच्या बाबतीत, कलम २९ मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या केंद्र सरकारच्या आदर्श स्थायी आदेशाचा अंगीकार केला असेल तर, तो, जे स्थायी आदेश त्याच्या आस्थापनेशी संबंधित आहेत त्या आदर्श स्थायी आदेशाच्या तरतुदी, ज्या तारखेपासून अंगीकार करण्यात आलेल्या आहेत ती विशिष्ट तारीख संबंधित प्रमाणन अधिकाऱ्यास कळवील.

(२) पोट-नियम (१) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली माहिती मिळाल्यावर, प्रमाणित अधिकारी, अशी माहिती मिळाल्यापासून तीस दिवसांच्या कालावधीत, आपले असे निरीक्षण नोंदवील की, ज्या तरतुदी त्याच्या आस्थापनेशी संबंधित आहेत अशा काही तरतुदी नियोक्त्याने समाविष्ट करणे आवश्यक आहे आणि ज्या तरतुदी अंगीकार करण्यात आलेल्या नाहीत अशा आदर्श स्थायी आदेशाच्या संबंधित तरतुदी नमूद करील. तो, असा निदेश प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या कालावधीत, ज्यादा दाखल करणे, वगळणे किंवा फेरबदल करणे या मार्गाने अशा प्रकारे अंगीकार केलेल्या स्थायी आदेशामध्ये सुधारणा करण्यासाठी नियोक्त्याला निदेश देखील देईल आणि ज्या तरतुदींच्या बाबतीत अशा प्रकारे सुधारणा करून घेण्याची प्रमाणन अधिकारी मागणी करित आहे केवळ त्याच तरतुदींच्या बाबतीतील अनुपालन अहवाल मागवील. असा अहवाल, नियोक्त्याद्वारे इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात पाठविण्यात येईल.

(३) जर प्रमाणन अधिकाऱ्याने, पोट-नियम (१) व (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे माहिती मिळाल्यापासून तीस दिवसांच्या कालावधीत कोणतेही निरीक्षण केले नाही तर, नियोक्त्याकडून स्थायी आदेश, स्वीकारण्यात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

२३. कलम ३० च्या पोट-कलम (५) च्या खंड (दोन) अन्वये, कोणतीही कामगार संघ कार्यरत नसेल त्या तेव्हा, प्रमाणन अधिकाऱ्याकडून नोटीस देण्याकरिता औद्योगिक आस्थापनेच्या किंवा उपक्रमाच्या कामगारांचे प्रतिनिधी निवडण्याची पद्धत:—जेव्हा कलम ३० च्या पोट-कलम (५) च्या खंड (एक) मध्ये निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, तेथे असा कोणताही कामगार संघ किंवा वाटाघाटी करणारा कामगार संघ किंवा वाटाघाटी करणारा संघ नसेल त्या बाबतीत, प्रमाणन अधिकारी, प्रतिनिधींची निवड केल्यावर, नोटीस मिळाल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत, सादर करावयाच्या प्रारूप स्थायी आदेशासाठी कामगार करू इच्छित असतील असे आक्षेप, कोणतेही असल्यास, देण्यास फर्मावणारी स्थायी आदेशाची प्रत तो, ज्यांना पाठवील अशा तीन प्रतिनिधींची निवड करण्यासाठी कामगारांची बैठक बोलावील.

२४. कलम ३० च्या पोट-कलम (८) अन्वये प्रमाणित स्थायी आदेशांचे अधिप्रमाणीकरण करण्याची रीत:—प्रमाणित स्थायी आदेश किंवा कलम ३० च्या पोट-कलम (८) नुसार प्रमाणित केलेल्या स्थायी आदेशांमध्ये फेरबदल अथवा कलम ३३ च्या पोट-कलम (१) खालील अपीलीय प्राधिकरणाच्या आदेशाच्या प्रती, प्रमाणन अधिकाऱ्याद्वारे, किंवा यथास्थिती, अपीलीय प्राधिकऱ्याद्वारे, प्रमाणित करण्यात येतील, आणि एका आठवड्याच्या आत सर्व संबंधितांना पाठवण्यात येतील. कलम ३० च्या पोट-कलम (३) खालील मानीव प्रमाणीकरणाच्या बाबतीत आणि जेव्हा नियोक्त्याने आदर्श स्थायी आदेश स्वीकारण्याचे प्रमाणित केलेले असेल त्या बाबतीत, प्रमाणीकरणाची कोणतीही आवश्यकता असणार नाही.

२५. कलम ३० च्या पोट-कलम (९) खालील प्रारूप स्थायी आदेशांसोबत जोडावयाचे विवरणपत्र:—विवरणपत्र, पुढील गोष्टींसोबत जोडावयाचे आहे:—

(एक) प्रारूप स्थायी आदेशामध्ये, संबंधित आस्थापनेचे किंवा उपक्रमाचे नाव, पत्ता, ई-मेल पत्ता, संपर्क क्रमांक आणि त्यात कार्यरत असलेल्या कामगारांची संख्या व तपशील तसेच कामगार ज्या कामगार संघाचे असतील त्या कामगार संघाचा तपशील अंतर्भूत असेल; आणि

(दोन) विद्यमान स्थायी आदेशांमधील प्रारूप फेरबदलांमध्ये, जे फेरबदल करण्याचे प्रस्तावित आहे अशा स्थायी आदेशांचे तपशील त्यासह अंमलात असलेल्या स्थायी आदेशाच्या प्रत्येक संबंधित तरतुदीचा तपशील आणि त्यामध्ये प्रस्तावित केलेले फेरबदल व त्याची कारणे यांचा अंतर्भाव असलेले सारणीबद्ध विवरणपत्र अंतर्भूत असेल आणि अशा विवरणपत्रावर औद्योगिक आस्थापनेने

किंवा उपक्रमाने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीकडून स्वाक्षरी करण्यात येईल.

२६. कलम ३० च्या पोट-कलम (१०) अन्वये तत्सम आस्थापनामध्ये प्रारूप स्थायी आदेश सादर करण्याच्या शर्ती.—

तत्सम आस्थापनांमध्ये काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या गटाच्या बाबतीत, कलम ३० अन्वये आणि संबंधित कामगार संघाशी, वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाशी किंवा वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदशी सल्लामसलत केल्यानंतर, त्याच्या पोट-कलमे (१), (५), (६), (८) व (९) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली कार्यवाही, कोणतीही असल्यास, करण्याच्या प्रयोजनार्थ संयुक्त प्रारूप स्थायी आदेश सादर करता येतील:

परंतु, तत्सम आस्थापनांमध्ये काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या गटाच्या बाबतीत, संयुक्त प्रारूप स्थायी आदेश तयार करण्यात येतील आणि ते, कामगार आयुक्तांना सादर करण्यात येतील, तो, संयुक्त प्रारूप स्थायी आदेश प्रमाणित करील किंवा त्याची कारणे नोंदविल्यानंतर, ते प्रमाणित करण्यास नकार देईल.

२७. कलम ३२ अन्वये अपील प्राधिकाऱ्याने अपील निकालात काढण्याची पद्धत:—

(१) कलम ३० च्या पोट-कलम (५) अन्वये दिलेल्या प्रमाणन अधिकाऱ्याच्या आदेशाविरुद्ध अपील करण्याची इच्छा असणारा नियोक्ता किंवा कामगार संघ किंवा वाटाघाटी करणारा कामगार संघ, असा आदेश मिळाल्यापासून साठ दिवसांच्या आत, स्थायी आदेशांच्या ज्या तरतुदींमध्ये फेरफार करण्याची किंवा फेरबदल करण्याची किंवा त्या वगळण्याची किंवा त्यात जादा दाखल करण्याची आवश्यकता आहे त्या तरतुदी आणि त्याची कारणे त्यात नमूद करून सारणीच्या नमुन्यात अपीलचे ज्ञापन तयार करील आणि अपील प्राधिकाऱ्याकडे दाखल करण्यात येईल.

(२) अपील प्राधिकारी, अपीलार्थी व विरोधी पक्षांना म्हणणे मांडण्याची संधी दिल्यानंतर, अपील दाखल केल्यापासून ६० दिवसांच्या आत, एकतर स्थायी आदेश कायम करणारा किंवा स्थायी आदेशात फेरबदल करण्यासाठी नियोक्ताला निदेश देणारा, एक आदेश संमत करील.

(३) अपील प्राधिकाऱ्याने स्थायी आदेश कायम करीत नसेल त्या बाबतीत, ते अपिलाच्या सुनावणीचा दिनांक निश्चित करील आणि त्याची नोटीस देण्याचे निदेश देईल,—

(क) जेव्हा अपील, एखाद्या नियोक्त्याने किंवा कामगाराने दाखल केलेले असेल त्याबाबतीत, कामगार आस्थापनेतील कामगारांच्या कामगार संघाला किंवा संबंधित कामगारांच्या प्रतिनिधी संस्थेला, नोटीस देण्यात येईल;

(ख) जेव्हा अपील कामगार संघाने दाखल केलेले असेल त्याबाबतीत, नियोक्त्याला व औद्योगिक आस्थापनेच्या कामगारांच्या इतर सर्व कामगार संघाना, नोटीस देण्यात येईल; आणि

(ग) जेव्हा अपील कामगारांच्या प्रतिनिधींनी दाखल केलेले असेल त्याबाबतीत, नियोक्त्याला व अपील प्राधिकारी ज्यांना अपीलातील पक्षकार म्हणून दाखल करील अशा अन्य कोणत्याही कामगारांना, नोटीस देण्यात येईल.

(४) अपीलकर्ता प्रत्येक प्रतिवादीला अपिलाच्या ज्ञापनाची एक प्रत सादर करील.

(५) अपील प्राधिकारी, कार्यवाहीच्या कोणत्याही टप्प्यावर, अपील निकालात काढण्यासाठी जर त्यास आवश्यक वाटत असेल तर, कोणत्याही पुरावा मागवू शकेल.

(६) अपील प्राधिकारी, अपिलाच्या सुनावणीसाठी पोट-नियम (३) अन्वये निश्चित केलेल्या तारखेला, त्याने जे मागविलेले असतील असे पुरावे घेईल किंवा सादर केलेले असतील तर त्याची संबंधता विचारात घेईल आणि पक्षकारांची सुनावणी केल्यानंतर, अपील निकालात काढील.

२८. कलम ३३ च्या पोट-कलम (१) व (२) अन्वये स्थायी आदेश ठेवण्याची भाषा व पद्धत.—

प्रमाणन अधिकाऱ्याने अंतिमतः प्रमाणित केलेला स्थायी आदेश, कलम ३० अन्वये मानिव प्रमाणन केलेले असेल त्याखेरीज, संबंधित पक्षकारांना इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य प्रकारे पाठवण्यात येईल.

(२) या प्रकरणान्वये आदर्श स्थायी आदेश म्हणून अंतिम स्वरूपात प्रमाणित केलेल्या किंवा प्रमाणित केलेले असल्याचे मानलेल्या किंवा स्वीकारलेल्या स्थायी आदेशाचा मजकूर, नियोक्त्याकडून, मराठी व इंग्रजीमध्ये किंवा बहुसंख्य कामगारांना समजेल अशा भाषेमध्ये ठेवण्यात येईल.

२९. कलम ३४ अन्वये स्थायी आदेशाच्या अंतिम प्रमाणित प्रतीसाठी नोंदवही.—

(१) प्रमाणन अधिकारी, सर्व संबंधित औद्योगिक आस्थापनांच्या आदर्श स्थायी आदेश प्रमाणित केलेल्या किंवा प्रमाणित

केलेले असल्याचे मानलेल्या सर्व आदर्श स्थायी आदेशांची किंवा स्वीकारलेल्या आदर्श स्थायी आदेशांची नोंदवही ठेवील, त्यात इतर गोष्टींबरोबरच, पुढील तपशील अंतर्भूत असेल:-

- (क) प्रत्येक स्थायी आदेशाला नेमून दिलेला अनन्य साधारण क्रमांक ;
- (ख) औद्योगिक आस्थापनेचे नाव ;
- (ग) औद्योगिक आस्थापनेचे स्वरूप ;
- (घ) प्रत्येक आस्थापनेने किंवा उपक्रमाने स्थायी आदेश प्रमाणित केल्याची तारीख किंवा मानीव प्रमाणित केल्याची तारीख अथवा ते स्वीकारल्याची तारीख ;
- (ङ) औद्योगिक आस्थापनेच्या कार्य क्षेत्रे ; आणि
- (च) स्थायी आदेश पुनःप्राप्त करताना किंवा अशा सर्व स्थायी आदेशांचा डाटाबेस तयार करताना संबंधित व उपयुक्त असू शकतील असे अन्य तपशील.

(२) प्रमाणन अधिकारी, त्यासाठी अर्ज करणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला, प्रमाणित स्थायी आदेशाच्या किंवा मानीव प्रमाणित स्थायी आदेशाच्या प्रत्येक पृष्ठास दहा रुपयाचे प्रदान केल्यावर त्याच्या प्रती देईल.

३०. कलम ३५ च्या पोट-कलम (२) अन्वये स्थायी आदेशात फेरबदल करण्यासाठी अर्ज.—कलम ३५ च्या पोट-कलम (२) अन्वये विद्यमान स्थायी आदेशामध्ये फेरबदल करण्याचा अर्ज, सादर करण्यात येईल आणि त्यामध्ये, अंमलात असलेल्या स्थायी आदेशाच्या तरतुदीपैकी प्रत्येक संबंधित तरतुदीचा तपशील, त्यामध्ये प्रस्तावित केलेले फेरबदल, त्याची कारणे आणि त्यात कार्यरत असलेल्या नोंदणीकृत कामगार संघांचा तपशील यांचा अंतर्भाव असलेले सारणीबद्ध विवरणपत्र यांसह फेरबदल करण्याचे प्रस्तावित केले आहे अशा स्थायी आदेशांचा तपशील अंतर्भूत असेल आणि अशा विवरणपत्रावर, औद्योगिक आस्थापनेने किंवा उपक्रमाने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीकडून स्वाक्षरी करण्यात येईल.

प्रकरण- पाच

बदलाची नोटीस

३१. कलम ४० च्या खंड (एक) अन्वये अंमलात आणण्याचे प्रस्तावित केलेल्या बदलाची नोटीस देण्याची पद्धत.— (१) संहितेच्या तिसऱ्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बाबींपैकी कोणत्याही बाबींच्या बाबतीत, कोणत्याही कामगारास लागू असलेल्या सेवेच्या शर्तीमध्ये कोणताही बदल करण्याचा इरादा असणारा कोणताही नियोक्ता, अशा कामगारास किंवा कामगारांस नमुना-पंधरा मध्ये नोटीस देईल.

(२) पोट-नियम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेली नोटीस, नियोक्त्याद्वारे औद्योगिक आस्थापनेच्या मुख्य प्रवेशद्वारा जवळील आणि औद्योगिक आस्थापनेच्या संबंधित व्यवस्थापकाच्या कार्यालयाच्या सूचना फलकावर स्पष्टपणे प्रदर्शित करण्यात येईल:

परंतु, जेव्हा औद्योगिक आस्थापनेशी संबंधित असणारा नोंदणीकृत कामगार संघ असेल किंवा नोंदणीकृत कामगार संघ असतील त्याबाबतीत, अशा नोटीसची एक प्रत, अशा कामगार संघाच्या सचिवावर किंवा अशा प्रत्येक कामगार संघांच्या सचिवांवर देखील बजावण्यात येईल.

प्रकरण-सहा

विवाद स्वेच्छेने लवादाकडे पाठवणे

३२. कलम ४२ च्या पोट-कलम (३) खालील लवाद करारनाम्याचा नमुना व त्याची पद्धत.—(१) जेव्हा नियोक्ता व कामगार, विवाद लवादाकडे पाठवण्याचे मान्य करतात तेव्हा, लवाद करारनामा, नमुना-सोळा मध्ये करण्यात येईल आणि त्यावर करारनाम्यातील पक्षकारांद्वारे स्वाक्षऱ्या करण्यात येतील. करारनाम्यात सोबत, लवादाची किंवा लवादांची एकतर लेखी किंवा इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपातील संमती असेल.

(२) पोट-नियम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या लवाद करारनाम्यावर,—

(क) नियोक्त्याच्या बाबतीत, स्वतः नियोक्त्याद्वारे, किंवा जेव्हा नियोक्ता एक विधी संस्थापित कंपनी किंवा इतर निगम निकाय असेल तेव्हा, अशा प्रयोजनासाठी प्राधिकृत केलेल्या निगम निकायाच्या प्रतिनिधीद्वारे, व्यवस्थापकाद्वारे किंवा अन्य अधिकाऱ्याद्वारे;

(ख) कामगारांच्या बाबतीत, या बाबतीत प्राधिकृत केलेल्या नोंदणीकृत कामगार संघाच्या अधिकाऱ्याद्वारे किंवा अशा प्रयोजनासाठी घेतलेल्या संबंधित कामगारांच्या बैठकीत याबाबतीत रीतसर प्राधिकृत केलेल्या कामगारांच्या तीन प्रतिनिधींद्वारे;

(ग) वैयक्तिक कामगारांच्या बाबतीत, एक वैयक्तिक कामगार म्हणून स्वतः कामगाराद्वारे किंवा असा कामगार जिचा सदस्य आहे अशा नोंदणीकृत कामगार संघाच्या अधिकाऱ्याद्वारे, स्वाक्षऱ्या करण्यात येईल:

स्पष्टीकरण १.—या नियमातील, 'अधिकारी' या शब्दाचा अर्थ, नोंदणीकृत कामगार संघाचा किंवा अशा प्रयोजनासाठी प्राधिकृत केलेला नियोक्त्याच्या संघाचा प्राधिकृत कोणताही अधिकारी, असा आहे;

स्पष्टीकरण २.—या नियमातील, 'अधिकारी' या शब्दाचा अर्थ, पुढीलपैकी कोणताही अधिकारी, असा आहे:—

(क) अध्यक्ष ;

(ख) उपाध्यक्ष ;

(ग) सचिव (सरचिटणीसासह) ;

(घ) सहसचिव ; आणि

(ङ) कामगार संघाच्या अध्यक्षां किंवा सचिवाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेला कामगार संघाचा अन्य कोणताही अधिकारी.

३३. कलम ४२ च्या पोट-कलम (५) अन्वये अधिसूचना काढण्याची पद्धत.—जेव्हा एखादा औद्योगिक विवाद लवादाकडे निर्दिष्ट करण्यात आलेला असेल आणि निर्दिष्ट करणाऱ्या व्यक्ती, प्रत्येक पक्षाचे बहुमत दर्शवित आहेत अशी शासनाची खात्री पटली असेल तेव्हा, ते, या बाबतीतील अधिसूचना, जे लवाद करारनाम्यातील पक्षकार नाहीत परंतु जे विवादाशी संबंधित आहेत असे नियोक्ते व कामगार यांच्या माहितीसाठी शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध करील, आणि ते, अशा प्रयोजनासाठी नियुक्त केलेल्या लवादासमोर किंवा लवादांसमोर त्यांचे प्रकरण सादर करतील.

३४. जेथे कलम ४२ च्या पोट-कलम (५) अन्वये कामगार संघ नाही तेथे कामगारांच्या प्रतिनिधींची निवड करण्याची पद्धत.—जेथे कामगार संघ नाही तेथे, कलम ४२ च्या पोट-कलम (५) च्या परंतुकाच्या खंड (ग) अनुसार लवादासमोर किंवा लवादांसमोर त्यांचे प्रकरण सादर करण्यासाठी कामगारांचे प्रतिनिधी, प्रकरण सादर करण्याकरिता त्यात प्राधिकृत करणाऱ्या संबंधित कामगारांच्या बहुमताने नमुना-सतरा मध्ये संमत केलेल्या ठरावाद्वारे निवडण्यात येतील. असे कामगार, लवादासमोर, किंवा यथास्थिती, लवादांसमोर त्यांचे प्रकरण सादर करण्यासाठी ज्यांना प्राधिकृत करण्यात आलेले आहे अशा प्रतिनिधींच्या कृत्यांस बांधील असतील.

प्रकरण-सात

३५. ज्यांच्या बाबतीत, समेट अधिकाऱ्यास व न्यायाधिकरणास कलम ४९ च्या पोट-कलम (३) च्या खंड (घ) अन्वये दिवाणी न्यायालयाचे अधिकार असतील त्या बाबी.—समेट अधिकाऱ्यास व न्यायाधिकरणास, ते पुढील प्रकरणांच्या बाबतीत न्यायचौकशी करित असतील तेव्हा, दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८ खालील दिवाणी न्यायालयास जे अधिकार प्रदान करणेत आलेले आहेत ते सर्व अधिकार असतील:-

(क) आस्थापनेच्या परिसराची व दस्तऐवजांची तपासणी करणे ;

(ख) शपथपत्रावर पुरावा स्वीकारणे ;

(ग) दस्तऐवजांचा शोध घेणे ;

(घ) अन्वेषण व चौकशी करणे ;

(ङ) राज्य शासनाद्वारे विहित करण्यात येतील अशा अन्य कोणत्याही बाबी.

३६. कलम ५३ च्या पोट-कलम (१) अन्वये समेट कार्यवाही घेण्याची पद्धत, पोट-कलम (४) खालील पूर्ण अहवाल आणि पोट-कलम (६) खालील अर्ज व अशा अर्जावर कार्यवाही करण्याची पद्धत.—(१) जेव्हा कोणताही औद्योगिक विवाद अस्तित्वात असेल किंवा उद्भवण्याची धारती असेल किंवा कलम ६२ अन्वये नोटीस देण्यात आली असेल त्या बाबतीत, समेट अधिकारी, असा अर्ज मिळाल्यावर, अर्जाची तपासणी करील आणि विवाद, राज्य शासनाच्या अधिकार क्षेत्राशी संबंधित आहे असे त्यास आढळून आले तर, तो, विवाद नोंदवील आणि समेट कार्यवाही करण्यासाठी त्याला योग्य वाटेल अशा रीतीने कार्यपद्धती स्वीकारील.

(२) जर पोट-नियम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या समेट कार्यवाहीमध्ये असा समझोता घडून आला नाही तर, समेट अधिकारी, ज्या तारखेला समेट कार्यवाही समाप्त झाली असेल त्या तारखेपासून चौदा दिवसांच्या आत सरकारला अहवाल सादर करील.

(३) पोट-नियम (२) मध्ये निर्दिष्ट केलेला अहवाल, संबंधित पक्षकारांना उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(४) पोट-नियम (२) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या अहवालात, इतर गोष्टींबरोबरच, नियोक्ता, कामगार किंवा यथास्थिती, कामगार संघ यांचे सादरीकरण अंतर्भूत असेल, आणि त्यात, पक्षकारांमध्ये सौहार्दपूर्ण समझोता घडवून आणण्यासाठी समेट अधिकाऱ्याने केलेले प्रयत्न, विवाद सोडवण्यास पक्षकारांनी नकार देण्याची कारणे आणि समेट अधिकाऱ्याचा निष्कर्ष यांचा अंतर्भाव असेल.

(५) समेट कार्यवाहीमध्ये ज्याचा समझोता केलेला नाही असा कोणताही विवाद, त्यानंतर, संबंधित पक्षकारांपैकी कोणताही पक्षकार, पोट-नियम (२) खालील अहवालाच्या तारखेपासून नव्वद दिवसांच्या आत, नमुना-एकोणीस मध्ये न्यायाधिकरणासमोर अर्ज करू शकेल.

(६) समेट कार्यवाहीमध्ये ज्याचा समझोता करण्यात आलेला नाही अशा कोणत्याही विवादाच्या बाबतीत, संबंधित पक्षकारांपैकी कोणत्याही पक्षकाराकडून अभिनिर्णयासाठी न्यायाधिकरणासमोर अर्ज करता येऊ शकेल. न्यायाधिकरण, विवाद उपस्थित करणाऱ्या पक्षकारास, संबंधित दस्तऐवज, आधारभूत दस्तऐवजांची व साक्षीदारांची यादी यासोबत संपूर्ण तपशीलांसह हक्क मागणीचे निवेदन, अर्ज दाखल केल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत, दाखल करण्याचे निर्देश देईल. अशा निवेदनाची प्रत, विवादातील प्रत्येक विरुद्ध पक्षकारांना पाठवता येईल.

(७) हक्क मागणीच्या निवेदनाच्या प्रती आणि अन्य संबंधित दस्तऐवज, विवाद उपस्थित करणाऱ्या पक्षकाराकडून विरुद्ध पक्षकारास सादर केलेले आहेत याची खात्री केल्यानंतर, न्यायाधिकरण, शक्य तितक्या लवकर आणि अर्ज प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून एक महिन्याच्या कालावधीत, पहिली सुनावणी निश्चित करील. विरोधी पक्षकार किंवा पक्षकार, आधारभूत दस्तऐवज व त्यांची यादी आणि कोणत्याही असल्यास, साक्षीदारांची यादी, यांसह, त्यांचे लेखी निवेदन, पहिल्या सुनावणीच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या कालावधीत, दाखल करील/ करतील आणि एकाचवेळी त्याची प्रत, विरुद्ध पक्षकारास पाठवील किंवा पक्षकारांना पाठवतील.

(८) जेव्हा न्यायाधिकरणास, त्याने निदेश देऊन देखील, विवाद उपस्थित करणाऱ्या पक्षकाराने, हक्क मागणीच्या निवेदनाची प्रत व अन्य दस्तऐवज विरोधी पक्षकारास किंवा पक्षकारांना पाठविलेली नाही असे आढळून येते त्या बाबतीत, जर हक्क मागणीचे निवेदन व अन्य दस्तऐवज वेळेमध्ये दाखल न करण्यासाठी पुरेशी कारणे आहेत असे न्यायाधिकरणास आढळून आले तर, ते, निवेदन दाखल करण्यासाठी पंधरा दिवसांची मुदतवाढ देऊन विरोधी पक्षकारास किंवा पक्षकारांना निवेदनाची प्रत सादर करण्याकरिता संबंधित पक्षकारास निदेश देईल.

(९) पुरावे एकतर न्यायाधिकरणात नोंदवण्यात येतील किंवा प्रतिज्ञापत्रावर दाखल केले जाऊ शकतात, परंतु प्रतिज्ञापत्राच्या बाबतीत, विरुद्ध पक्षकाराला, प्रतिज्ञापत्र दाखल करणाऱ्या प्रत्येक अभिसाक्षीची उलटतपासणी करण्याचा अधिकार असेल. जेव्हा प्रत्येक साक्षीदाराची तोंडी तपासणी केली जाते तेव्हा, न्यायाधिकरण, किंवा यथास्थिती, राष्ट्रीय औद्योगिक न्यायाधिकरण, काय अभिसाक्षीत केले जात आहे त्याच्या सारांशाचे ज्ञापन तयार करील. मौखिक साक्षी पुरावा नोंदवताना, औद्योगिक न्यायाधिकरण, दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८ (१९०८ चा ५) याच्या पहिल्या अनुसूचीच्या आदेश अठराच्या च्या नियम ५ मध्ये दिलेल्या प्रक्रियेचे पालन करील.

(१०) साक्षीपुरावे पूर्ण झाल्यावर, युक्तिवाद ताबडतोब किंवा युक्तिवादासाठी निश्चित करण्यात येईल अशा तारखेस, ऐकले जातील, जी, साक्षीपुरावे नोंदविण्याचे बंद केल्यापासून पंधरा दिवसांच्या कालावधीच्या पलीकडची तारीख नसेल.

(११) न्यायाधिकरण, साधारणपणे एका वेळी एक आठवड्यापेक्षा अधिक कालावधीसाठी स्थगिती देणार नाही, परंतु, विवादातील पक्षकारांच्या विनंतीवरून, कोणत्याही परिस्थितीत, सर्व मिळून तीनपेक्षा अधिक स्थगिती देण्यात येणार नाही:

परंतु, न्यायाधिकरण, लेखी नोंदवावयाच्या कारणास्तव, एका वेळी एक आठवड्यापेक्षा अधिक कालावधीसाठी स्थगिती देईल, परंतु, विवादातील पक्षकारांच्या विनंतीवरून, कोणत्याही परिस्थितीत, तीनपेक्षा अधिक स्थगिती देण्यात येणार नाही.

(१२) जर कोणताही पक्षकार, कोणत्याही टप्प्यावर उपस्थित राहण्यास कसूर करील किंवा निष्फळ ठरेल अशा बाबतीत, न्यायाधिकरण, एकतर्फी कार्यवाही करू शकेल आणि कसूर करणाऱ्या पक्षकारांच्या अनुपस्थितीत अर्जावर निर्णय घेऊ शकेल:

परंतु, निवाडा सादर करण्यापूर्वी, पक्षकारांपैकी कोणत्याही पक्षकाराने दाखल केलेल्या अर्जावरून, न्यायाधिकरण, पक्षकाराची अनुपस्थिती न्याय्य कारणास्तव असल्याबाबत त्याची खात्री पटली असेल तर, ज्या प्रकरणावर एकतर्फी कार्यवाही करण्यात येईल त्या प्रकरणातील आदेश रद्द करील, आणि विवादित प्रकरणावर निर्णय घेण्यासाठी पुढील कार्यवाही करील.

(१३) न्यायाधिकरण, निवाडा घोषित केल्याच्या तारखेपासून एक महिन्याच्या आत, संबंधित पक्षकारांना आणि राज्य शासनाला त्याचा निवाडा कळवील.

(१४) न्यायाधिकरणास, प्रकरणाचा निर्णय करण्यासाठी जिचा साक्षी पुरावा महत्त्वाचा असल्याचे त्याला दिसून येईल अशा कोणत्याही व्यक्तीस समन्स पाठवता येईल व तिची तपासणी करता येईल आणि ते, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ (१९७४ चा १) त्याच्या कलम ३४५, ३४६ व ३४८ याच्या अर्थानुसार दिवाणी न्यायालय असल्याचे समजण्यात येईल.

(१५) जेव्हा न्यायाधिकरणास, त्याच्या समोरील कारवाईच्या संबंधात सल्ला देण्यासाठी कलम ४९ च्या पोट-कलम (५) अन्वये मूल्यांकनकाराची नियुक्ती केलेली असेल त्या बाबतीत, न्यायाधिकरण, अशा मूल्यांकनकाराचा सल्ला घेईल, परंतु असा सल्ला, अशा न्यायाधिकरणांवर बंधनकारक राहणार नाही.

(१६) निवाड्यातील ज्या पक्षकारास निवाड्याची प्रत किंवा अन्य दस्तऐवज मिळविण्याची इच्छा आहे असा पक्षकार, पुढील रीतीने न्यायाधिकरणाकडे इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात शुल्क जमा केल्यानंतर, निवाड्याची प्रत किंवा अन्य दस्तऐवज मिळवू शकेल, म्हणजेच:-

(क) निवाड्याची किंवा न्यायाधिकरणाच्या कोणत्याही कार्यवाहीमध्ये दाखल केलेल्या दस्तऐवजाची प्रत मिळवण्यासाठी प्रत्येक पृष्ठास दहा रुपये या दराने शुल्क आकारण्यात येईल.

(ख) अशा कोणत्याही निवाड्याची किंवा आदेशाची किंवा दस्तऐवजाची प्रमाणित प्रत मिळवण्यासाठी, प्रत्येक पृष्ठास दहा रुपये या दराने शुल्क प्रदेय असेल.

(ग) प्रतिलिपी करण्याचे व प्रमाणित करण्याचे शुल्क, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा व्यक्तीशः प्रदेय असेल.

(घ) जेव्हा एखादा पक्षकार, अशा कोणत्याही निवाड्याची किंवा दस्तऐवजाची प्रत तातडीने देण्याकरिता अर्ज करतो तेव्हा, या नियमाअन्वये आकारण्यायोग्य असलेल्या शुल्काच्या दीडपट इतके अतिरिक्त शुल्क आकारण्यात येईल.

(१७) न्यायाधिकरणासमोर हजर होणाऱ्या पक्षकारांच्या प्रतिनिधींना, जेव्हा साक्षी पुरावे मागितले जातात तेव्हा, तपासणी करण्याचा, उलटतपासणी करण्याचा आणि न्यायाधिकरणाला संबोधित करण्याचा हक्क असेल.

(१८) न्यायाधिकरणासमोरील कार्यवाही खुल्या न्यायालयात घेण्यात येईल:

परंतु, न्यायाधिकरण, त्याच्या समोरील कोणतीही कार्यवाही, व्हिडिओ कॉन्फरन्सिंगद्वारे घेण्याचे निर्देश देऊ शकेल: परंतु आणखी असे की, न्यायाधिकरण, कोणत्याही टप्प्यावर, कोणत्याही साक्षीदाराची तपासणी करण्यात येईल किंवा त्याची कार्यवाही बंद दाराआड (इनकॅमेरा) घेण्यात येईल असा निर्देश देऊ शकेल.

प्रकरण- आठ

संप व टाळेबंदी

३७. कलम ६२ च्या पोट-कलम (४) अन्वये संपाची नोटीस देण्याची पद्धत.—कलम ६२ च्या पोट-कलम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेली संपाची नोटीस, औद्योगिक आस्थापनेच्या नियोक्त्याला नमुना-एकोणीस मध्ये देण्यात येईल, तिच्यावर अशा औद्योगिक आस्थापनेशी संबंधित असलेल्या नोंदणीकृत कामगार संघाच्या सचिवाकडून व पाच निवडलेल्या प्रतिनिधींकडून रितसर स्वाक्षरी करण्यात येईल आणि तिची प्रत, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्यथा, संबंधित समेट अधिकाऱ्यास व कामगार आयुक्त, मुंबई, राज्य शासनाला पृष्ठांकित करण्यात येईल.

(२) जर औद्योगिक आस्थापनेच्या नियोक्त्यास, त्याने नोकरीवर ठेवलेल्या कोणत्याही व्यक्तीकडून कलम ६२ च्या पोट-कलम (१) मध्ये निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे संपाची कोणतीही नोटीस प्राप्त झाली असेल तर, तो, अशी नोटीस प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून पाच दिवसांच्या आत, तिच्याबद्दल इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्यथा संबंधित समेट अधिकाऱ्यास व कामगार आयुक्तास कळवील.

३८. कलम ६२ च्या पोट-कलम (५) अन्वये टाळेबंदीची नोटीस देण्याची पद्धत आणि पोट-कलम (६) खालील प्राधिकारी.—(१) कलम ६२ च्या पोट-कलम (५) मध्ये निर्दिष्ट केलेली टाळेबंदीची नोटीस, औद्योगिक आस्थापनेच्या नियोक्त्याकडून, अशा औद्योगिक आस्थापनेशी संबंधित असलेल्या प्रत्येक नोंदणीकृत कामगार संघाच्या सचिवास नमुना-वीस मध्ये देण्यात येईल, आणि तिची प्रत, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्यथा संबंधित समेट अधिकाऱ्यास, कामगार आयुक्तास व राज्य शासनाला पृष्ठांकित करण्यात येईल. नियोक्त्याकडून, सदर नोटीस, औद्योगिक आस्थापनाच्या मुख्य प्रवेश द्वाराजवळील सूचना फलकावर किंवा इलेक्ट्रॉनिक सूचना फलकावर ठळक जागी लावण्यात येईल.

(२) जर औद्योगिक आस्थापनेच्या नियोक्त्याने, त्याने नोकरीवर ठेवलेल्या कोणत्याही व्यक्तीस टाळेबंदीची नोटीस दिली असेल तर, तो, अशी नोटीस प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून पाच दिवसांच्या आत तिच्याबद्दल इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्यथा संबंधित समेट अधिकाऱ्यास कळवील.

प्रकरण-नऊ

अपरिहार्य कामबंदी(ले-ऑफ), कामगार कपात(रिट्रॅचमेंट) आणि उद्योग बंदी(क्लोजर)

३९. कलम ७० च्या खंड (ग) अन्वये कामगार कपात करण्यापूर्वी नोटीस बजावण्याची पद्धत.—जर कोणत्याही नियोक्त्याची, त्याच्या औद्योगिक आस्थापनेमध्ये एक वर्षापेक्षा कमी नसेल इतकी नियमित सेवा केलेल्या त्याच्या औद्योगिक आस्थापनेत नोकरीस असलेल्या कोणत्याही कामगारांची कपात करण्याची इच्छा असेल तर, असा नियोक्ता, अशा कामगार कपातीची नोटीस, **नमुना-एकवीस** मध्ये राज्य शासनाला आणि संबंधित कामगार उपायुक्त यांना ई-मेलद्वारे किंवा नोंदणीकृत किंवा शीघ्रगती डाकेने देईल.

४०. कलम ७२ अन्वये कामगार कपात केलेल्या कामगारांना पुन्हा कामावर घेण्याची संधी देण्याची पद्धत.—जेव्हा एखाद्या औद्योगिक आस्थापनेमध्ये कोणत्याही रिक्त जागा निर्माण होतील आणि अशा रिक्त जागा भरण्याच्या प्रस्तावापूर्वी एक वर्षाच्या आत कामगार कपात केलेले अशा औद्योगिक आस्थापनेचे कामगार असतील तेव्हा, अशा औद्योगिक आस्थापनेचा नियोक्ता, जे भारताचे नागरिक आहेत अशा कामगार कपात केलेल्या कामगारांना नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्रगती डाकेने व ई-मेलद्वारे कमीत कमी दहा दिवसांची संधी देऊ करील. जर अशा कामगारांनी रोजगारासाठी आपली इच्छा दर्शवली तर, नियोक्ता, अशा रिक्त जागा भरण्यासाठी इतर व्यक्तीपेक्षा त्यांना प्राधान्य देईल.

४१. कलम ७४ च्या पोट-कलम (१) अन्वये उद्देशित उद्योग बंदी (क्लोजर) करण्यासाठी नियोक्त्याने नोटीस बजावण्याची पद्धत.—जर नियोक्त्याचा, औद्योगिक आस्थापना बंद करण्याचा इरादा असेल तर, तो, अशी उद्योग बंदी(क्लोजर) करण्याची नोटीस, नमुना-एकवीस मध्ये राज्य शासनाला देईल आणि त्याची एक प्रत, संबंधित कामगार उपायुक्ताला ई-मेलद्वारे अथवा नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्रगती डाकेने देईल.

प्रकरण- दहा

विवक्षित आस्थापनांमधील अपरिहार्य कामबंदी(ले-ऑफ), कामगार कपात(रिट्रॅचमेंट) आणि उद्योग बंदी(क्लोजर) करण्याशी संबंधित विशेष तरतुदी

४२. कलम ७८ च्या पोट-कलम (२) अन्वये अर्ज करण्याची व अशा अर्जाची प्रत कामगारांवर बजावण्याची पद्धत.—कलम ७८ च्या पोट-कलम (१) अन्वये अपरिहार्य कामबंदीसाठी (ले-ऑफ) परवानगी मिळण्याचा अर्ज, त्यामध्ये उद्देशित अपरिहार्य कामबंदीची कारणे स्पष्टपणे नमूद करून, नियोक्त्याद्वारे, **नमुना-बावीस** मध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्य पद्धतीने करण्यात येईल आणि अशा अर्जाची प्रत, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने आणि नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्रगती डाकेने एकाचवेळी संबंधित कामगारांवर बजावण्यात येईल. असा अर्ज, नियोक्त्याद्वारे औद्योगिक आस्थापनेच्या मुख्य प्रवेश द्वाराजवळील सूचना फलकावर किंवा इलेक्ट्रॉनिक सूचना फलकावर ठळक जागी लावण्यात येईल.

४३. कलम ७८ च्या पोट-कलम (३) अन्वये अर्ज करण्याची पद्धत.—नियोक्त्याने, आग, पूर किंवा ज्वलनशील वायूचे अधिक प्रमाण किंवा स्फोट या कारणांमुळे, कलम ७८ च्या पोट-कलम (१) अन्वये जेथे कामगारांना (बदली कामगार किंवा नैमित्तिक कामगार यांव्यतिरिक्त) अपरिहार्य कामबंदी करण्यात आलेली असेल अशा कलम ७८ च्या पोट-कलम (३) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या एखादी खाण असणाऱ्या औद्योगिक आस्थापनेच्या बाबतीत, अशी अपरिहार्य कामबंदी सुरू झाल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या कालावधीत, दिवसांची संख्या, अपरिहार्य काम बंदी करण्यात येणाऱ्या कामगारांची संख्या, औद्योगिक आस्थापनामध्ये कार्यरत असलेल्या कामगारांची एकूण संख्या, अपरिहार्य काम बंदी केल्याची तारीख आणि अशी अपरिहार्य काम बंदी चालू ठेवण्याची कारणे निर्दिष्ट करून, अशी अपरिहार्य कामबंदी नियमितपणे चालू ठेवण्याकरिता परवानगी मिळण्यासाठी, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने आणि नोंदणीकृत किंवा शीघ्रगती डाकेने राज्य शासनाकडे अर्ज करील आणि त्याची प्रत संबंधित कामगार उपायुक्तास देईल.

४४. कलम ७८ च्या पोट-कलम (७) अन्वये पुनर्विलोकन करण्याची कालमर्यादा.—राज्य शासनास, एकतर स्वतःच्या प्रस्तावावरून अथवा नियोक्त्याने किंवा कोणत्याही कामगाराने केलेल्या अर्जावरून, कलम ७८ च्या पोट-कलम (४) अन्वये परवानगी देण्याच्या किंवा नकार देण्याच्या त्याच्या आदेशाचे, असा आदेश दिल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या कालावधीत, पुनर्विलोकन करता येईल.

४५. कलम ७९ च्या पोट-कलम (२) अन्वये उद्देशित कामगार कपात करण्यासाठी अर्ज करण्याची पद्धत आणि अशा अर्जाची प्रत कामगारांवर बजावण्याची पद्धत.—कलम ७९ च्या पोट-कलम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेला परवानगीचा अर्ज, त्यामध्ये उद्देशित कामगार कपातीची कारणे स्पष्टपणे नमूद करून, नियोक्त्याद्वारे, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा अन्यथा नमुना-बावीस मध्ये इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा अन्य पद्धतीने करण्यात येईल आणि अशा अर्जाची प्रत, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने आणि नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्रगती डाकेने कामगारांना देखील पाठविण्यात येईल. असा अर्ज, नियोक्त्याद्वारे, औद्योगिक आस्थापनेच्या मुख्य प्रवेश द्वाराजवळील सूचना फलकावर किंवा इलेक्ट्रॉनिक सूचना फलकावर देखील ठळक जागी लावण्यात येईल.

४६. कलम ७९ च्या पोट-कलम (६) अन्वये पुनर्विलोकन करण्याची कालमर्यादा.—राज्य शासनास, एकतर स्वतःच्या प्रस्तावावरून अथवा नियोक्त्याने किंवा कोणत्याही कामगाराने केलेल्या अर्जावरून, कलम ७९ च्या पोट-कलम (३) अन्वये परवानगी देण्याच्या किंवा नकार देण्याच्या त्याच्या आदेशाचे, असा आदेश दिल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या कालावधीत पुनर्विलोकन करता येईल.

४७. कलम ८० च्या पोट-कलम (१) अन्वये उद्देशित बंद करण्याचा अर्ज करण्याची आणि अशा अर्जाची प्रत बजावण्याची पद्धत.—ज्या औद्योगिक आस्थापनेस संहितेचे प्रकरण-दहा लागू आहे अशी औद्योगिक आस्थापना बंद (क्लोज) करण्याचा ज्याचा इरादा आहे तो नियोक्ता, ज्या तारखेपासून उद्देशित बंद (क्लोज) अंमलात यावयाचा आहे त्या तारखेपूर्वी किमान नव्वद दिवस आधी, पूर्व परवानगी मिळण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा अन्यथा नमुना-बावीस मध्ये राज्य शासनाकडे अर्ज करील आणि त्यामध्ये उद्देशित औद्योगिक आस्थापना बंद (क्लोज) करण्याची कारणे स्पष्टपणे नमूद करण्यात येतील आणि अशा अर्जाची प्रत, एकाच वेळी इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने आणि नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्रगती डाकेने कामगारांच्या प्रतिनिधींना देखील पाठविण्यात येईल.

४८. कलम ८० च्या पोट-कलम (५) अन्वये पुनर्विलोकन करण्याची कालमर्यादा.—राज्य शासनास, एकतर स्वतःच्या प्रस्तावावरून अथवा नियोक्त्याने किंवा कोणत्याही कामगाराने केलेल्या अर्जावरून, कलम ८० च्या पोट-कलम (२) अन्वये औद्योगिक आस्थापना बंद (क्लोज) करण्यासाठी परवानगी देण्याच्या किंवा नकार देण्याच्या त्याच्या आदेशाचे, असा आदेश दिल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या कालावधीत पुनर्विलोकन करता येईल.

प्रकरण - अकरा

कामगार पुनर्कौशल्य निधी

४९. कलम ८३ च्या पोट-कलम (२) च्या खंड (ख) अन्वये खालील कामगार पुनर्कौशल्य निधीमध्ये अशा इतर स्रोतांमधून करावयाचे अंशदान.—कलम ८३ च्या पोट-कलम (२) च्या खंड (क) अन्वये नियोक्त्याच्या अंशदानाशिवाय, कामगार पुनर्कौशल्य निधीमध्ये पुढील निधीचा समावेश असेल:—

- (१) कंपन्यांचा निगम सामाजिक दायित्व निधी (सीएसआर फंड).
- (२) औद्योगिक किंवा नियोक्ता किंवा बिल्डर्स असोसिएशन यांच्याकडून देणग्या.
- (३) कर्मचारी असोसिएशनकडून देणग्या.
- (४) भारतातील नागरिकांकडून देणग्या.
- (५) केंद्र व राज्य सरकारकडून अनुदाने.
- (६) संसदेच्या व राज्य विधानमंडळाच्या सदस्यांच्या निधीतून अंशदान.
- (७) स्थानिक प्राधिकरण किंवा अशा अन्य संस्था यांच्याकडून अनुदाने व देणग्या.

५०. कलम ८३ च्या पोट-कलम (३) खालील निधीचा वापर करण्याची पद्धत.—ज्याने या संहितेअन्वये कामगाराची किंवा कामगारांची कपात केलेली आहे असा प्रत्येक नियोक्ता, कामगाराची किंवा कामगारांची कपात करण्याच्या वेळी, दहा दिवसांच्या आत, अशा कामगार कपात केलेल्या कामगाराच्या किंवा कामगारांच्या शेवटच्या काढलेल्या वेतनाच्या पंधरा दिवसांच्या वेतना इतकी रक्कम, राज्य शासनाकडून ठेवण्यात यावयाच्या खात्यांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने हस्तांतरित करील. खात्याचा तपशील, राज्य शासनाने ठेवावयाच्या, कामगार विभागाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल. अशा प्रकारे प्राप्त झालेला निधी, नियोक्त्याकडून निधी मिळाल्यापासून पंचेचाळीस दिवसांच्या आत, राज्य सरकारकडून प्रत्येक कामगाराच्या किंवा कामगारांच्या खात्यात इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने हस्तांतरित केला जाईल. राज्य सरकारला कामगारांच्या संबंधित खात्यात रक्कम हस्तांतरित करणे शक्य व्हावे यासाठी नियोक्ता, कामगार

कपात केलेल्या प्रत्येक कामगारांच्या नावाचा अंतर्भाव असलेली यादी, प्रत्येक कामगारांच्या बाबतीत शेवटच्या पंधरा दिवसांच्या वेतनाच्या इतकी रक्कम तसेच त्यांच्या बँक खात्याचा तपशील देखील सादर करील.

प्रकरण - बारा

अपराध व शास्ती

५१. कलम ८९ खालील अपराधाची आपसात मिटवणी करणे.—

(१) कलम ८९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये अपराधाची आपसात मिटवणी करण्याच्या प्रयोजनार्थ, राज्य सरकारने अधिसूचित केलेला अधिकारी (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, 'प्रशमन अधिकारी' असा केला आहे), ज्या अपराधामध्ये खटला सुरू केला नसेल अशा अपराधांमध्ये, जर प्रशमन अधिकाऱ्याचे, ज्यासाठी कलम ८९ अन्वये आपसात मिटवणी करण्याची परवानगी आहे असा कोणताही अपराध असल्याचे मत असेल तर, तो, तीन भागांचा अंतर्भाव असणाऱ्या **नमुना-तेवीसमध्ये** आरोपीला नोटीस पाठवील. अशा नमुन्याच्या भाग-एकमध्ये, प्रशमन अधिकारी, इतर गोष्टींबरोबरच अपराध्याचे नाव व त्याचा इतर तपशील, अपराधाचा तपशील व ज्या कलमाअन्वये अपराध करण्यात आलेला आहे ते कलम, अपराधाची आपसात मिटवणी करण्यासाठी प्रदान करण्याची आवश्यकता असलेली आपसात मिटवणीची रक्कम, विनिर्दिष्ट करील. नमुन्याच्या भाग-दोनमध्ये, जर अपराधाची आपसात मिटवणी केली नाही तर होणारे परिणाम विनिर्दिष्ट करण्यात येतील आणि नमुन्याच्या भाग-तीनमध्ये, जर आरोपीची अपराधाची आपसात मिटवणी करण्याची इच्छा असेल तर, त्याने दाखल करावयाचा अर्ज अंतर्भूत असेल. प्रत्येक नोटीसमध्ये, वर्ण किंवा संख्या यांचा अंतर्भाव असणारा एक सलग अनन्यसाधारण क्रमांक आणि सहजपणे ओळख पटण्याच्या प्रयोजनार्थ नोटीस पाठवणारा अधिकारी, वर्ष, ठिकाण, तपासणीचा प्रकार यासारखा इतर तपशील असेल.

(२) पोट-नियम (१) मध्ये नमूद केलेली नोटीस ज्या आरोपीवर बजावण्यात आली आहे तो आरोपी, त्याने यथोचितपणे भरलेला नमुन्याचा भाग-तीन, प्रशमन अधिकाऱ्याकडे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा अन्यथा पाठवू शकेल आणि प्रशमन अधिकाऱ्याने नोटीसमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या खात्यामध्ये, नोटीस मिळाल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात आपसात मिटवणी करण्याची रक्कम जमा करील.

(३) जेव्हा आरोपीच्या विरोधात सक्षम न्यायालयात यापूर्वीच खटला सुरू करण्यात आला असेल तेव्हा, अशा बाबतीत, तो, त्याच्याविरुद्धच्या अपराधाचा आपसात मिटवणी करण्यासाठी न्यायालयाकडे अर्ज करू शकेल आणि न्यायालय, त्या अर्जावर विचार केल्यानंतर, कलम ८९ च्या तरतुदीनुसार प्रशमन अधिकाऱ्याकडून अपराधाची आपसात मिटवणी करण्यासाठी मुभा देऊ शकेल.

(४) जर आरोपीने, पोट-नियम (२) च्या आवश्यकतेचे पालन केले तर, प्रशमन अधिकारी, आरोपीने जमा केलेल्या रकमेच्या बदल्यात अपराधाची आपसात मिटवणी करील आणि,—

(क) जर खटल्यापूर्वी अपराधाची आपसात मिटवणी केलेली असेल तर, आरोपीविरुद्ध खटल्यासाठी कोणतीही तक्रार दाखल केली जाणार नाही; आणि

(ख) जर पोट-नियम (३) अन्वये खटला सुरू केल्यानंतर, न्यायालयाच्या परवानगीने अपराधाची आपसात मिटवणी केलेली असेल तर, प्रशमन अधिकारी, जणू काही खटला दाखल करण्यात आलेला नव्हता असे समजून प्रकरण बंद झालेले आहे असे समजेल आणि खंड (क) खालील आपसात मिटवणीनुसार कार्यवाही करील आणि प्रशमन अधिकारी, ज्या न्यायालयात खटला प्रलंबित आहे त्या सक्षम न्यायालयास अपराधाची आपसात मिटवणी केल्याची सूचना देईल आणि अशी सूचना मिळाल्यानंतर, न्यायालय आरोपीला मुक्त करील आणि खटला बंद करील.

(५) प्रशमन अधिकारी, राज्य शासनाचे निर्देश, नियंत्रण व पर्यवेक्षण यांस अधीन राहून, या नियमांअन्वये अपराधाची आपसात मिटवणी करण्याच्या अधिकारांचा वापर करील.

प्रकरण-तेरा

संकीर्ण

५२. कलम ९१ अन्वये व्यथित कामगाराने तक्रार करण्याची पद्धत.—

(१) संहितेच्या कलम ९१ खालील प्रत्येक तक्रार, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने आणि नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्रगती डाकेने **नमुना-चोवीस** मध्ये करण्यात येईल आणि तक्रारीमध्ये नमूद केलेल्या विरोधी पक्षकारांच्या संख्येइतक्या प्रती त्या तक्रारीसोबत जोडण्यात येतील.

(२) पोट-नियम (१) खालील प्रत्येक तक्रार, प्रकरणाच्या वस्तुस्थितीची माहिती असल्याबाबत समेट अधिकाऱ्याची, लवादाची, किंवा यथास्थिती, न्यायाधिकरणाची खात्री पटवण्याकरिता, तक्रार करणाऱ्या कामगारांकडून किंवा कामगारांच्या प्राधिकृत प्रतिनिधीकडून सत्यापित करण्यात येईल.

५३. कलम ९४ च्या पोट-कलम (१) खालील कोणत्याही कार्यवाहीमध्ये प्रतिनिधित्व करण्यासाठी कामगारास प्राधिकृत करण्याची पद्धत.—जेव्हा कामगार कोणत्याही कामगार संघाचा सदस्य नसेल त्या बाबतीत, कामगार ज्या उद्योगात नोकरीला आहे त्या उद्योगाशी संबंधित असलेल्या कोणत्याही कामगार संघाच्या कार्यकारिणीच्या कोणत्याही सदस्यास किंवा अन्य पदाधिकाऱ्यास अथवा त्या उद्योगात नोकरीला असलेल्या अन्य कोणत्याही कामगारास, कामगार ज्या विवादात एक पक्षकार आहे अशा विवादाशी संबंधित असणाऱ्या संहितेखालील कोणत्याही कार्यवाहीमध्ये त्याचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी अशा कामगाराद्वारे **नमुना-सतरा** मध्ये प्राधिकृत करता येईल.

५४. कलम ९४ च्या पोट-कलम (२) खालील नियोक्त्यास प्राधिकृत करण्याची पद्धत.—जेव्हा नियोक्ता, नियोक्त्यांच्या कोणत्याही संघाचा सदस्य नसेल तेव्हा, नियोक्ता ज्या उद्योगात कार्यरत आहे त्या उद्योगाशी संबंधित असलेल्या नियोक्त्यांच्या कोणत्याही संघाच्या अन्य अधिकाऱ्यास अथवा त्या उद्योगात कार्यरत असलेल्या अन्य कोणत्याही नियोक्त्यास, नियोक्ता ज्या विवादात एक पक्षकार आहे अशा विवादाशी संबंधित असणाऱ्या संहितेखालील कोणत्याही कार्यवाहीमध्ये त्याचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी, तो, **नमुना-सतरा** मध्ये प्राधिकृत करू शकेल.

५५. निश्चित मुदतीच्या रोजगारात काम करण्याची पद्धत.—कलम २ (ण) च्या अर्थानुसार निश्चित कालावधीसाठी रोजगाराच्या लेखी कराराच्या आधारावर काम करीत असलेला कोणताही कर्मचारी किंवा कामगार, एकूण तीन वर्षांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी एखाद्या आस्थापनेमध्ये त्याच कामाकरिता काम करणार नाही. परंतु, निश्चित मुदतीत कर्मचाऱ्यांची किंवा कामगारांची एकूण संख्या, त्या प्रवर्गातील एकूण कर्मचाऱ्यांच्या किंवा कामगारांच्या वीस टक्क्यांपेक्षा अधिक असणार नाही.

५६. कामगार विषयक सांख्यिकीचे संकलन करणे.—नियोक्ता, संप, टाळेबंदी, अपरिहार्य काम बंदी(ले ऑफ), कामगार कपात (रिट्रेंचमेंट), उद्योग बंदी(क्लोजर) यांचा तपशील आणि या नियमान्वये आवश्यक असलेली अन्य कोणतीही सांख्यिकी माहिती, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा अन्यथा आणि महासंचालक, कामगार ब्युरो, भारत सरकार यांच्या कार्यालयाकडून व राज्य शासनाकडून वेळोवेळी विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशारितीने, सादर करील.

५७. निरसन व व्यावृत्ती.—औद्योगिक विवाद (महाराष्ट्र) नियम, १९५७, महाराष्ट्र औद्योगिक रोजगार (स्थायी आदेश) नियम, १९५९ व महाराष्ट्र श्रमिक संघ विनियम, १९२७ याद्वारे निरसित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

शासनाचे प्रधान सचिव.

नमुना - एक

(नियम ३ पहा)

(समेट कार्यवाही करीत असताना असेल त्या व्यतिरिक्त नियोक्ता व त्याचे कामगार यांच्यामध्ये समेटाच्या/ किंवा समझोत्याच्या कालावधीत घडून आलेल्या समझोत्याचे जापन)

पक्षकारांची नावे:

..... नियोक्ताचे प्रतिनिधित्व करणार (करणारे);

..... कामगारांचे प्रतिनिधित्व करणार (करणारे);

प्रकरणाचे संक्षिप्त कथन:

.....

समझोत्याच्या अटी:

.....

पक्षकारांची स्वाक्षरी

साक्षीदार:

(१)

(२)

*समेट अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी

समेट कार्यवाही करीत असताना असेल त्या व्यतिरिक्त नियोक्ता व त्याचे कामगार यांच्यामध्ये घडून आलेल्या समझोत्याच्या बाबतीत, जापनाची प्रत, संबंधित अतिरिक्त/ उप/सहायक कामगार आयुक्तास चिन्हांकित करण्यात येईल.)

नमुना-दोन

[नियम ९ (५) पहा]

लेखापरीक्षकाचे घोषणापत्र

खाली स्वाक्षरी करणार, यास संघाची पुस्तके व लेखा पुस्तके पहावयास मिळाली आहे आणि पूर्ववर्ती विवरणपत्रांची तपासणी केली आणि त्याच्याशी संबंधित असलेल्या लेखा प्रमाणकांशी त्यांची पडताळणी केली असून, आता, यासोबत जोडलेल्या, कोणत्याही असल्यास, शेज्यांस अधीन राहून, ते अचूक असल्याचे, त्यासोबत यथोचितपणे प्रमाणके असल्याचे व कायदानुसार असल्याचे आढळून आले म्हणून त्यावर स्वाक्षरी केली आहे आणि असे देखील प्रमाणित करण्यात येते की,संघाने, त्याची सदस्यत्व नोंदवही व त्याचे लेखे योग्यरित्या ठेवलेली आहेत आणि यासोबत जोडलेल्या, कोणत्याही असल्यास, शेज्यांस अधीन राहून, श्रमिक संघाच्या सर्वसाधारण निधी लेखाच्या पूर्ववर्ती विवरणपत्रामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे, सदस्यांनी, त्यांची सभासदत्व वर्गणी संघाला प्रदान केली आहे.

(१) लेखापरीक्षक

(२) लेखापरीक्षक

नमुना - तीन

[नियम १०(१) पहा]

श्रमिक संघाची नोंदणी करण्याचा अर्ज

श्रमिक संघाचे नाव:

पत्ता:

दिनांक२०.....

१. ज्यांची नावे या अर्जाच्या शेवटी दिलेली आहेत त्या व्यक्तींनी हा अर्ज केला आहे.
२. जिच्या वतीने हा अर्ज केला आहे त्या कामगार संघास ज्या नावाने प्रस्तावित केले आहे त्या श्रमिक संघाची, नियम क्रमांक..... मध्ये नमूद केल्याप्रमाणेत्या नावाने नोंदणी करण्यात येईल.
३. ज्या पत्त्यावर सर्व पत्रव्यवहार व नोटिसा पाठवण्यात येतील तो श्रमिक संघाच्या मुख्य कार्यालयाचा पत्ता:
.....
४. दिनांक.....२०... रोजी..... श्रमिक संघ अस्तित्वात आला.
५. हा श्रमिक संघ, उद्योगात/किंवाव्यवसायात/किंवा (आस्थापना) काम करित असलेल्या नियोक्त्यांचा/ श्रमिकांचा संघ आहे, आणि त्याचे इतके सदस्य आहेत.
६. संहितेद्वारे, अनुसूची एक, दोन, तीन मध्ये, आवश्यक असलेला तपशील, या अर्जासोबत जोडलेला आहे.
७. संघाच्या नियमांची एक प्रत, या अर्जासोबत जोडलेली आहे.
८. श्रमिक संघाकडून, त्याच्या वतीने, हा अर्ज करण्यासाठी आम्हाला यथोचितरित्या प्राधिकृत करण्यात आले असून अशा प्राधिकार पत्रामध्ये चा अंतर्भाव आहे.

अ. क्र.	नाव	व्यवसाय	पत्ता	स्वाक्षरी
१				
२				
३				
४				
५				

(स्वाक्षरी)

प्रति,

उप निबंधक, श्रमिक संघ, (संबंधित क्षेत्र)

अनुसूची एक

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२०

पदाधिकाऱ्यांची यादी

संघामध्ये धारण केलेले पद	नाव	वय	पत्ता	व्यवसाय

अनुसूची दोन

नियमांचा संदर्भ

खालील स्तंभ (१) मधील अनेक बाबींच्या तपशिलाकरिता तरतूद करणाऱ्या नियमांचा क्रमांक
खालील स्तंभ (२) मध्ये दिलेला आहे

बाब (१)	नियमांचा क्रमांक (२)
संघाचे नाव	
ज्या उद्देशांसाठी संघाची स्थापना करण्यात आली आहे ते संपूर्ण उद्देश	
संघाच्या सर्वसाधारण निधीचा ज्या प्रयोजनांसाठी विनियोग करण्यात येईल ती प्रयोजने	
सदस्यांची यादी ठेवणे	
पदाधिकाऱ्यांनी व सदस्यांनी सदस्यांच्या यादीचे निरीक्षण करण्यासाठी पुरविलेल्या केलेल्या सुविधा	
सर्वसाधारण सदस्यांचा प्रवेश	
मानद किंवा तात्पुरत्या सदस्यांचा प्रवेश	
सदस्य, ज्या शर्तीच्या अधीन, नियमांद्वारे आशवासित लाभ मिळण्यास हक्कदार आहेत त्या शर्ती	
ज्या शर्तीच्या अधीन, दंड किंवा जप्ती लादला जाऊ शकतो किंवा फेरबदल केला जाऊ शकतो त्या शर्ती	
ज्या पद्धतीने नियमांत सुधारणा, फेरबदल किंवा रद्द करण्यात येतील ती पद्धत	
ज्या पद्धतीने संघाच्या कार्यकारिणीचे सदस्य व पदाधिकारी नियुक्त करण्यात येतील व काढून टाकण्यात येतील ती पद्धत	
निधीची सुरक्षित अभिरक्ष्या	
लेखांची लेखापरीक्षण	
पदाधिकाऱ्यांनी व सदस्यांनी लेखा पुस्तकांचे निरीक्षण करण्यासाठी पुरविलेल्या केलेल्या सुविधा	
ज्यापद्धतीने संघाचे विसर्जन करण्यात येईल ती पद्धत	

अनुसूची तीन

(नोंदणी अर्जाच्या तारखेपूर्वी एक वर्षापेक्षा कमी काळ संघ अस्तित्वात आला असेल तर, हे भरण्याची गरज नाही)

दिनांक.....२० रोजी असल्याप्रमाणे मत्ता व दायित्व यांचे विवरणपत्र

दायित्व	रुपये	मत्ता	रुपये
सर्वसाधारण निधीची रक्कम		रोख रक्कम	
राजकीय निधीची रक्कम		कोषाध्यक्षाच्या हातातील सचिवाच्या हातातील	
-कडून कर्ज		बँकांतील	
देणे असलेले ऋण		खालील सुचीप्रमाणे रोखे येणे असलेली अदत्त वर्गणी ला कर्जे -	
इतर दायित्वे		स्थावर मालमत्ता वस्तू व फर्निचर इतर मत्ता	
एकूण दायित्वे		एकूण मत्ता	

रोख्यांची सूची

तपशील	दर्शनी मूल्य	परिव्यय मूल्य	बाजार मूल्य	च्या हातातील
(सही)				
१.				
२.				
३.				
४.				
५.				
६.				
७.				

नमुना - चार

[नियम १०(२) पहा]

मी, श्री/श्रीमती -----
-----पत्ता:----- व्यवसाय:-----

वय:-----वर्षे-----याद्वारे, लेखी स्वरूपात सत्यपणे असे घोषित करतो की, औद्योगिक संबंध
संहिता, २०२० यान्वये नोंदणी करण्यात आलेल्या श्रमिक संघाची (श्रमिक संघाचे नाव) बैठक, च्या प्रयोजनार्थ,
आज दिनांक रोजी,.....च्या अध्यक्षतेखालीया प्रदेशात घेण्यात आली होती. नाव व नोंदणी
तपशील पुढीलप्रमाणे आहे:-

अ. क्र.	नाव	वय	व्यवसाय	पत्ता
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				

वर नमूद केलेल्या नोंदणीयोग्य व्यक्ती आणि त्यांची प्रतिनियुक्ती अद्याप वैध आहे आणि त्या अजूनही श्रमिक संघाचे वैध सदस्य आहेत.
या तारखेला, कार्यकारी समितीची निवड, दिनांक..... च्या सार्वत्रिक निवडणुकीत केली होती.

वर नमूद केलेल्या व्यक्तींनी, माझ्या बाबतीत, नोंदणी रद्द करण्यासंबंधात किंवा नोंदणी करण्यासंबंधात अर्ज दाखल केला आहे.
माझ्या माहितीनुसार, अर्जासोबत, सदस्यांची यादी समाविष्ट करण्यात आली असून जोडलेली सदस्यत्वाची सूची खरी आहे.

मी, शपथपूर्वक व विश्वासपूर्वक असे नमूद करतो की, माझ्या माहितीप्रमाणे आणि ज्ञानाप्रमाणे, वरील माहिती खरी आहे.

सही

दिनांक:

ठिकाण:

नमुना - पाच

[नियम १०(५) पहा]

श्रमिक संघांच्या नोंदणीचे प्रमाणपत्र

श्रमिक संघाचे नाव -----

नोंदणी क्रमांक,

निबंधक, श्रमिक संघ यांचे कार्यालय(संबंधित क्षेत्र)

याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की, संघाची, आज दिनांक२०..... रोजी, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० या अन्वये नोंदणी करण्यात आली आहे.

शिक्का

निबंधक / उप निबंधक, श्रमिक संघ

नमुना - सात

[नियम १०(८) पहा]

नोंदणी प्रमाणपत्र मागे घेण्याची किंवा रद्द करण्याची विनंती

श्रमिक संघाचे नाव:

नोंदणी क्रमांक:

आज दिनांक २० ...रोजी

प्रति,

निबंधक /उप निबंधक, श्रमिक संघ,

.....

वर नमूद केलेल्या श्रमिक संघाची अशी इच्छा आहे की, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० या अन्वये नोंदणी केलेले त्याचे नोंदणी प्रमाणपत्र, मागे घेण्यात यावे (किंवा रद्द करण्यात यावे) आणि दिनांक २०..... रोजी रीतसर घेतलेल्या सर्वसाधारण सभेत* पुढीलप्रमाणे ठराव केला होता:—

(येथे ठरावाच्या निश्चित उताऱ्याची प्रत द्या)

(स्वाक्षरी)

* जर सर्वसाधारण सभा घेण्यात आली नसेल तर, कोणत्या पद्धतीचा विनंतीचा निर्णय घेण्यात आला ते येथे नमूद करा.

नमुना - आठ

[नियम १२(५) पहा]

श्रमिक संघाने त्याच्या नोंदणी अर्जांमध्ये दिलेल्या तपशिलामध्ये आणि त्याच्या घटनेमध्ये किंवा नियमांमध्ये कोणताही बदल करण्यासाठी निबंधकाकडे करावयाचा अर्ज

श्रमिक संघाचे नाव:

पत्ता:

दिनांक

महोदय/महोदया,

अर्जाच्या नमुन्यामध्ये/ दिनांकच्या अर्जासोबत सादर केलेली घटना / नियम / पदाधिकारी, इत्यादींमध्ये पुढील बदल करण्याची आमची इच्छा आहे:-

१. -----

२. -----

३. -----

शिक्का

सही

प्रति,

उप निबंधक, श्रमिक संघ, (संबंधित क्षेत्र)

नमुना-नऊ

[नियम १३ (२) व १४ (१) पहा]

एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाची पडताळणी करण्यासाठी अर्ज

प्रति,

समेट अधिकारी,

----- (क्षेत्रासाठी)

विषय: एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाची पडताळणी करण्यासाठी अर्ज.

महोदय/महोदया,

आम्ही,----- (श्रमिक संघाचे नाव) हा,----- (आस्थापनेचे नाव)
मधील एक्कावन्न टक्के इतके सदस्यत्व असणारा, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० यान्वये नोंदणी केलेला व नोंदणी क्रमांक.....
असलेला एकमेव कामगार संघ असून औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम १४ च्या पोट-कलम (२) किंवा (३) अन्वये
त्याच आस्थापनेमध्ये प्रथमतः किंवा..... या कामगार संघाच्या जागी वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघांसाठी अर्ज करित आहोत.

आम्ही, याद्वारे आपणास अशी विनंती करतो की, कृपया याबाबत चौकशी करावी आणि आवश्यक तो आदेश संमत करावा.

अध्यक्ष / सरचिटणीस / सचिव यांची स्वाक्षरी

सहपत्र: उद्देशाचे निवेदन.

प्रत:

आस्थापनेचे मालक/संचालक/व्यवस्थापक

नमुना-दहा

[नियम १३ (४) व १४ (३) पहा]

एकमेव वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाचे प्रमाणपत्र

कामगार संघाचे नाव :

कामगार संघाचा पत्ता :

कामगार संघाचा नोंदणी क्रमांक :

याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की,----- च्या (क्षेत्र) समेट अधिकाऱ्याच्या दिनांक ----- च्या आदेश क्रमांक----- यानुसार, ----- कामगार संघास, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम १४ च्या पोट-कलम (२) किंवा (३) अन्वये आमच्या आस्थापनेसाठी एकमेव वाटाघाटी करणारा कामगार संघ म्हणून मान्यता देण्यात येत आहे.

शिक्का

नियोक्त्याची स्वाक्षरी

दिनांक :

ठिकाण :

प्रत: संबंधित समेट अधिकारी

नमुना-अकरा

[नियम १४ (४) पहा]

वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेच्या प्रतिनिधीची पडताळणी करण्यासाठी अर्ज.

प्रति,

समेट अधिकारी,

----- (क्षेत्रासाठी)

विषय: वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेच्या प्रतिनिधीची पडताळणी करण्यासाठी अर्ज.

महोदय/महोदया,

आम्ही, याद्वारे,----- (आस्थापनेचे नाव) मध्ये टक्क्यांपेक्षा अधिक सदस्यत्व असणाऱ्या
----- (कामगार संघाचे नाव) चा प्रतिनिधी, श्री./श्रीमती.-----
----- (प्रतिनिधीचे नाव) यास, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम १४ च्या पोट-कलम (४) अन्वये त्याच
आस्थापनेमध्ये प्रथमतः / किंवा ----- (कामगार संघाचे नाव) च्या श्री/श्रीमती.-----
----- (प्रतिनिधीचे नाव) याच्या जागी वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेसाठी अर्ज करण्याकरिता
नामनिर्देशित करित आहोत.

आम्ही, याद्वारे आपणास अशी विनंती करतो की, कृपया याबाबत चौकशी करावी आणि आवश्यक तो आदेश संमत करावा.

अध्यक्ष / सरचिटणीस / सचिव यांची स्वाक्षरी

सहपत्रे:- (१) उद्देशाचे निवेदन

(२) कामगार संघाच्या सर्वसाधारण सभेमध्ये संमत केलेला ठराव.

प्रत:

आस्थापनेचे मालक/संचालक/व्यवस्थापक

नमुना - बारा

[नियम १४ (५) पहा]

वाटाघाटी करणाऱ्या परिषदेसाठी कामगार संघाच्या प्रतिनिधीचे प्रमाणपत्र

प्रतिनिधीचे नाव :

कामगार संघाचे नाव :

कामगार संघाचा पत्ता :

कामगार संघाचा नोंदणी क्रमांक :

याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की,----- कामगार संघाच्या समेट अधिकाऱ्याच्या दिनांक ----- च्या आदेश क्रमांक ----- यानुसार,----- (कामगार संघाचे नाव) च्या श्री./श्रीमती----- (प्रतिनिधीचे नाव) यास, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम १४ याच्या पोट-कलम (४) अन्वये वाटाघाटी करणाऱ्या कामगार संघाचा प्रतिनिधी म्हणून मान्यता देण्यात येत आहे.

शिक्का

नियोक्त्याची स्वाक्षरी

दिनांक :

ठिकाण :

प्रत: संबंधित समेट अधिकारी

नमुना-तेरा

[नियम १८(२) पहा]

श्रमिक संघांच्या विलिनीकरणाची नोटीस

अ. नोंदणीकृत श्रमिक संघाचे नाव :.....

ब. नोंदणी क्रमांक :.....

अ. क्र.	श्रमिक संघाचे नाव	नोंदणी क्रमांक	पत्ता
(१)	(२)	(३)	(४)
१			
२			
३			

क. आज दिनांक२० रोजी.

प्रति,

निबंधक /उप निबंधक, श्रमिक संघ,

(संबंधित क्षेत्र)

याद्वारे अशी नोटीस देण्यात येत आहे की, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम २४ च्या शर्तीनुसार, वर नमूद केलेल्या प्रत्येक कामगार संघाच्या सदस्यांनी एक श्रमिक संघ म्हणून एकत्र विलिनीकरण करण्याचा ठराव संमत केलेला आहे. विलिनीकरणास मान्यता देणाऱ्या ठरावाच्या प्रती, सोबत जोडलेले आहेत.

आणि असे की, उक्त विलिनीकरणाच्या अटी पुढीलप्रमाणे आहेत:—

(येथे अटी नमूद करा)

आणि असे नमूद केले आहे की, यापुढे श्रमिक संघालाम्हणून संबोधले जाईल.

या नोटीस सोबत, विलिनीकरण केलेल्या श्रमिक संघाद्वारे यापुढे स्वीकृत करण्याचे उद्देशीत असलेल्या नियमांची प्रत जोडलेली असून ते संघाचे नियम (कोणतेही असल्यास) आहेत.

(प्रत्येक श्रमिक संघाच्या सात सदस्यांनी
व सचिवाने करावयाची स्वाक्षरी)

ज्यांना नोंदणीकृत प्रत पाठवावयाची आहे त्यांची नावे व पत्ते (स्वाक्षरी केलेली)

१. सचिव

२.

३.

४. सदस्य

५.

६.

७.

नमुना-चौदा

[नियम २०(१) व १०(३) पहा]

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम २६ अन्वये विहित केलेले सर्वसाधारण विवरणपत्र

१ जानेवारी, ते ३१ डिसेंबर पर्यंत

भाग क

१. श्रमिक संघाचे नाव :
२. पत्ता :
३. नोंदणीकृत मुख्य कार्यालय :
४. नोंदणी प्रमाणपत्राचा क्रमांक व दिनांक :
क्रमांक....., दिनांक.....
५. श्रमिक संघ कोणत्या उद्योगाच्या प्रवर्गातील आहे? जसे की, सार्वजनिक क्षेत्र किंवा खाजगी क्षेत्र :
६. उपरोल्लिखित उद्योग कोणाच्या अधिकारक्षेत्रात येतो? जसे की, केंद्र सरकार किंवा राज्य शासन :
७. श्रमिक संघ कोणत्याही अखिल भारतीय संस्थेशी संलग्न आहे का? जर असल्यास, त्याचे नाव व संलग्नता क्रमांक नमूद करा.
..... नाही
८. संलग्नता शुल्क: रुपये
९. अखिल भारतीय संस्थेला संलग्नता शुल्क प्रदान केल्याचा क्रमांक व दिनांक :
पावती क्र..... दिनांक
१०. कार्य समितीच्या सदस्यांची संख्या :
११. कार्य समितीमधील, कोणत्याही असल्यास, बाहेरील सदस्यांची संख्या :
१२. श्रमिक संघ ज्या उद्योगातील आहे त्या उद्योगाचे नाव :
१३. श्रमिक संघाच्या अधिकार क्षेत्राबद्दलचा तपशील :
१४. सदस्यांची मासिक वर्गणी :
१५. (ही माहिती श्रमिक संघाच्या महासंघांनी देण्याची गरज नाही):-
(अ) वर्षाच्या सुरुवातीला पुस्तकांवरील सदस्यांची संख्या :
- (ब) वर्षभरात प्रवेश घेतलेल्या सदस्यांची संख्या :
- (अ) व (ब)ची एकूण
- (क) वर्षभरात श्रमिक संघ सोडणाऱ्या सदस्यांची संख्या :
- एकूण (अ) व (ब) मधून वजा करता राहिलेली शिल्लक :
- (ड) वर्षाच्या अखेरीस पुस्तकांवरील सदस्यांची एकूण संख्या (म्हणजे, ३१ मार्च रोजी असल्याप्रमाणे):-
पुरुष
- महिला
- एकूण
- (इ) राजकीय निधीमध्ये अंशदान देणाऱ्या सदस्यांची संख्या :

- (फ) त्यांची संपूर्ण वर्षाची वर्गणी भरणाऱ्या सदस्यांची संख्या:
१६. श्रमिक संघांच्या महासंघाने परत करावयाचे विवरण:-
- (अ) वर्षाच्या सुरुवातीला संलग्न झालेल्या श्रमिक संघांची संख्या:
- (ब) चालू वर्षामध्ये सामील होणाऱ्या श्रमिक संघांची संख्या:
- (क) वर्षभरात विलग झालेल्या श्रमिक संघांची संख्या:
- (ड) वर्षाच्या अखेरपर्यंत संलग्न झालेल्या श्रमिक संघांची संख्या:
- (इ) संलग्नित संघटनांकडून वसूल केलेले सदस्यत्व शुल्क: रुपये
- (फ) वर्षभरात ज्यांच्याकडून सदस्यत्व शुल्क प्राप्त झालेले असेल त्या श्रमिक संघांची संख्या:
- (ग) राजकीय निधीमध्ये अंशदान देणाऱ्या संलग्न श्रमिक संघांची संख्या:
- (ह) संलग्न श्रमिक संघांच्या सदस्यांची संख्या:

पुरुष:

महिला:

एकूण:.....

टीप:- च्या संबंधित माहिती:—

१. (अ) या विवरणपत्राच्या भाग अ चे स्तंभ १ ते १३, श्रमिक संघ व महासंघ, अशा दोन्ही प्रवर्गातील श्रमिक संघांनी भरावयाचे आहेत.
- (ब) स्तंभ १४ व १५, महासंघांनी नव्हे तर केवळ श्रमिक संघांनी भरावयाचे आहेत.
- (ग) स्तंभ क्रमांक १६ केवळ महासंघांनी भरावयाचा आहे.
२. संबंधित श्रमिक संघाच्या नियमांची, ती पाठवण्याच्या तारखेपर्यंत दुरुस्त केलेली प्रत, वार्षिक विवरणाच्या विवरणपत्रांसह जोडावयाची आहे.

भाग ख

सर्वसाधारण निधी लेखा

उत्पन्न खर्च

अ. क्र.	तपशील	रूपये	अ. क्र.	तपशील	रूपये
१	वर्षाच्या सुरुवातीची शिल्लक		१	वेतन, भत्ते व कार्यालय खर्च	
२	पुढील तपशीलाप्रमाणे सदस्यांकडून मिळालेली वर्गणी:-		२	वेतन, भत्ते व आस्थापनेचा इतर खर्च	
	(अ) चालू वर्षासाठी मिळालेली वर्गणी		३	लेखापरीक्षकाचे शुल्क	
	(ब) चालू वर्षाची थकीत वर्गणी		४	कायदेशीर खर्च	
	(१) ३ महिने किंवा त्यापेक्षा कमी कालावधीची थकीत वर्गणी		५	औद्योगिक विवाद करण्यामधील खर्च	
	(२) ६ महिने किंवा त्यापेक्षा अधिक कालावधीची थकीत वर्गणी		६	औद्योगिक विवादातून उद्भवलेल्या नुकसानीसाठी सदस्यांना प्रदान करावयाची नुकसान भरपाई	

	(क) एक वर्षापेक्षा अधिक कालावधीची थकीत वर्गणी		७	अंत्य संस्कार, वृद्धत्व, आजारपण, बेरोजगार लाभ, इत्यादी	
	एकूण...		८	शैक्षणिक, सामाजिक व धार्मिक लाभ	
३	देणग्या		९	नियतकालिके प्रसिद्ध करण्याचा खर्च	
४	गुंतवणुकांवरील व्याज		१०	भाडे, दर व कर	
५	नियतकालिके, पुस्तके व नियम, इत्यादींची विक्री		११	लेखन सामग्री, मुद्रण व टपाल	
६	संकीर्ण स्रोतांमधून मिळालेले उत्पन्न (विनिर्दिष्ट करावयाचे)		१२	या नियमाच्या नियम १५(१) (ज) अन्वये केलेला खर्च	
			१३	इतर खर्च (विनिर्दिष्ट करावयाचा)	
	(१).....			(१).....	
	(२).....			(२).....	
	(३).....			(३).....	
	(४).....			एकूण खर्च...	
	(५).....				
	(६).....			वर्षाच्या अखेरची शिल्लक..	
	एकूण...			एकूण..	

खजिनदार

भाग ग

श्रमिक संघांच्या मत्ता व दायित्व यांचे विवरणपत्र

दिनांक..... २० रोजी असल्याप्रमाणे

दायित्वे

मत्ता

अ. क्र.	तपशील	रुपये	अ. क्र.	तपशील	रुपये
१	सर्वसाधारण निधीची रक्कम		१	रोख रक्कम	
२	राजकीय निधीची रक्कम			(अ) कोषाध्यक्षाच्या हातातील	
३	कडून कर्जे			(ब) सचिवाच्या किंवा अन्य व्यक्तीच्या हातातील	
			२	बँकेतील	
४	प्रदान करावाची थकबाकी		३	रोखे (भाग ड मधील यादी प्रमाणे)	
			४	येणे असलेली अदत्त वर्गणी [भाग-ब च्या स्तंभ (ब) व (क) मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे]	
५	इतर दायित्वे (विनिर्दिष्ट करावयाचे)				
	(१).....			(अ) चालू वर्षाच्या वर्गणीची रक्कम	
	(२).....			(ब) मागील वर्षाच्या वर्गणीची रक्कम	
	(३).....		५	कर्जे	
	(४).....			(अ) पदाधिकारी	

				(ब) सदस्य	
				(क) इतर	
			६	जंगम मालमत्ता	
			७	वस्तु व फर्निचर	
				(अ) चालू वर्षाचे	
				(ब) मागील वर्षाचे	
			८	इतर मत्ता	
	एकूण.....				एकूण...

भाग घ

रोख्यांची यादी

तपशील	दर्शनी मूल्य	परिव्यय मूल्य	ज्या तारखेस लेखे तयार करण्यात आले त्या तारखेची बाजार मूल्य	कडे जमा केलेली
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)

भाग ङ

राजकीय निधी लेखा

उत्पन्न खर्च

	तपशील	रुपये		तपशील	रुपये
१	वर्षाच्या सुरुवातीची शिल्लक		१	या नियमाच्या नियम १६(२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या उद्दिष्टांवर केलेले प्रदान	
२	सदस्यांकडून अंशदान		२	व्यवस्थापनाचा खर्च (पूर्णपणे विनिर्दिष्ट करावयाचा)	
				एकूण.....	
				वर्षाच्या अखेरची शिल्लक	
	एकूण.....			एकूण.....	

भाग च

लेखापरीक्षकाचे घोषणापत्र

खाली स्वाक्षरी करणार, यास संघाची पुस्तके व लेखा पुस्तके पहावयास मिळाली आहे आणि पूर्ववर्ती विवरणपत्रांची तपासणी केली आणि त्याच्याशी संबंधित असलेल्या लेखा प्रमाणकांशी त्यांची पडताळणी केली असून, आता, यासोबत जोडलेल्या, कोणत्याही असल्यास, शेऱ्यांस अधीन राहून, ते अचूक असल्याचे, त्यासोबत यथोचितपणे प्रमाणके असल्याचे व कायदानुसार असल्याचे आढळून आले म्हणून त्यावर स्वाक्षरी केली आहे आणि असे देखील प्रमाणित करण्यात येते की, संघाने, त्याची सदस्यत्व नोंदवही व त्याचे लेखे योग्यरित्या ठेवलेली आहेत आणि यासोबत जोडलेल्या, कोणत्याही असल्यास, शेऱ्यांस अधीन राहून, श्रमिक संघाच्या सर्वसाधारण निधी लेखाच्या पूर्ववर्ती विवरणपत्रामध्ये दर्शिलेल्याप्रमाणे, सदस्यांनी, त्यांची रुपये इतकी सभासदत्व वर्गणी..... संघाला प्रदान केली आहे.

(१) लेखापरीक्षक

(२) लेखापरीक्षक

भाग छ

निवडणुकीद्वारे किंवा नामनिर्देशनाने नियुक्त केलेले पदाधिकारी

नाव	जन्म तारीख	निवासस्थानाचा पत्ता	व्यवसाय	श्रमिक संघांमध्ये धारण केलेले पद	निवडणुकीद्वारे किंवा नामनिर्देशनाने किंवा कसे	स्तंभ (५) मधील नियुक्ती ज्या तारखेस केली होती ती तारीख
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)

भाग ज

वर्षभरात पदाधिकाऱ्यांचे पुढील बदल करण्यात आले आहेत

पदत्याग करणारे पदाधिकारी

क्रमांक	नाव	पद	पदत्याग केल्याची तारीख
(१)	(२)	(३)	(४)

मी, गांभीर्यपूर्वक असे घोषित करतो की, माझ्या सर्वोत्तम ज्ञानाप्रमाणे वरील माहिती खरी आहे. सदर सत्यापन आज दिनांक२०.....रोजी..... येथे मी स्वाक्षरीत केले आहे.

सही.

नमुना- पंधरा

[नियम ३१(१) पहा]

नियोक्त्याने प्रस्तावित केलेल्या सेवा शर्तीच्या बदलाची नोटीस

नियोक्त्याचे नाव:

पत्ता:

आज दिनांक२०..... रोजी

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ४०(१) नुसार, मी/आम्ही याद्वारे सर्व संबंधित अशी नोटीस देतो की, या संहितेच्या तिसऱ्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बाबींच्या संदर्भात कामगारांना लागू असलेल्या सेवा शर्तीमध्ये, जोडपत्रामध्ये विनिर्दिष्ट केलेला बदल / केलेले बदल.....पासून अंमलात आणण्याचा माझा/आमचा इरादा आहे.

स्वाक्षरी

पदनाम

जोडपत्र

(येथे, अंमलात आणण्याचे उद्देशीत असलेला बदल/असलेले बदल विनिर्दिष्ट करा)

प्रत अग्रेषित:

१. नोंदणीकृत श्रमिक संघाचा सचिव, कोणतेही असल्यास.
२. संबंधित अपर/ उप/ सहायक कामगार आयुक्त.

नमुना- सोळा

[नियम ३२(१) पहा]

स्वेच्छा लवादाचा करारनामा

..... नियोक्त्याचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या पक्षकारांचे नाव (नावे)

आणि

..... कामगाराचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या पक्षकारांचे नाव (नावे),

यांच्यामध्ये करण्यात आला.

पुढील विवाद, लवादासाठी [येथे, लवादाचे नाव (नावे) आणि लवादाचा पत्ता (लवादांचे पत्ते) नमूद करावे] पाठवण्याचे याद्वारे पक्षकारांमध्ये मान्य केले आहे:-

(एक) विवादातील विनिर्दिष्ट बाबी.

(दोन) सामील झालेल्या आस्थापनेचे किंवा उपक्रमाचे नाव व पत्ता यासह विवादातील पक्षकारांचा तपशील.

(तीन) कामगार स्वतःच विवादात सामील झाल्यास, कामगाराचे नाव किंवा विवादातील कामगाराचे किंवा कामगारांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या, कोणत्याही असल्यास, कामगार संघाचे नाव.

(चार) बाधित उपक्रमामध्ये काम करित असलेल्या कामगारांची एकूण संख्या.

(पाच) विवादामुळे बाधित झालेल्या किंवा बाधित होण्याची शक्यता असलेल्या कामगारांची अंदाजे संख्या.

*आम्ही आणखी असेही मान्य करतो की, लवादाचा बहुमताचा निर्णय आमच्यावर बंधनकारक असेल, जर लवादामध्ये (लवादांमध्ये) समसमान मत विभाजन झाले तर अशा बाबतीत, ते दुसऱ्या व्यक्तीला पंच म्हणून नियुक्त करतील, त्याचा निवाडा आमच्यावर बंधनकारक असेल.

लवाद त्याचा (लवाद त्यांचा) निवाडा, राज्य शासनाद्वारे हा करारनामा **शासकीय राजपत्रात** प्रसिद्ध केल्याच्या तारखेपासून..... कालावधीमध्ये (येथे पक्षकारांनी मान्य केलेला कालावधी विनिर्दिष्ट करा) किंवा आमच्यामध्ये लेखी स्वरूपात परस्परांत मान्य करण्यात येईल अशा आणखी वाढीव कालावधीमध्ये देतील. जर, उपरोक्त नमूद केलेल्या कालावधीत निवाडा दिला गेला नाही तर, लवादाकडे केलेला संदर्भ आपोआप रद्द होईल आणि आम्ही नव्याने लवादासाठी वाटाघाटी करण्याकरिता मुक्त असू.

नियोक्त्याचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या पक्षकारांची स्वाक्षरी कामगाराचे/ कामगारांचे करणाऱ्या पक्षकारांची स्वाक्षरी.

साक्षीदार:

१

२

प्रत: (१) समेट अधिकारी (*** येथे संबंधित क्षेत्राच्या समेट अधिकाऱ्याच्या कार्यालयाचा पत्ता नमूद करा.)

(२) महाराष्ट्र शासनाचे प्रधान सचिव.

नमुना – सतरा

[नियम ३४, ५३, ५४ पहा]

या संहितेखालील प्राधिकाऱ्यासमोरील कार्यवाहीमध्ये प्रतिनिधित्व करावयाच्या कामगाराने, कामगाराच्या गटाने, नियोक्त्याने व नियोक्त्यांच्या गटाने करावयाचे प्राधिकारपत्र

प्राधिकाऱ्यासमोर,

(येथे संबंधित प्राधिकाऱ्याचा उल्लेख करा)

.....च्या प्रकरणात (येथे कार्यवाहीच्या नावाचा उल्लेख करा)

..... कामगार

विरुद्ध

..... नियोक्ता

मी/आम्ही याद्वारे, श्री/सर्वश्री (प्रतिनिधी एकापेक्षा अधिक असल्यास) १

२, ३ यांना, वरील प्रकरणात माझे /आमचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी प्राधिकृत करतो.

आज, दिनांक२०.....रोजी

प्रतिनिधी (प्रतिनिधी) नामनिर्देशित करणाऱ्या व्यक्तीची(व्यक्तींची) स्वाक्षरी
स्विकृत केलेला पत्ता.

नमुना – अठरा

[नियम ३६ (५) पहा]

समेट अधिकाऱ्याने समझोता न केल्याच्या प्रकरणी न्यायाधिकरणासमोर सादर करायचा अर्ज

..... (येथे क्षेत्रावर अधिकारिता असणाऱ्या न्यायाधिकरणाच्या नावाचा उल्लेख करा)

..... च्या प्रकरणांमध्ये

..... अर्जदार

पत्ता.....

विरुद्ध

..... विरुद्ध पक्षकार (पक्षकार)

पत्ता

वर नमूद केलेला अर्जदार, पुढीलप्रमाणे विनंती करित आहे:- (येथे, प्रकरणाची संबंध तथ्ये व परिस्थितीची नमूद करा).

अर्जदार अशी प्रार्थना करतो की, कृपया, विवाद त्वरित निर्णयासाठी स्वीकारला जावा आणि यथोचित निवाडा पारित करावा अशी विनंती आहे.

तारीख

ठिकाण

अर्जदाराची सही

नमुना – एकोणीस

(नियम ३७ पहा)

कामगार संघाने (कामगार संघाचे नाव)/ कामगारांच्या गटाने द्यावयाची संपाची नोटीस

कामगारांच्या निवडलेल्या पाच प्रतिनिधींची नावे.....

आज, दिनांक२०.....रोजी

प्रति,

(नियोक्त्याचे नाव)

महोदय/ महोदया,

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ६२ च्या पोट-कलम (१) मध्ये अंतर्भूत असलेल्या तरतुदींनुसार, मी / आम्ही, याद्वारे तुम्हाला अशी नोटीस देतो की, जोडपत्रांमध्ये स्पष्ट केलेल्या कारणांसाठी मी, संप पुकारण्याचा प्रस्ताव देतो / आम्ही संपावर जाण्याचा प्रस्ताव देतो.

आपला विश्वासू,
(कामगार संघाचा सचिव)

दिनांक.....रोजी घेतलेल्या बैठकीत
यथोचितपणे निवडलेले कामगारांचे पाच
प्रतिनिधी. (ठराव जोडलेला आहे)

जोडपत्र

प्रकरणाचे निवेदन.

प्रत:

- १) कामगार आयुक्त, मुंबई.
- २) संबंधित क्षेत्राचे कामगार अपर/उप कामगार आयुक्त.
- ३) संबंधित क्षेत्राचे सहायक कामगार आयुक्त.

नमुना – वीस

(नियम ३८ (१) पहा)

औद्योगिक आस्थापनेच्या नियोक्त्याने द्यावयाची टाळेबंदीची (लॉक-आउटची) नोटीस

नियोक्त्याचे नाव.....

पत्ता.....

आज, दिनांक२०.....रोजी

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ६२ च्या पोट-कलम (६) च्या तरतुदीनुसार, मी / आम्ही, याद्वारे सर्व संबंधितांना अशी नोटीस देतो की, जोडपत्रांमध्ये स्पष्ट केलेल्या कारणांसाठी माझ्या/ आमच्या आस्थापनेच्या विभागात (विभागांमध्ये) कक्षांमध्ये (कक्षांमध्ये).....पासून टाळेबंदी (लॉक-आउट) करण्याचा माझा/ आमचा, इरादा आहे.

सही.....

पद.....

जोडपत्र

१	कारणांचे निवेदन
---	-----------------

प्रत अग्रेषितः

१) नोंदणीकृत कामगार संघाचा सचिव, कोणताही असल्यास.

२) समेट अधिकारी.....(येथे, संबंधित क्षेत्राचा सहायक कामगार आयुक्त/ उप कामगार आयुक्त/अपर कामगार आयुक्त यांचा पत्ता नोंदवा)

३) कामगार आयुक्त, मुंबई.

नमुना – एकवीस

(नियम ३९ व ४१ पहा)

नियोक्त्याने राज्य शासनाला द्यावयाच्या कामगार कपातीच्या (रीट्रेंचमेंट) / उद्योग बंदीच्या (क्लोजर) सूचनेची नोटीस

[भाग एकच्या बाबतीत, कामगार कपातीच्या (रीट्रेंचमेंट) प्रारंभापूर्वी तीस दिवस आधी कामगार कपातीच्या सूचनेची पूर्व नोटीस आणि भाग दोनच्या बाबतीत, म्हणजेच उद्योग बंदीच्या (क्लोजर) प्रारंभापूर्वी साठ दिवस आधी, उद्योग बंदीच्या सूचनेची पूर्व नोटीस देणे आवश्यक आहे]

औद्योगिक आस्थापनेचे किंवा उपक्रमाचे किंवा नियोक्त्याचे नाव:.....

पत्ता:.....

दिनांक: (तारीख/ महिना/ वर्ष)

प्रति,

प्रधान सचिव(कामगार),

महाराष्ट्र शासन,

कामगार विभाग,

मुंबई.

महोदय,

भाग- एक: कामगार कपात (रीट्रेंचमेंट)

१. औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ७० च्या खंड (ग) अन्वये, मी/ आम्ही याद्वारे तुम्हाला असे कळवितो की, मी/ आम्ही, जोडपत्र-एक मध्ये स्पष्ट केलेल्या कारणांसाठी,.....(तारीख/ महिना/ वर्ष) पासून..... (कामगारांची संख्या) इतक्या कामगारांची कपात करण्याचे ठरवले आहे.

२. आवश्यक असल्याप्रमाणे, संबंधित कामगारांना, (तारीख/ महिना/ वर्ष) रोजी एक महिन्याची नोटीस लेखी देण्यात आली आहे.

किंवा

आवश्यक असलेल्या नोटीसीऐवजी कामगारांस (कामगारांना),.....(तारीख/ महिना/ वर्ष)

रोजी एक महिन्यांचे वेतन देण्यात आले आहे.

३. औद्योगिक आस्थापनेत/उपक्रमामध्ये काम करित असलेल्या कामगारांची एकूण संख्या इतकी आहे आणि त्यापैकी कामगार कपात करण्यात येत असणाऱ्या कामगारांची एकूण संख्याइतकी आहे.

भाग - दोन: उद्योग बंदी(क्लोजर)

१. औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ७४ च्या पोट-कलम (१) अन्वये, मी/ आम्ही याद्वारे तुम्हाला असे कळवितो की, मी/ आम्ही, जोडपत्र-एक मध्ये स्पष्ट केलेल्या कारणांसाठी,.....(तारीख/ महिना/ वर्ष) पासून..... (औद्योगिक आस्थापनेचे किंवा उपक्रमाचे किंवा नियोक्त्याचे नाव) उद्योग बंद(क्लोजर) करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

२. औद्योगिक आस्थापना किंवा उपक्रम बंद झाल्यामुळे ज्यांच्या सेवा संपुष्टात येतील त्या कामगारांची संख्या..... इतकी आहे.

कामगारांची संख्या.....

काम बंद केल्यामुळे जे बाधित होणार आहेत अशा कामगारांचा प्रवर्ग व पदनाम:

मी/आम्ही, याद्वारे असे घोषित करतो की, संबंधित कामगार/कामगारांना, नोटीसीचा कालावधी समाप्त होण्याचा तारखेपूर्वी किंवा

रोजी, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ७५ अन्वये त्यांना देय असलेली नुकसानभरपाई प्रदान केली आहे / करण्यात आली आहे/ प्रदान करण्यात येईल.

आपला विश्वासू,

(नियोक्त्याचे/अधिकृत
प्रतिनिधीचे नाव व पदनाम)

जोडपत्र एक

कामगार कपातीच्या (रीट्रॅचमेंट) / उद्योग बंदीच्या (लागू नसेल ते खोडा) कारणांचे निवेदन.

प्रत:

- १) कामगार आयुक्त, मुंबई.
 - २) संबंधित क्षेत्राचे अपर/उप कामगार आयुक्त.
 - ३) संबंधित क्षेत्राचे सहायक कामगार आयुक्त.
-

नमुना - बावीस

(नियम ४२, ४५ व ४७ पहा)

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या प्रकरण दहा च्या तरतुदी ज्यांना लागू आहेत अशा औद्योगिक आस्थापनांमध्ये किंवा उपक्रमांमध्ये अपरिहार्य कामबंदीच्या (ले-ऑफ), कामगार कपातीच्या (रीट्रेंचमेंट) किंवा उद्योग बंदीच्या (क्लोजर) परवानगीसाठी अर्जाचा नमुना

प्रति,

प्रधान सचिव(कामगार),

महाराष्ट्र शासन,

कामगार विभाग,

मुंबई.

महोदय,

*१. औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ७८ च्या *पोट-कलम (२) अन्वये, मी/ आम्ही याद्वारे, जोडपत्र- एक मध्ये नमूद केलेल्या कारणांसाठी, माझ्या/आमच्या आस्थापनेमध्ये काम करीत असलेल्या एकूण.....इतक्या कामगारांपैकी (कामगारांची संख्या अंकात व शब्दात नमूद करा).....इतक्या कामगारांना (कामगारांची संख्या अंकात व शब्दात नमूद करा),.....(तारीख/ महिना/ वर्ष) पासून अपरिहार्य काम बंदी (ले-ऑफ) करण्याची परवानगी मिळण्यासाठी अर्ज करीत आहे/ आहोत.

*२. औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ७९ च्या *पोट-कलम (२) अन्वये, मी/ आम्ही, याद्वारे, जोडपत्र- एक मध्ये नमूद केलेल्या कारणांसाठी,.....(तारीख/ महिना/ वर्ष) पासूनइतक्या कामगारांच्या (कामगारांची संख्या अंकात व शब्दात नमूद करा) प्रस्ताविक कामगार कपातीची (रीट्रेंचमेंट) परवानगी मिळण्यासाठी अर्ज करीत आहे/ आहोत.

३. कलम ७९ च्या *पोट-कलम (१) च्या खंड (अ) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे, संबंधित कामगारांना एक महिन्याची लेखी नोटीस देण्यात आली आहे. उक्त खंडाच्या परंतुकामध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे, कामगार कपात करारनाम्यान्वये (त्याची प्रत जोडलेली आहे) असल्याने, संबंधित कामगारांना नोटीस देण्यात आलेली नाही*.

*४. औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ८० च्या पोट-कलम (१) अन्वये, मी/ आम्ही, याद्वारे तुम्हाला असे कळवितो की, मी/ आम्ही, खाली विनिर्दिष्ट केलेला उपक्रम (औद्योगिक आस्थापनेचे नाव),.....(तारीख/ महिना/ वर्ष) पासून **बंद (जोडपत्र-दोन मध्ये तपशील दिल्याप्रमाणे) करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

५. उपक्रम बंद केल्यामुळे ज्यांच्या सेवा समाप्त होतील त्या कामगारांची संख्या..... (कामगारांची संख्या) इतकी आहे.

अपरिहार्य कामबंदी करण्यासाठी, / अपरिहार्य कामबंदी चालू ठेवण्यासाठी किंवा कामगारांची कपात करण्यासाठी किंवा उक्त आस्थापना बंद करण्यासाठी परवानगी मागितली आहे.

अपरिहार्य कामबंदी करण्याची/ कामगार कपात करण्याची परवानगी दिलेल्या किंवा काम बंद केल्यामुळे सेवा समाप्त केलेल्या अशा सर्व कामगारांना, खाली दिलेल्या तपशीलाप्रमाणे, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ६७, तसेच अनुक्रमे, कलम ७८(१०), किंवा ७९(९) किंवा ८०(८) अन्वये ते हक्कदार असतील अशी नुकसानभरपाई त्यांना प्रदान करण्यात येईल.

आपला विश्वासू,

(सही)

(*लागू नसेल ते खोडा)

(**काम बंद करण्याच्या बाबतीत परवानगी मिळण्याचा अर्ज, उद्देशीत काम बंदीच्यापूर्वी किमान ९० दिवस आधी दिला पाहिजे)

जोडपत्र-एक

अ. क्र.	कामगार कपात करावयाच्या कामगारांची एकूण संख्या	अकुशल (कामगार कपात करावयाच्या कामगारांची एकूण संख्या)	अर्धकुशल (कामगार कपात करावयाच्या कामगारांची एकूण संख्या)	कुशल (कामगार कपात करावयाच्या कामगारांची एकूण संख्या)	अतिकुशल (कामगार कपात करावयाच्या कामगारांची एकूण संख्या)
१.					
२.	अपरिहार्य काम बंदीची/ कामगार कपातीची/ बंद करण्याची कारणे (लागू नसेल ते खोडा)				

जोडपत्र- दोन

अ. क्र.	तपशील	शेरे, कोणतेही असल्यास
१.	संपूर्ण टपाल पत्ता तसेच पिन कोड, ई-मेल, दूरध्वनी क्रमांक यांसह औद्योगिक आस्थापनेचे/ उपक्रमाचे नाव	
२.	उपक्रमाची स्थिती - (एक) केंद्रीय सार्वजनिक क्षेत्रातील/राज्य सार्वजनिक क्षेत्रातील/परदेशी बहुराष्ट्रीय कंपनी/संयुक्त क्षेत्रातील कंपनी, इत्यादी आहे किंवा कसे (परदेशी सूत्रधार कंपनीच्या बाबतीत, परदेशी भाग धारणेची मर्यादा दर्शवावी.) (दोन) खाजगी मर्यादित कंपनी/ भागीदारी संस्था किंवा मालकी असलेली भागीदारी संस्था आहे किंवा कसे	कंपनीची स्थिती दर्शवावी
३.	(अ) MCA क्रमांक (ब) GSTN क्रमांक (क) कामगार विभागाचा नोंदणी क्रमांक	
४.	(अ) प्रस्तावित करावयाची अपरिहार्य कामबंदी / कामगार कपात /उद्योग बंद केल्यामुळे बाधित होणाऱ्या *कामगारांची नावे व ओळख.	सामाजिका सुरक्षा संहिते खालील EPFO चा UAN ओळख क्रमांक
५.	(एक) वार्षिक उत्पादन, मागील तीन वर्षांचे वस्तूनिहाय उत्पादन (दोन) मागील बारा महिन्यांच्या उत्पादनाची महिना-निहाय आकडेवारी	
६.	गेल्या तीन वर्षातील ताळेबंद, नफा-तोटा लेखे व लेखापरीक्षण अहवाल.	जोडावयाचे
७.	कंपनीचे निव्वळ मूल्य	
८.	आंतर-संलग्न कंपन्यांची किंवा त्याच व्यवस्थापनाखालील कंपन्यांची नावे.	
९.	मागील तीन वर्षांत अवलंब केलेल्या अपरिहार्य काम बंदीचा/ कामगार कपातीचा (ले-ऑफ/ रिट्रेंचमेंटचा) [ज्यासाठी परवानगी मागितली होती अशी अपरिहार्य काम बंदी/ कामगार कपात (रिट्रेंचमेंट) या व्यतिरिक्त] तपशील, अशा अपरिहार्य काम बंदीचा/ कामगार कपातीचा कालावधी आणि अशा अपरिहार्य काम बंदीत/ कामगार कपातीत सहभागी असलेल्या कामगारांची संख्या/ अशा अपरिहार्य काम बंदीची अखंडता.	
१०.	ज्यांचा अपरिहार्य काम बंदीवर (ले-ऑफ) किंवा कामगार कपातीवर (रिट्रेंचमेंट) किंवा उद्योग बंदवर (क्लोजरवर) परिणाम होतो असा इतर कोणताही संबंधित तपशील.	

प्रत:

- १) कामगार आयुक्त, मुंबई.
- २) संबंधित क्षेत्राचे अतिरिक्त/उप कामगार आयुक्त.
- ३) संबंधित क्षेत्राचे सहायक कामगार आयुक्त.

नमुना - तेवीस

(नियम ५१ पहा)

या संहिते अन्वये प्रथमच अपराध करणाऱ्या नियोक्त्याला कलम ८९ च्या पोट-कलम (४) अन्वये अपराधाची
आपसात मिटवणी करण्यासाठी नोटीस

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ८९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये खाली स्वाक्षरी करणार व प्रशमन अधिकारी, याद्वारे असे सूचित करित आहे की, या संहितेच्या विविध तरतुदींचे, खाली दिलेल्या तपशीलांनुसार, उल्लंघन केल्याचा अपराध केल्याबद्दल तुमच्याविरुद्ध आरोप करण्यात आला आहे:-

भाग - एक

१. अपराधी नियोक्त्याचे नाव व पत्ता:
.....
२. आस्थापनेचा पत्ता:
.....
३. अपराधाचा तपशील
.....
४. संहितेचा ज्या कलमांन्वये अपराध केला आहे ते कलम.....
.....
५. अपराधाची आपसात मिटवणी करण्यापोटी प्रदान करण्याची आवश्यकता असलेली आपसात मिटवणीची रक्कम:

भाग - दोन

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ८९ च्या पोट-कलम (१) नुसार अपराधाची आपसात मिटवणी करण्यासाठी ही नोटीस जारी केल्याच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत, या सूचनेच्या भाग-तीन मध्ये संपूर्णपणे भरलेल्या अर्जासह वर नमूद केलेली रक्कम जमा करण्याचा तुम्हाला सल्ला देण्यात येत आहे.

जर तुम्ही विनिर्दिष्ट वेळेत ही रक्कम जमा करण्यात निष्फळ ठरला तर, आणखी कोणतीही संधी दिली जाणार नाही आणि या कलमा अन्वये खटला दाखल करण्यासाठी आवश्यक ते निदेश देण्यात येतील.

(प्रशमन अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी)

तारीख:

ठिकाण:

भाग - तीन

अपराधाची आपसात मिटवणी करण्यासाठी औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ८९ च्या पोट-कलम (४) खालील अर्ज

१. अर्जदाराचे नाव (औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० अन्वये ज्याने अपराध केला आहे अशा नियोक्त्याचे नाव नमूद करावे):
२. अर्जदाराचा पत्ता:
३. अपराधाचा तपशील:..... :.....:.....
४. संहितेचा ज्या कलमांन्वये अपराध केला आहे ते कलम:.....
५. जमा केलेल्या आपसात मिटवणी रकमेचा तपशील (इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने तयार केलेली पावती जोडावी) :.....
६. वर नमूद केलेल्या अपराधाच्या उल्लंघनासाठी दाखल केलेला असेल तर, खटल्याचा तपशील:.....
७. हा अपराध पहिला अपराध आहे किंवा कसे अथवा अर्जदाराने या अपराधापूर्वी अन्य कोणताही अपराध केला आहे किंवा कसे, जर केला असेल तर, अपराधाचा संपूर्ण तपशील:.....
८. अर्जदार जी देऊ इच्छित आहे अशी इतर कोणतीही माहिती:

अर्जदार
(नाव व स्वाक्षरी)

दिनांक:

ठिकाण:

प्रत:

प्रशमन अधिकारी

नमुना - चोवीस

(नियम ५२(२) पहा)

(औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ९१ खालील तक्रार)

समेट अधिकारी / लवाद / न्यायाधिकरण :यांच्यासमोर :
.....च्या प्रकरणाच्या बाबतीत.

संदर्भ क्रमांक :

अ तक्रारदार (तक्रारदार);

विरुद्ध

ब विरुद्ध पक्षकार (पक्षकार).

पत्ता:.....
.....

याचिकाकर्ता (याचिकाकर्ते) अशी विनंती करतो/विनंती करतात की, विरोधी पक्षकार (पक्षकार), खाली दर्शवल्याप्रमाणे, औद्योगिक संबंध संहितेच्या कलम ९० च्या तरतुदींच्या उल्लंघनासाठी दोषी आहे/आहेत:-

(येथे, अभिकथित उल्लंघन कोणत्या पद्धतीने घडून आले आहे ती पद्धत आणि व्यवस्थापनाच्या आदेशाला किंवा कृतीला ज्या कारणावरून आव्हान दिले गेले आहे ती कारणे दर्शविणारा तपशील संक्षिप्त स्वरूपात नमूद करा.)

त्यानुसार, तक्रारदार (तक्रारदार) अशी प्रार्थना/ प्रार्थना करतो/ करतात की, समेट अधिकाऱ्याने / लवादाने / औद्योगिक न्यायाधिकरणाने किंवा राष्ट्रीय न्यायाधिकरणाने वर नमूद केलेल्या तक्रारीवर निर्णय घ्यावा आणि त्यास योग्य व उचित वाटेल असा आदेश किंवा असे आदेश पारित करावा/करावेत.

औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० याच्या कलम ९१ अन्वये आवश्यक असलेल्या तक्रारीच्या व तिच्या जोडपत्रांच्या प्रतींची संख्या यासोबत सादर केलेल्या आहेत.

आज, दिनांक२०

तक्रारदाराची (तक्रारदारांची) स्वाक्षरी

सत्यापन

मी, गांभीर्यपूर्वक असे घोषित करतो की, वरील परिच्छेदात जे नमूद केले आहे ते माझ्या ज्ञानाप्रमाणे खरे आहे आणि मला मिळालेल्या व खरी असल्याचा माझा विश्वास असलेल्या माहितीबाबत वरील परिच्छेद:..... मध्ये जे नमूद केले आहे ते, माझे ज्ञान व माहितीप्रमाणे, खरे आहे.

हे सत्यापन, आज दिनांक:..... २०.....रोजी :..... येथे मी स्वाक्षरीत केलेले आहे.

सत्यापन करणाऱ्या व्यक्तीची स्वाक्षरी

In pursuance of clause (3) of article 348 of the Constitution of India, the following translation in English of the Government Notification, No. I.R.C-2021/C.R.61/LABOUR-9 dated 03rd December, 2021 published in the *Maharashtra Government Gazette*, Part 1-L, Extra Ordinary is hereby published under the authority of the Governor.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

S. M. SATHE,
Joint Secretary to Government

INDUSTRIES, ENERGY AND LABOUR DEPARTMENT

Mantralaya, Madam Cama Marg, Hutatma Rajguru Chowk,
Mumbai 400 032, dated the 3rd December 2021.

NOTIFICATION

INDUSTRIAL RELATIONS CODE, 2020.

No. I.R.C-2021/C.R.61/LABOUR-9.—The following draft of rules which the Government of Maharashtra, proposes to make in exercise of the powers conferred by sub-section (1) section 99 of the Industrial Relations Code, 2020 (35 of 2020) read with section 24 of the General Clauses Act, 1897 (10 of 1897) and of all other powers enabling it in that behalf and in supersession of the Industrial Disputes (Maharashtra) Rules, 1957, the Maharashtra Industrial Employment (Standing Orders) Rules, 1959 and the Maharashtra Trade Unions Regulations, 1927, is hereby published as required by sub-section (1) of the said section 99, for the information of all persons likely to be affected thereby; and notice is hereby given that the said draft will be taken into consideration by the Government of Maharashtra after the expiry of forty-five days from the date of publication of this notification in the *Maharashtra Government Gazette*.

2. Any objection or suggestion, may be received by Commissioner of Labour, Maharashtra State, Kamgar Bhawan, C 20, E Block, Bandra Kurla Complex, Bandra (East), Mumbai 400051 or on email- *mahalabourcommr@gmail.com*. The objections and suggestions should be sent in a proforma containing column (i) specifying the name and address of the person or organization and column (ii) specifying the rule or sub-rule which is proposed to be modified and column (iii) specifying the revised rule or sub-rule proposed to be substituted and reasons thereof.

The objections and suggestions, which may be received from any person or organization with respect to the said draft before the expiry of the above mentioned period, will be considered by the State Government.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

S. M. SATHE,
Joint Secretary to Government

DRAFT RULES

CHAPTER-I

PRELIMINARY

1. *Short title.*—These rules may be called the Maharashtra Industrial Relation Rules, 2021.
2. *Definition.*— (1) In these rules, unless the context otherwise requires,-
 - (a) “Code” means the Industrial Relations Code, 2020;
 - (b) “electronically” means any information submitted by email or uploading on the designated portal or digital payment in any mode for the purpose of Code;
 - (c) “section” means the section of the Code;
 - (d) “State Government” means the Government of Maharashtra.

(2) The words and expressions used in these rules which are not defined therein, but are defined in the Code, shall have their respective meaning as assigned to them in the Code.

3. *Written agreement for settlement before conciliation officer under clause (zi) of section 2.*— The agreement under clause (zi) of section 2 for written agreement between the employer and worker shall be in the form specified in Form-I and shall be signed by the parties in the agreement and a copy thereof shall be sent to the concerned conciliation officer.

CHAPTER-II

BI-PARTITE FORUMS

4. *Constitution of Works Committee under section 3.*—(1) Every employer to whom an order made under sub-section (1) of section 3 relates, shall forthwith proceed to constitute a Works Committee in the manner as is specified in this rule.

(2) The number of members constituting the Committee shall be fixed so as to afford representation to the various categories, groups and class of workers engaged in, and to the sections, shops or departments of the establishment:

Provided that, the total number of members of the Works Committee shall not exceed twenty:

Provided further that, the number of representatives of the worker in the Works Committee shall not be less than the number of representatives of the employer therein.

(3) Subject to the provisions of this rule, the representatives of the employer in the Works Committee shall be nominated by the employer and shall, as far as may be possible, be officials in direct touch with, or associated with, the working of the industrial establishment.

(4) (a) Where any worker of the industrial establishment is member of a registered Trade Union, the employer shall ask such Trade Union to inform him in writing as to, how many of the workers are members of such Trade Union; and

(b) where an employer has reason to believe that the information furnished to him under clause (a) by the registered Trade Union is false, he may, after informing such Trade Union, refer the matter to the Assistant Commissioner of Labour, who shall, after hearing the parties, decide the matter and his decision shall be final.

(5) On receipt of the information called for under sub-rule (4), the employer shall provide for the selection of worker’s representative on the Committee in following two groups, namely:-

(a) registered Trade Union may choose their representatives as members for Works Committee in the proportion of their membership;

(b) where there is no registered Trade Union, workers may choose amongst themselves representatives for Works Committee.

(6) (a) The Works Committee shall have among its office-bearers a Chairman, a Vice-Chairman, a Secretary and a Joint Secretary. The Secretary and the Joint Secretary shall be elected every year.

(b) The Chairman shall be nominated by the employer from amongst the employer's representatives on the Works Committee and he shall, as far as possible, be the head of the industrial establishment.

(c) The Vice-Chairman shall be elected by the members on the Works Committee representing the workers from amongst themselves:

Provided that, in the event of equality of votes in the election of the Vice-Chairman, the matter shall be decided by draw of a lot.

(d) The Works Committee shall elect the Secretary and the Joint Secretary, provided that, where the Secretary is elected from amongst the representatives of the employers, the Joint Secretary shall be elected from amongst the representatives of the worker and vice-versa:

Provided that, the post of the Secretary or the Joint Secretary, as the case may be, shall not be held by a representative of the employer or the worker for two consecutive years:

Provided further that, the representatives of the employer shall not take part in the election of the Secretary or Joint Secretary, as the case may be, from amongst the representatives of the worker and only the representatives of the worker shall be entitled to vote in such elections.

(e) In any election under clause (d), in the event of equality of votes, the matter shall be decided by a draw of lot.

(7) (a) The term of office of the representatives in the Works Committee other than a member chosen to fill a casual vacancy shall be two years.

(b) A member chosen to fill a casual vacancy shall hold office for the unexpired term of his predecessor.

(c) A member who without obtaining leave from the Works Committee, fails to attend three consecutive meetings of the Committee shall forfeit his membership.

(8) In the event of worker's representative ceasing to be a member under clause (c) of sub-rule (7) or ceasing to be employed in the establishment or in the event of his resignation, death or otherwise, his successor shall be chosen in accordance with the provisions of this rule from the same group to which the member vacating the seat belonged.

(9) The Works Committee shall have the right to co-opt in a consultative capacity the persons employed in the industrial establishment having particular or special knowledge of a matter under discussion. Such co-opted member shall not be entitled to vote and shall be present at meetings only for the period during which the particular question is before the Works Committee.

(10) (a) The Works Committee may meet as often as necessary but not less than once in three months;

(b) the Works Committee shall at its first meeting regulate its own procedure.

(11) (a) The employer shall provide, accommodation for holding meetings of the Works Committee. He shall also provide all necessary facilities of the Works Committee and to the members thereof for carrying out the work of the Works Committee. The Works Committee shall ordinarily meet during working hours of the industrial establishment concerned on any working day and the representative of the worker shall be deemed to be on duty while attending the meeting;

(b) The Secretary of the Works Committee may with the prior concurrence of the Chairman, put up notice regarding the work of the Works Committee on the notice board of the industrial establishment.

5. *Manner of choosing members from employers and workers for Grievance Redressal Committee under sub-section (2) of section 4.*—(1) The Grievance Redressal Committee shall consist of equal number of members representing the employer and the workers, which shall not exceed ten.

(2) The representatives of the employer shall be nominated by the employer and shall, as far as may be possible, be officials in direct touch with or associated with the working of the industrial establishment, preferably the heads of major departments of the industrial establishment.

(3) The representatives of the workers shall be chosen by the registered Trade Union and where a negotiating council exists, such representatives shall be chosen in the same proportion as the Trade Unions respectively represents in the negotiating council. In case where there is no registered Trade Union or negotiating council, the member may be chosen by the workers of the industrial establishment:

Provided that, there shall be adequate representation of women workers in the Grievance Redressal Committee and such representation shall not be less than the proportion of women workers to the total workers employed in the industrial establishment:

Provided further that, the tenure of the members of Grievance Redressal Committee shall be coterminous with the tenure of the members of the registered Trade Union or two years, whichever is earlier.

(4) (a) Where any worker of the industrial establishment is member of a registered Trade Union, the employer shall ask such Trade Union to inform him in writing as to how many of the workers are members of such Trade Union.

(b) Where an employer has reason to believe that the information furnished to him under clause (a) mentioned above by the registered Trade Union is false, he may, after informing such Trade Union, refer the matter to the Assistant Commissioner of Labour who shall, after hearing the parties, shall decide the matter and his decision shall be final.

(5) On receipt of the information called for under sub-rule (4), the employer shall provide for the selection of workers representative on the Committee by two following groups, namely:-

(a) registered trade union may choose their representatives as members for Grievance Redressal Committee in the proportion of their membership;

(b) such workers those are not members of registered trade union, may choose amongst themselves representatives for the Grievance Redressal Committee.

6. *Manner of filing application by any aggrieved worker under sub-section (5) of section 4 of Code.*—Any aggrieved worker may file an application stating his dispute therein before the Grievance Redressal Committee giving his name, designation, employee Code, Department where posted, length of service in years, category of worker, address for correspondence, contact number, details of grievances and relief sought. Such application may be sent electronically or otherwise. The Grievance may be raised within one year from the date on which the cause of action of such dispute arises.

7. *Manner of filing application for conciliation of grievance as against decision of Grievance Redressal Committee to conciliation officer under sub-section (8) of section 4.*—Any worker who is aggrieved by the decision of the Grievance Redressal Committee or whose grievance is not resolved by the said Committee within thirty days of receipt of the application, may file an application electronically or by registered post or by speed post or by hand to the conciliation officer through the Trade Union of which he is a member or otherwise, within the period of sixty days from the date of the decision of the Grievance Redressal Committee or from the date on which the period specified in sub-section (6) of section 4 of the Code expires, as the case may be.

CHAPTER –III

TRADE UNION

8. *Subscription by members to Trade Union under clause (f) of section 7.*—A registered Trade Union may collect a minimum subscription from its members, as provided under the rules of the Trade Union, approved by the Registrar on monthly, quarterly, half yearly or yearly basis, which shall not be less than ten rupees per month.

9. *Manner of annual audit under clause (j) of section 7.*—(1) The annual audit of the account of any registered Trade Union shall be conducted by an auditor authorized to audit the accounts of companies under sub-section (1) of section 139 of the Indian Companies Act, 2013 (18 of 2013) or by an auditor selected from the panel of certified auditor.

(2) The Registrar may constitute such panel of certified auditors to conduct the annual audit of accounts of any registered Trade Union, by notification in the *Official Gazette*.

(3) The Registrar may add or remove the auditors from the panel.

(4) The auditor shall conduct the audit of accounts of the Trade Union and shall submit the audit report to the Trade Union and forward one copy of the same to the Registrar.

(5) *Accessibility to books of accounts.*—The auditor or auditors appointed in accordance with these rules to conduct the audit of accounts of the Trade Union shall be given access to all the books of the concerned registered Trade Union and shall verify the general statement with the accounts and vouchers relating thereto and shall thereafter sign the auditor's declaration in **Form II**, indicating separately on that form under his signature or their signatures a statement showing in what respect he or they find the return to be incorrect, not supported by vouchers or not in accordance with the Act. The particulars given in the statement shall indicate,—

(a) every payment which appears to be unauthorized by the rules of the registered Trade Union concerned or contrary to the provisions of the Act;

(b) the amount of any deficit or loss which appears to have been incurred by the negligence or misconduct of any person;

(c) the amount of any sum which ought to have been, but is not brought to account by any person.

(6) *Rectification of defects in accounts.*—The Trade union shall explain within three months from the date of audit report, the defects or irregularities pointed out by the auditor and action taken thereon, to the Registrar. The Registrar may also make an order directing the union or its office bearers to take such action, as may be specified in the order to remedy the defects within the time specified therein.

10. *Registration of Trade Union and cancellation thereof.*— (1) Form of application for registration under clause (a) sub-section (1) of section 8.—(1) Every application for registration of trade union shall be made to the Registrar electronically or otherwise in **Form III**.

(2) Every such application shall be accompanied by an affidavit of applicant in **Form IV**.

(3) If a Trade Union has been in existence for more than one year before making an application for registration than, a general statement of the assets and liabilities of the Trade Union in **Form XIV** shall also be attached with the application.

(4) The fees payable for registration of Trade Union shall be rupees 2000 only for a Trade Union having membership of 1000 workers and above and rupees 1000 only for a Trade Union having membership of less than 1000 workers.

(5) The Registrar shall issue the certificate of registration of Trade Union under sub-section (2) of section 9 in **Form V**.

(6) The fee payable for issue of duplicate certificate of registration shall be rupees 100 only.

(7) The Registrar shall maintain the register of the Trade Union referred to in sub-section (3) of section 9 in **Form VI**.

(8) The Application for withdrawal or cancellation of certification of registration of the Trade Union under sub-section (5) of section 9 shall be made to the Registrar in **Form-VII**.

(9) The Registrar, on receiving an application for withdrawal or cancellation of registration of the Trade Union, shall, before granting such application, verify that the application is approved in the general meeting of the Trade Union, or if it is not so approved, it has approved the majority

of members of the Trade Union. The registrar may call for such further particulars as he deems necessary and may examine any office of the Trade Union for this purpose.

11. *Appeal against non-registration or cancellation of registration under sub-section (1) of section 10.*—An appeal under sub-section (1) of section 10 of the Code against the order of the Registrar, refusing to grant registration of a Trade Union under section 9 of the Code or cancellation of registration under sub-section (5) of the said sections, shall be filed within sixty days from the date of receipt of order against which the appeal is preferred.

12. *Communication and notices to Trade Union by Registrar and by Trade Union to Registrar under sub-section (1) and (3) of section 11.*—(1) All communication and notices shall be sent electronically or otherwise to a registered Trade Union by the Registrar through the postal address or email address, as mentioned in the register.

(2) All communication and notices by a registered Trade Union with respect to any change in any particulars of the Trade Unions or its rules or membership thereof shall be sent electronically or otherwise to the Registrar to his official postal address or email address within thirty days from the date of such change or event.

(3) On receipt of any communication under sub-rule (2), the Registrar shall, unless he has reason to believe that such communication has not been made in the manner provided by the rules of the Trade Union and is not in accordance with the provisions of the Code, register such alteration in the register to be maintained for this purpose and shall inform the fact to the Secretary of the Trade Union in the manner specified under sub-rule (1).

(4) The fee payable for such communication or alteration of rules shall be one hundred rupees or as may be fixed by the State Government, from time to time, by notification and be paid electronically or otherwise for each set of alterations made at one time.

(5) The notice of any change in the name of the Trade Union shall be sent electronically or otherwise to the Registrar in **Form VIII**.

(6) When the Registrar registers a change in name or any other particulars, he shall certify under his signature at the foot of the certificate issued under rule 10 of this Rules, that, the new name and the change in particulars has been registered and communicate the same electronically or otherwise.

13. *Matters on which negotiating union or negotiating council negotiate under sub-section (1) and criteria to be followed to by employer under sub-section (2) of section 14.*—(1) Negotiating union or Negotiating council shall be entitled to negotiate with employer with respect to demands, counter demands, disputes or disagreement over any industrial matter or any other matter prescribed by the State Government by notification, from time to time.

(2) If there is only one Trade Union of the worker is registered and functioning in the industrial establishment, which is having fifty-one per cent. or more workers on the muster roll of the establishment as members of the said Union, shall make an application in **Form IX** to the area conciliation officer for recognition of a sole negotiating union, under sub-section (2) of section 14. The application shall be made alongwith the statement of object and resolution passed and signed by the majority of members of the union employed in that establishment.

(3) After receiving the application, the conciliation officer shall call upon the representatives of the Union, employer and any other person, as he deems fit and after making such inquiry as he deems fit, pass an order in relation thereto, within a period of three months from the date of receipt of such application.

(4) On the basis of order of the conciliation officer the employer shall recognize the Trade Union as a sole negotiating union and shall issue certificate of sole negotiating union in **Form X** within fifteen days from the date of order of the conciliation officer and the copy of the same shall be submit to the concern conciliation officer.

14. *Manner of verification of workers on muster roll under sub-section (3) and manner of verification under sub-section (4) of section 14.*—(1) If more than one Trade Union workers are

registered and functioning in the industrial establishment, the Trade Union having more than fifty one per cent. or more workers on the muster roll in the industrial establishment shall make an application in **Form IX** to the area conciliation officer for sole negotiating union under sub-section (3) of section 14. The application shall be made along with statement of object and resolution passed and signed by the majority of members of the union employed in that establishment.

(2) After receiving the application, the conciliation officer shall call upon the representatives of the Trade Union, employer and any other person, he deems fit and after making such inquiry as he deems fit, pass an order in relation thereto, within a period of three months from the date of receipt of such application.

(3) On the basis of order of the conciliation officer the employer shall recognize the Trade Union as a sole negotiating union and shall issue certificate of sole negotiating union in **Form X** within fifteen days from the date of order of the conciliation officer and the copy of the same shall be submit to the concerned conciliation officer.

(4) Representative of any trade union having more than twenty per cent. membership in the industrial establishment shall make an application to the area conciliation officer for a representative of union for negotiating council in **Form XI** along with statement of object and resolution passed and signed by the majority of members of the union employed in that establishment.

(5) After receiving the application, the conciliation officer call upon the representatives of employer and workmen and after making such inquiry as he deems fit pass such order in relation thereto, within a period of three months from the date of receipt of such notice. On the basis of order of the conciliation officer, the employer shall issue certificate as a representative of union for negotiating council to the member of union in **Form XII** within fifteen days from the date of order of conciliation officer and the copy of the same shall submit to the concern conciliation officer.

15. *Facilities to be provided by Industrial establishment to a negotiating union or negotiating council under sub-section (7) of section 14.—(1) Right of holding discussions on premises of undertaking with employees.—*The officers of Negotiating Union or member unions of Negotiating Council shall have the right and shall be permitted by the employer, to hold discussions on the premises of the undertaking with the employees concerned who are the members of such union:

Provided that,-

(a) the union shall intimate, in advance to the employer the name or names of the union representatives authorized for the purposes and the name of the department or departments in which the members concerned are employed; and

(b) the discussions shall be held in such manner as not to interfere with the working of the undertaking.

(2) *Right of holding discussions on premises of undertaking with employer.—* The representatives of a Negotiating Union or member of unions of Negotiating Council shall have the right to meet the employer or any person appointed by him for the purpose and discuss with him the grievances of its members employed in his undertaking subject to the following conditions, namely:-

(a) the discussion shall ordinarily be held on one day in a week during such working hours of day shift from 10 a.m. to 6 p.m. as may be fixed by the employer and the union except in urgent cases when it may be held on any day and at any time by previous appointment;

(b) the union shall ordinarily communicate, in advance, the nature of the grievances which it desires to discuss;

(c) the name of the representatives or member authorized in this behalf shall either be communicated to the employer in advance or such representative shall carry a letter of authority.

(3) *Collections of sums on premises of undertakings by certain officers of Negotiating Unions.—* Every representative of the negotiation union and such members of the union as have completed at least six months of membership and been authorized by the President

in this behalf shall, be entitled to collect sums payable by its members on the premises of an undertaking where wages are paid to them, subject to the following conditions, namely:-

(a) the name or names of the representative or members, authorized in this behalf shall be intimated in advance to the employer and changes, if any, therein shall be communicated to the employer at least twenty-four hours before the date of collection;

(b) the representatives and members visiting the undertaking for this purpose shall carry a letter of authority;

(c) no coercion or force shall be used on any employee;

(d) the collection shall be made without causing hindrance to the staff of the undertaking or interference in the management's work;

(e) not more than ten employees at a time shall be allowed together at the place where such sums are collected;

(f) collections shall be made on the usual pay day or days and the subsequent three days and the day on which unclaimed wages are paid.

(4) *Putting up notice boards of Negotiating Unions in undertaking.*— President of the Negotiating union or an office bearer authorized by the President shall be entitled to put up or cause to be put up a notice board outside the time-keeper's office or at any other conspicuous place mutually agreed upon between the employer and the union and affix notices therein during the hours the undertaking is open:

Provided that, the notice board to be put up shall be of a reasonable size; and the notices to be affixed shall be signed by the President and in absence of the President, the Vice-President and the General Secretary, the Secretary, and such notices shall relate to lawful activities of the union and shall not be of an offensive or provocative nature.

16. *Objects of funds under sub-sections (1) and (2) and subscription under sub-section (4) of section 15.*—(1) The general funds of a registered Trade Union shall not be spent on any other objects other than that of the following, namely:-

(a) the payment of salaries, allowances, and expenses to office bearers of the Trade Union;

(b) the payment to expenses for the administration of the Trade Union, including audit of the accounts of the general funds of the Trade Union;

(c) the prosecution or defense of any legal proceeding to which the Trade Union or any member thereof is a party, when such prosecution or defense is undertaken for the purpose of securing or protecting any rights of the Trade Union as such or any rights arising out of the relations of any member with his employer or with a person whom the member employees;

(d) the conduct of trade dispute on behalf of the Trade Union or any member thereof;

(e) the compensation of members for loss arising out of trade disputes;

(f) allowances to members of their dependency on account of death, old age, sickness, accidents or unemployment of such members;

(g) the issue of, or the undertaking of liability under policies of assurance on the lives of members, or under policies insuring members against sickness, accident or unemployment;

(h) the provision of educational, social or religious benefits for members (including the payment of the expenses of funeral or religious ceremonies for deceased members) or for the dependents of members;

(i) the upkeep of a periodical publicized mainly for the purpose of discussing questions affecting employers or workman as such;

(j) the payment, in furtherance of any of the objects on which the general funds of the Trade Union may be spent, of contributions to any cause intended to benefit workman in general:

Provided that, the expenditure in respect of such contributions in any financial year shall not at any time during that year be in excess of one fourth of the combined total of the gross income which has up to that time accrued to the general funds of the Trade Union during that year and of the balance at the credit of those funds at the commencement of that year; and

(k) subject to any conditions contained in the notification, any other object notified by the State Government in the *Official Gazette*.

(2) A registered Trade Union may constitute a separate fund in furtherance of any of the objects as follows, namely:-

(a) the payment of any expenses incurred, either directly or indirectly, by a candidate or prospective candidate for election as a member of any legislative body constituted under the Constitution of India or of any local authority, before, during, or after the election in connection with his candidature or election; or

(b) the holding of any meeting or the distribution of any literature or documents in support of any such candidate or prospective candidate; or

(c) the maintenance of any person who is a member of any legislative body constituted under the Constitution or of any local authority; or

(d) the registration of electors or the selection of a candidate for any legislative body constituted under the Constitution or for any local authority; or

(e) the holding of political meetings of any kind, or the distribution of political literature or political documents of any kind.

(3) No member shall be compelled to contribute to the fund constituted under sub-rule (2); and a member who does not contribute to the said fund shall not be excluded from any benefits of the Trade Union, or placed in any respect either directly or indirectly under any disability or at any disadvantage as compared with other members of the Trade Union (except in relation to the control or management of the said fund) by reason of his not contributing to the said fund; and contribution to the said fund shall not be made a condition for admission to the Trade Union.

17. *Manner of making application for adjudication before Tribunal under section 22.*—(1) The application before the State Industrial Tribunal shall be filed within thirty days of occurrence of any dispute as provided under section 22 or any such order of the Registrar passed in relation to such dispute alongwith the relevant copies of the documents related to such dispute or order and mentioning the cause of such dispute.

(2) The Tribunal shall give an opportunity of hearing to all concerned parties and shall pass the order within forty-five days.

(3) This order shall be final and binding upon all the parties and the Registrar.

(4) The Registrar shall make relevant entries in the relevant records maintained by his Office in accordance with the order of the State Industrial Tribunal.

18. *Manner of amalgamation under sub-section (2) and manner of sending signed amalgamation to Registrar of a different State under sub-section (3) of section 24.*—(1) Any two or more registered Trade Unions may become amalgamated together as one Trade Union with or without dissolution or division of the funds of such trade Unions or either any of them, provided that, votes of at least two third of the members of each or every such Trade Union entitled to votes are recorded, and that at least two third of the votes recorded are in favor of the proposal.

(2) Notice of every amalgamation shall be sent to the Registrar in **Form XIII**.

19. *Distribution of funds of Trade Union on dissolution by Registrar under sub-section (2) of section 25.*—Where it is necessary for the Registrar under sub-section (2) of section 25 to distribute the funds of a registered Trade Union which has been dissolved, he shall divide the fund amongst the members proportionate to the amounts contributed by them by way of subscription during their membership.

20. *Date, form and manner of forwarding general statement of Trade Union and its audit under sub-section (1) of section 26.*—(1) Every registered Trade Union shall submit general statement in **Form XIV** to the Registrar on or the 30th April in every year.

(2) The audit of general statement shall be conducted in the manner specified in rule 9.

(3) After an inquiry if the Registrar finds any irregularities in general statement, he may take all the necessary action, as he deems fit.

21. *Manner and purpose of recognition of a Trade Union or a federation of Trade Unions under sub-section (2) of section 27.*—(1) The Trade Union or federation of the Trade Unions having substantial membership in major sectors of employment across the State shall make an application to the State Government or the Officer authorized by the State Government by notification issued, in this regard, for recognition of a Trade Union or a federation of Trade Unions as a State Trade Union at State level.

(2) The State Government or the officer appointed by the State Government in this behalf, shall, after due enquiry, as it deems fit, decide such application within ninety days of its receipt and send the copy of the decision to the applicant with a copy to the Labour Commissioner and the Registrar.

(3) If any dispute arises in relation to such recognition, the Government or the officer appointed by the State Government in this behalf, shall refer the dispute to the State Industrial Tribunal. The State Industrial Tribunal shall, after giving opportunity of hearing to the applicant and going through the relevant records of the case, decide the reference preferably within forty-five days and the order of the Tribunal shall be binding upon the parties.

CHAPTER- IV

STANDING ORDERS

22. *Manner of forwarding information to certifying officer under sub-section (3) of section 30.*—(1) If the employer adopts the model standing order of the Central Government referred to in section 29 with respect to matters relevant to his industrial establishment or undertaking, he shall intimate the concerned certifying officer, the specific date from which the provisions of the model standing order which are relevant to his establishment have been adopted.

(2) On receipt of information specified in sub-rule (1), the certifying officer, within a period of thirty days from such receipt, may give his observation that the employer is required to include certain provisions which are relevant to his establishment and indicate those relevant provisions of the model standing orders which have not been adopted. He shall also direct the employer to amend the standing order so adopted, by way of addition, deletion or modification within a period of thirty days from the date of the receipt of such direction and ask for compliance report only in respect of provisions which the certifying officer seeks to get so amended. Such report shall be sent electronically by the employer.

(3) If no observation is made by certifying officer within a period of thirty days of the receipt of the information as specified in sub-rules (1) and (2), then, the standing order shall be deemed to have been adopted by the employer.

23. *Manner of choosing representatives of workers of Industrial establishment or undertaking for issuing notice by certifying officer where there is no Trade Union operating under clause (ii) of sub-section (5) of section 30.*—Where there is no such Trade Union or negotiating union, as referred to in clause (i) of sub-section (5) of section 30, then, the certifying officer shall call a meeting of the workers to choose three representatives, to whom he shall, upon their being chosen, forward a copy of the standing order requiring objections, if any, which the workers may desire to make to the draft standing order to be submitted within fifteen days from the receipt of the notice.

24. *Manner of authentication of certified standing orders under sub-section (8) of section 30.*—Standing orders or modification in the standing orders, certified in pursuance of sub-section (8) of section 30 or the copies of the order of the appellate authority under sub-section (1) of section 33 shall be authenticated by the certifying officer or the appellate authority, as the case may be, and

shall be sent within a week to all concerned. There shall not be any requirement of certification in cases of deemed certification under sub-section (3) of section 30 and in cases where the employer has certified adoption of model standing orders.

25. *Statement to be accompanied with draft standing orders under sub-section (9) of section 30.*—A statement to be accompanied with,—

(i) draft standing order shall contain, the particulars such as name of the industrial establishment or undertaking concerned, address, e-mail address, contact number and strength and details of workers employed therein including particulars of Trade Union to which such workers belong; and

(ii) draft modification in the existing standing orders shall contain the particulars of such standing orders which are proposed to be modified along with a tabular statement containing details of each of the relevant provision of standing order in force and proposed modification therein and reasons thereof and such statement shall be signed by a person authorized by the industrial establishment or undertaking.

26. *Conditions for submission of draft standing order in similar establishment under sub-section (10) of section 30.*—In cases of group of employers engaged in similar industrial establishments may submit a joint draft standing order under section 30 and for the purpose of proceedings specified in sub-sections (1), (5), (6), (8) and (9) thereof after consultation with the concerned Trade union, negotiating union or negotiating council, if any:

Provided that, the joint draft standing orders, in case of the group of employers engage in similar establishment, will be drafted and submitted to the Labour Commissioner, who shall certify or refuse to certify the said joint draft standing orders, after recording reasons therefor.

27. *Manner of disposal of appeal by appellate authority under section 32.*—(1) An employer or the Trade Union or negotiating union desirous of preferring an appeal against the order of the certifying officer given under sub-section (5) of section 30 shall within sixty days of the receipt of such order shall draw up a memorandum of appeal in tabular form stating therein the provisions of the standing orders which are required to be altered or modified or deleted or added and reasons thereof and shall be filed to the appellate authority.

(2) The appellate authority shall, after giving the appellant and the opposite parties an opportunity of being heard, pass an order within sixty days of the filing of appeal, either confirming the standing orders or directing the employer to modify the standing orders.

(3) In case the appellate authority does not confirm the Standing Orders, it shall fix a date for the hearing of the appeal and direct notice thereof to be given,—

(a) where the appeal is filed by the employer or a worker, to Trade Union of the workers of the industrial establishment or to the representative body of the workers concerned;

(b) where the appeal is filed by a Trade Union to the employer and all other Trade Unions of the workers of the industrial establishment; and

(c) where the appeal is filed by the representative of the workers to the employer and any other worker whom the appellate authority joins as a party to the appeal.

(4) The appellant shall furnish each of the respondents with a copy of the memorandum of appeal.

(5) The appellate authority may at any stage of the proceeding call for any evidence, if it considers necessary for the disposal of the appeal.

(6) On the date fixed under sub-rule (3) for the hearing of the appeal, the appellate authority shall take such evidence as it may have called or consider to be relevant if produced and after hearing the parties dispose of the appeal.

28. *The language and the manner of maintaining standing order under of section 33.*—(1) The standing order finally certified by certifying officer shall be sent electronically or otherwise to concern parties except in the case of deemed certification under section 30.

(2) The text of the standing order as finally certified or deemed to have been certified or adopted model standing order under this Chapter shall be maintained by the employer in Marathi and English or the language understood by majority of workers.

29. *Register for final certified copy of Standing Order under section 34.*—(1) The certifying officer shall maintain, a register of all standing orders certified or deemed to have been certified or adopted model standing orders of all the concerned industrial establishments, *inter-alia*, containing the following details, namely:—

- (a) the unique number assigned to each standing order;
- (b) name of industrial establishment;
- (c) nature of industrial establishment;
- (d) date of certification or deemed certification or date of adoption of model standing order by each establishment or undertaking;
- (e) the areas of the operation of the industrial establishment; and
- (f) such other details as may be relevant and helpful in retrieving the standing orders and create a data base of such of all standing orders.

(2) The certifying officer shall furnish a copy thereof to any person applying there for on payment of ten rupees page of the certified standing orders or deemed certified standing orders, as the case may be.

30. *Application for modification of Standing Order under sub-section (2) of section 35.*—The application for modification of an existing standing order under sub-section (2) of section 35 shall be submitted and contain the particulars of such standing orders which are proposed to be modified along with a tabular statement containing details of each of the relevant provisions of standing order in force, modifications proposed therein, reasons thereof and the details of registered Trade Unions operating therein, and such statement shall be signed by a person authorized by the industrial establishment or undertaking.

CHAPTER-V

NOTICE OF CHANGE

31. *The manner of giving of notice for change in conditions of service proposed to be effected under clause (i) of section 40.*—

(1) Any employer intending to effect any change in the conditions of service applicable to any worker in respect of any matter specified in the Third Schedule to the Code, shall give notice in **Form – XV** to such worker or workers.

(2) The notice referred in sub-rule (1) shall be displayed conspicuously by the employer on the notice board at the main entrance of the industrial establishment and the office of the concerned Manager of the industrial establishment:

Provided that, where there is a registered Trade Union or registered Trade Unions relating to the industrial establishment a copy of such notice shall also be served on the Secretary of such Trade Union or each of the Secretaries of such Unions, as the case may be.

CHAPTER-VI

VOLUNTARY REFERENCE OF DISPUTES TO ARBITRATION

32. *Form of arbitration agreement and manner thereof under sub-section (3) of section 42.*—

(1) Where the employer and workers agree to refer the dispute to arbitration, the arbitration agreement shall be in **Form-XVI** and shall be signed by the parties to the agreement. The agreement shall be accompanied by the consent either in writing or electronically of arbitrator or arbitrators.

(2) The arbitration agreement referred to in sub-rule (1) shall be signed,—

(a) in case of an employer, by the employer himself, or when the employer is an incorporated company or other body corporate, by the agent, manager or other officer of the corporation authorized for such purposes;

(b) in the case of the workers by the officer of the registered Trade Union authorized in this behalf or by three representatives of the workers duly authorized in this behalf at a meeting of the concerned workers held for such purpose;

(c) in the case of an individual worker, an individual worker by the worker himself or by an officer of registered Trade Union of which the worker is a member.

Explanation 1.—In this rule, the expression ‘officer’ means any officer of a registered Trade Union or an association of the employer authorized for such purpose.

Explanation 2.—In this rule ‘officer’ means any of the following officers, namely:-

(a) the President;

(b) the Vice-President;

(c) the Secretary (including the General Secretary);

(d) a Joint Secretary; and

(e) any other officer of the Trade Union authorized in this behalf by the President and Secretary of the union.

33. *Manner of issue of notification under sub-section (5) of section 42.*—Where an industrial dispute has been referred to arbitration and the State Government is satisfied that the persons making the reference represent the majority of each party, it shall publish a notification in this behalf in the *Official Gazette*, for the information of the employers and workers who are not parties to the arbitration agreement but are concerned in the dispute and they may present their case before the arbitrator or arbitrators appointed for such purpose.

34. *Manner of choosing representatives of workers where there is no Trade Union, under sub-section (5) of section 42.*—Where there is no Trade Union, the representative of workers to present their case before the arbitrator or arbitrators in pursuance of clause (c) of the proviso to sub-section (5) of section 42, shall be chosen by a resolution passed by the majority of concerned workers in Form-XVII authorizing therein to represent the case. Such workers shall be bound by the acts of representatives who have been authorized to represent before the arbitrator or arbitrators, as the case may be.

CHAPTER-VII

MECHANISM FOR RESOLUTION OF INDUSTRIAL DISPUTES

35. *Matters in respect of which a conciliation officer and Tribunal shall have powers of a Civil Court under clause (d) of sub-section (3) of section 49.*—The Conciliation officer and the Tribunal shall have the powers of a Civil Court as are vested in a Civil Court under the Code of Civil Procedure, 1908 (5 of 1908), when trying a suit in respect of the following matters, namely:—

(a) inspection of premises of establishment and documents;

(b) receiving evidence on affidavit;

(c) discovery of the documents;

(d) investigation and enquiry;

(e) any other matters that may be prescribed by the State Government.

36. *Manner of conciliation proceeding under sub-section (1), full report under sub-section (4) and application and manner of dealing such application under sub-section (6) of section 53.*—(1) Where any industrial dispute exists or is apprehended or a notice under section 62 has been given, the conciliation officer shall on receipt of such application, examine the application and if he finds that

the dispute is pertaining to the jurisdiction of the State Government, he shall register the dispute and adopt the procedure in such manner as he may deem fit for holding conciliation proceedings.

(2) If no such settlement is arrived at in the conciliation proceeding referred to in sub-rule (1), the conciliation officer shall submit a report to the State Government within fourteen days from the date on which the conciliation proceedings are concluded.

(3) The report referred to in sub-rule (2) shall be accessible to the parties concerned.

(4) The report referred to in sub-rule (2) shall contain inter-alia the submissions of the employer, worker or Trade union, as the case may be, and it shall also contain the efforts made by the conciliation officer to bring the parties to the amicable settlement, reasons for refusal of the parties to resolve the dispute and the conclusion of the conciliation officer.

(5) Any dispute which is not settled during the conciliation proceedings, then, either of the concerned party may make an application in Form XVIII, before the Tribunal within ninety days from the date of the report under sub-rule (2).

(6) In case of an industrial dispute which has not been settled during the conciliation proceedings, an application may be made before the Tribunal by either of the parties concerned for adjudication. The Tribunal shall direct the party raising the dispute to file a statement of claim with complete details along with relevant documents, list of supporting documents and witnesses within thirty days from the date on which application is filed. A copy of such statement may be sent to each of the opposite parties in the dispute.

(7) The Tribunal after ascertaining that the copies of statement of claim and other related documents are furnished to the other side by the party raising the dispute, the Tribunal shall fix the first hearing as soon as possible and within a period of one month from the date of receipt of the application. The opposite party or parties shall file their written statement together with supporting documents and the list thereof and list of witnesses, if any, within a period of thirty days from the date of first hearing and simultaneously forward a copy thereof to the opposite party or parties for service.

(8) Where the Tribunal finds that the party raising the dispute, despite its directions, did not forward the copy of the statement of claim and other documents to the opposite party or parties, it shall give directions to the concerned party to furnish the copy of the statement to the opposite party or parties, granting extension of fifteen days for filing the statement, if the Tribunal finds sufficient cause for not filing the statement of claim and other documents within time.

(9) Evidence shall be recorded either in Tribunal or may be filed on affidavit but in the case of affidavit the opposite party shall have the right to cross-examine each of the deponents filing the affidavit. Where the oral examination of each witness proceeds, the Tribunal shall make a memorandum of the substance of what is being deposed. While recording the oral evidence the Industrial Tribunal shall follow the procedure laid down in rule 5 of Order XVIII of the First Schedule to the Code of Civil Procedure, 1908 (5 of 1908).

(10) On completion of evidence, arguments may be heard immediately or a date may be fixed for arguments, which shall not be beyond a period of fifteen days from the closure of evidence.

(11) The Tribunal shall not ordinarily grant an adjournment for a period exceeding a week at a time, but not in any case more than three adjournments in all, at the instance of the parties to the dispute, shall be granted:

Provided that, the Tribunal for reasons to be recorded in writing, grant an adjournment exceeding a week at a time but not in any case more than three adjournments, at the instance of any one of the parties to the dispute, shall be granted.

(12) In case any party defaults or fails to appear at any stage, the Tribunal may proceed with the case ex-parte, and decide the application in the absence of the defaulting party:

Provided that, the Tribunal on the application of either party filed before the submission of the award, revoke the order that the case shall proceed ex-parte, if it is satisfied that the absence of the party was on justifiable grounds, and proceed further to decide the matter as contested.

(13) The Tribunal shall communicate its award to the parties concerned and the State Government within one month from the date of the pronouncement of the award.

(14) The Tribunal may summon and examine any person whose evidence appears to it to be material for deciding the case and shall be deemed to be a civil court within the meaning of sections 345, 346 and 348 of the Code of Criminal Procedure, 1973 (1 of 1974).

(15) Where assessors are appointed to advise a Tribunal under sub-section (5) of section 49 in relation to proceeding before it, the Tribunal shall obtain the advice of such assessors, but such advice shall not be binding on such Tribunals.

(16) A party in an award, who wants to obtain a copy of the award or other document, may obtain a copy of the award or other document after depositing the fee electronically in the Tribunal in the following manner, namely:-

(a) fee for obtaining a copy of an award or the document filed in any proceedings of Tribunal be charged at the rate of ten rupees per page,

(b) for certifying a copy of any such award or order or document, a fee of ten rupees per page shall be payable,

(c) copying and certifying fees shall be payable electronically or manually,

(d) where a party applies for immediate delivery of a copy of any such award or document, an additional fee equal to one-half of the fee leviable under this rule shall be payable.

(17) The representatives of the parties appearing before a Tribunal shall have the right of examination, cross-examination and of addressing the Tribunal when evidence has been called.

(18) The proceedings before Tribunal shall be held in open court:

Provided that, the Tribunal may direct any proceeding before it to be held by video conferencing:

Provided further that, Tribunal may at any stage direct that any witness shall be examined, or its proceedings be held in-camera.

CHAPTER-VIII

STRIKES AND LOCK-OUTS

37. *Manner of giving notice of strike under sub-section (4) of section 62.*—(1) The notice of strike referred to in sub-section (1) of section 62 shall be given to the employer of an industrial establishment in Form XIX which shall be duly signed by the Secretary and five elected representatives of the registered Trade Union relating to such industrial establishment endorsing the copy thereof electronically or otherwise to the concerned conciliation officer, Labour Commissioner, Mumbai and the State Government.

(2) If the employer of an industrial establishment receives from any person employed by him any notice of strike as referred to in sub-section (1) of section 62 then he shall within five days from the date of receiving of such notice, intimate the same electronically or otherwise to the concerned conciliation officer and Labour Commissioner.

38. *Manner of giving notice of lock-out under sub-section (5) and authority under sub-section (6) of section 62.*—(1) The notice of lock-out referred to in sub-section (2) of section 62 shall be given by the employer of an industrial establishment in Form- XX to the Secretary of every registered Trade Union relating to such industrial establishment endorsing a copy thereof to the concerned conciliation officer, Labour Commissioner and the State Government electronically or otherwise. The notice shall be displayed conspicuously by the employer on a notice board or on electronic board at the main entrance to the industrial establishment.

(2) If the employer gives to any person employed by him a notice of lock-out, then he shall within five days from the date of such notice, intimate electronically or otherwise the same to the concerned conciliation officer.

CHAPTER -IX

LAY-OFF, RETRENCHMENT AND CLOSURE

39. *Manner of serving notice before retrenchment of worker under clause (c) of section 70.*—If any employer desires to retrench any worker employed in his industrial establishment who has been in continuous service for not less than one year under him then, such employer shall give notice of such retrenchment, in Form-XXI to the State Government and the concerned Deputy Commissioner of Labour through e-mail or, by registered or speed post.

40. *Manner of giving an opportunity for re-employment to retrenched workers under section 72.*—Where any vacancy occurs in an industrial establishment and there are workers of such industrial establishment retrenched within one year prior to the proposal for filling up such vacancy, then, the employer of such industrial establishment shall offer an opportunity at least ten days before by registered post or speed post and through e-mail to such retrenched workers who are citizens of India. If such workers give their willingness for employment then, the employer shall give them preference over other persons in filling up of such vacancy.

41. *Manner of serving notice by employer for intended closure under sub-section (1) of section 74.*—If an employer intends to close down an industrial establishment he shall give notice of such closure in Form- XXI to the State Government and a copy thereof to the concerned Deputy Commissioner of Labour, by e-mail or registered post or speed post.

CHAPTER - X

SPECIAL PROVISIONS RELATING TO LAY-OFF, RETRENCHMENT AND CLOSURE IN CERTAIN ESTABLISHMENTS

42. *Manner of making application and serving copy of such application to workers under sub-section (2) of section 78.*—An application for permission of lay-off under sub-section (1) of section 78 shall be made by the employer in Form- XXII stating clearly therein the reasons for the intended lay off, electronically or otherwise and a copy of such application shall be served simultaneously to the worker concerned electronically and by registered post or speed post. Such application shall also be displayed conspicuously by the employer on a notice board or on electronic board at the main entrance of the industrial establishment.

43. *Manner for application under sub-section (3) of section 78.*—The employer shall in case of an industrial establishment being a mine specified in sub-section (3) of section 78 where the workers (other than *Badli* workers or casual workers) have been laid-off under sub-section (1) of section 78 for reasons of fire, flood or excess of inflammable gas or explosion, within a period of thirty days from the date of commencement of such lay-off, apply to the State Government electronically and by registered or speed post with a copy to the concerned Deputy Commissioner of Labour for permission to continue the lay-off specifying the number of days; intimating the number of workers to be laid-off, the total number of workers employed in the industrial establishment, the date of lay-off and the reasons for continuation of such lay-off.

44. *Time-limit for review under sub-section (7) of section 78.*—The State Government may, either on its own motion or on the application made by the employer or any worker, review its order granting or refusing to grant permission under sub-section (4) of the section 78 within a period of thirty days from the date on which such order is made.

45. *Manner of making application for intended retrenchment and manner of serving copy of such application under sub-section (2) of section 79.*—An application for permission referred to in sub-section (1) of section 79 shall be made by the employer in Form- XXII stating clearly therein the reasons for the intended retrenchment electronically or otherwise and a copy of such application shall also be sent to workers electronically and by registered post or speed post. Such application shall also be displayed conspicuously by the employer on a notice board or on electronic board at the main entrance to the industrial establishment.

46. *Time-limit for review under sub-section (6) of section 79.*—The State Government may, either on its own motion or on the application made by the employer or any worker, review its order granting or refusing to grant permission under sub-section (3) of section 79 within a period of thirty days from the date on which such orders is made.

47. *Manner of making application for intended closing down and of serving copy of such application under sub-section (1) of section 80.*—An employer who intends to close down an industrial establishment to which Chapter X of the Code applies shall apply electronically or otherwise in **Form- XXII** for prior permission at least ninety days before the date on which intended closure is to become effective to the State Government, stating clearly therein the reasons for the intended closure of the industrial establishment and simultaneously a copy of such application shall also be sent to the representatives of the workers electronically and by registered post or speed post.

48. *Time-limit for review under sub-section (5) of section 89.*—The State Government may, either on its own motion or on the application made by the employer or any worker, review its order granting or refusing to grant permission for closing down an industrial establishment under sub-section (2) of section 80, within a period of thirty days from the date on which such order is made.

CHAPTER - XI

WORKER RE-SKILLING FUND

49. *Contribution from such other sources to be made to worker re-skilling fund under clause (b) of sub-section (2) of section 83.*—In addition to contribution of employer under clause (a) of sub-section (2) of section 83, the workers re-skilling fund shall consist of,-

- (1) Corporate Social Responsibility fund of the Companies;
- (2) donations from Industrial or Employer or Builders association;
- (3) donations from Employees associations;
- (4) donations from citizens of India;
- (5) grants from Central and State Governments;
- (6) contributions from the Funds of Member of Parliament and State Legislatures;
- (7) grants or donations from local authority or such other institutions.

50. *Manner of utilization of fund under sub-section (3) of section 83.*—Every employer who has retrenched a worker or workers under the Code, shall, within ten days, at the time of retrenching a worker or workers shall electronically transfer an amount equivalent to fifteen days of last drawn wages of such retrenched worker or workers in the account to be maintained by the State Government. The particulars of the account shall be displayed on the official website of the Labour Department maintain by the State Government. The fund so received shall be transferred by the State Government to each worker or workers' account electronically within forty-five days of receipt of funds from the employer. The employer shall also submit the list containing the name of each worker retrenched the amount equivalent to fifteen days of wages last drawn in respect of each worker along with their bank account details to enable the State Government to transfer the amount in their respective account.

CHAPTER - XII

OFFENCES AND PENALTIES

51. *Compounding of offences under section 89.*—(1) The officer notified by the State Government for the purposes of compounding of offences under sub-section (1) of section 89 (hereinafter referred to as the compounding officer), shall in the offences in which prosecution is not instituted, is of the opinion that any offence under the Code for which the compounding is permissible under section 89, he shall send a notice to the accused in **Form XXIII** consisting of three Parts. In Part I of such Form, the compounding officer shall *inter-alia* specify the name of the offender and his other particulars, the details of the offence and in which section the offence has been committed, the compounding amount required to be paid towards the composition of the offence. Part II of the Form shall specify the consequences if the offence is not compounded and Part III of the Form shall contain the application to be filed by the accused if he desires to compound the offence. Each notice shall have a continuous unique number containing alphabets or numeric and other details such as officer sending notice, year, place, type of inspection for the purpose of easy identification.

(2) The accused to whom the notice referred to in sub-rule (1) is served, may send Part III of the Form duly filled by him to the compounding officer electronically or otherwise and deposit the compounding amount electronically or otherwise, within fifteen days of the receipt of the notice, in the account specified by the compounding officer in the notice.

(3) Where the prosecution has already been instituted against the accused in the competent Court, he may make an application to the Court to compound the offence against him and the Court, after considering the application, may allow Compounding of the offence by the compounding officer in accordance with provisions of section 89.

(4) If the accused complies with the requirement of sub-rule (2), the compounding officer shall compound the offence for the amount of money deposited by the accused and.-

(a) if the offence is compounded before the prosecution, then no complaint for prosecution shall be instituted against the accused; and

(b) if the offence is compounded after institution of prosecution under sub-rule (3) with the permission of the Court, then, the compounding officer shall treat the case as closed as if no prosecution had been launched and will proceed in accordance with compounding as under clause (a) and intimate the compounding of offence to the competent Court in which the prosecution is pending and after receiving such intimation, the Court shall discharge the accused and close the prosecution.

(5) The compounding officer shall exercise the powers to compound the offence under this rule, subject to the direction, control and supervision of the State Government.

CHAPTER – XIII

MISCELLANEOUS

52. *Manner of making complaint by an aggrieved worker under section 91.*—(1) Every complaint under section 91 of the Code shall be made electronically and by registered post or speed post in **Form XXIV** and shall be accompanied by as many copies as there are opposite parties mentioned in the complaint.

(2) Every complaint under sub-rule (1) shall be verified by the worker making the complaint or by authorized representative of the worker proved to the satisfaction of the conciliation officer, arbitrator or Tribunal, as the case may be, to be acquainted with the facts of the case.

53. *Manner of authorization of worker for representing in any proceeding under sub-section (1) of section 94.*—Where the worker is not a member of any Trade Union, then, any member of the executive or other office-bearer of any Trade Union connected with or by any other worker employed in the industry in which the worker is employed, may be authorized by such worker to represent him in any proceeding under the Code relating to a dispute in which the worker is a party in **Form- XVII**.

54. *Manner of authorization of employer under sub-section (2) of section 94.*—Where the employer, is not a member of any association of employers, he may authorize in **Form-XVII** to an officer of any association of employers connected with, or by any other employer engaged in the industry in which the employer is engaged to represent him in any proceeding under the Code relating to a dispute in which the employer is a party.

55. *Manner of engaging fixed term employment.*—Any employee or worker engaged on the basis of written contract of employment for fixed period within the meaning of section 2(o) shall not be engaged for the same work in an establishment for a total period exceeding three years:

Provided that, the total number of fixed term employee or worker shall not be engaged exceeding twenty per cent. of total employee or worker of the category.

56. *Collection of Labour Statistics.*—The employer shall submit the details of strike, lockout, lay-off, retrenchment, closure and any other statistics required under these rules electronically or otherwise and in the manner specified by the office of Director General, Labour Bureau, Government of India and State Government, from time to time.

57. *Repeal and saving.*—The Industrial Disputes (Maharashtra) Rules, 1957, the Maharashtra Industrial Employment (Standing Orders) Rules, 1959 and the Maharashtra Trade Unions Regulations, 1927, are hereby repealed.

FORM-I

(See Rule 3)

Memorandum of settlement arrived at during conciliation/ or settlement arrived at
between the employer and his workers otherwise than in the course of
conciliation proceeding

Names of Parties:

..... Representing employer(s);

..... Representing workers;

Short recital of the case

.....

Terms of settlement

.....

Signature of the parties

Witnesses:

(1)

(2)

*Signature of conciliation officer

In case the settlement arrived at between the employer and his workers otherwise than in the course of conciliation proceeding the copy of the memorandum shall be marked to the concerned Additional / Deputy/Assistant Labour Commissioner.

FORM-II

(See Rule 9 (5))

Auditors' Declaration

The undersigned having had access to the books and accounts of the..... union and having examined the foregoing statements and verified the same with the account vouchers relating thereto, now sign the same as found to be correct, duly vouched and in accordance with the law, subject to the remarks, if any, appended hereto and also certify that the..... union had properly maintained its membership register and its accounts and the members had paid their membership subscription to the..... union as shown in the foregoing statement of the general fund account of the trade union, subject to the remarks, if any, appended hereto.

(1) Auditor

(2) Auditor

FORM-III

(See Rule 10(1))

Application for Registration of Trade Unions

Name of Trade Union:

Address:

Dated the day of 20.....

1. This application is made by the persons whose names are subscribed at the foot hereof.

2. The name under which it is proposed that the Trade Union on behalf of which this application is made shall be registered is as set forth in Rule No
.....

3. The address of the Head Office of the Union to which all communications and notices may be addressed is

4. The Union came into existence on the day of 20 .

5. The union is a union of employers/workers engaged in the industry/or profession/or (establishment), and has members.

6. The particulars required by code in Schedule I,II, III is attached to this application.

7. One copy of the Rules of the Union, is attached to this application.

8. We have been duly authorized by the Trade Union to make this application on its behalf, such authorization consisting of *.....

Sr. No.	Name	Occupation	Address	Signed
1				
2				
3				
4				
5				

To

The Deputy Registrar of trade Union,(Concern Area)

SCHEDULE I

Industrial Relations Code, 2020

List of Officers

Name of Trade Union

Office Held in Union	Name	Age	Address	Occupation

SCHEDULE II

Reference to Rules

The number of the rules making provision for the several matters details in column (1) are given in column (2) below:

Matter (1)	Number of rules (2)
Name of Union	
The Whole of the objects for which the Union has been established	
The Whole of the purpose for which the general funds of the union shall be applicable	
The maintenance of a list of members	
The facilities provided for the inspection of the list of members, by officer and members	
The admission of ordinary members	
The admission of honorary or temporary members	
The condition under which members are entitled to benefits assured by rules	
The conditions under which fines or forfeitures can be imposed or varied	
The manner in which the rules shall be amended, varied or rescinded	
The manner in which the members of the executive and the other officers of the union shall be appointed and removed	
The safe custody of funds	
The annual audit of the accounts	
The facilities for the inspection of the account books by officers and members	
The manner in which the union may be dissolved.	

SCHEDULE III

(This need not be filled in if the Union came into existence less than one year before the date of application for Registration)

Statement of Liabilities and Assets on the day of 20

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Amount of General Fund Amount of Political Fund		Cash In hands of Treasurer In hands of Secretary In hands of	
Loans from		In the Banks In the Bank	
Debts due to		Securities as per list below Unpaid subscription due Loans to-	
Other liabilities (to be Specified)		Immovable property :- Goods and furniture Other assets (to be specified)	
Total Liabilities		Total assets	

List of Securities

Particulars	Face value	Cost Price	Market value	In hands of
(Signed) 1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

FORM-IV

(See Rule 10(2))

I Shri/Smt -----

Address -----

Occupation -----

Age -----Years ----- truly declare in writing that on this date in this region for the purpose of this business meeting of the Union under the chairmanship of..... in which (Name of the Union) has been registered under The Industrial Relations Code 2020.

The name and the registration details is as follows

S.N	Name	Age	Occupation	Address
1-				
2-				
3-				
4-				
5-				
6-				
7-				

The above mentioned registrants and their deputation still stand valid and are still valid members of the Union.

On this date the executive committee was elected in the general election dated

The above mentioned persons have filed the application regarding cancellation of registration or registration in my case. According to my information, the application has been included in the list of members, attached membership list is true.

I swear and believe that the above said is true to my information and knowledge

Date

Signature.

Place

FORM-V*(See Rule 10(5))*

Certificate of Registration of Trade Unions

Name of Trade Union-

Registration Number Office of the Registrar of Trade Union, (Concerned area)

It is hereby certified that the Union having address ----- has been registered under the Industrial Relations Code, 2020, this.....day of.....20.....

SEAL

Registrar/ Deputy Registrar of Trade Unions.

FORM-VII

[See Rule 10(8)]

Request to withdraw or cancel Certificate of Registration

Name of Trade Union-

Registration Number

Dated the.....day of.....20.....

To,

Registrar/Deputy Registrar of Trade Union

.....

The above mentioned Trade Union desires that its certificate of registration under the Industrial Relations Code, 2020, may be withdrawn (or cancelled) and at general meeting* duly held on the..... day of..... 20 it was resolved as follows

(Here give exact copy of Resolution)**(Signed)**

* If not at a general meeting, state in what manner the request has been determined upon

FORM-VIII

[See Rule 12 (5)]

Application for any change in Particulars given by union in its application form for Registration and in its constitution or rules to Registrar

Name of Trade Union: Address: dated the day of 20.....

R/s sir,

We want to make following changes in application Form / in constitution / rules / office bearers etc. submitted along with the application Form dated —

1.
2.
3.

SEAL

Signature.

To,

The Deputy Registrar of Trade Union, (Concern Area)

FORM-IX

[See Rule 13 (2) and 14(1)]

Application for verification of Sole Negotiating Union

To,

The Conciliation Officer,

..... (for the area)

Sub : Application for verification of Sole Negotiating Union

Sir/madam,

We (name of trade union) registered under the Industrial Relations Code, 2020 having Registration No. is the only one union having fifty-one per cent membership in the (name of establishment) apply for negotiating union under sub-section (2) or (3) of section 14 of the Industrial Relations Code, 2020 in the same establishment for the first time or in place of union.

We hereby request you that please enquire in the matter and pass the necessary order.

Signature of President /General Secretary / Secretary

Encl: Statement of object

Copy to:

The Owner/Director / Manager of the establishment.

FORM-X

(See Rule 13(4) and 14(3))

Certificate of Sole Negotiating Union

Name of Trade Union-

Address of the Trade Union-

Registration Number of Union.....

It is hereby certified that, as per the Order No., dated of Conciliation Officer of (area), (Name of the union) union has been recognized as a sole negotiating union for our establishment under sub-section (2) or (3) of section 14 of the Industrial Relations Code, 2020.

SEAL

Signature of the Employer.

Date :

Place :

Copy to – Concern Conciliation Officer.

FORM-XI

[See Rule 14 (4)]

Application for verification of representative for negotiating council

To,

The Conciliation Officer,

..... (for the area)

Sub : Application for verification of representative for negotiating council

Sir/madam,

We hereby nominate Shri (name of representative) representative of the (name of trade union) having more than percent membership in -----(name of establishment) apply for negotiating council in the same establishment under sub-section (4) of section 14 of the Industrial Relations Code, 2020 for the first time/ or in place of Shri representative of (name of trade union).

We hereby request you that, please enquire in the matter and pass the necessary order.

Signature of President /General Secretary / Secretary.

Encl : (1) Statement of object

(2) Resolution passed in general body meeting of the union

Copy to:

The Owner / Director / Manager of the establishment.

FORM-XII

[See Rule 14 (5)]

Certificate of Representative of union for negotiating council

Name of representative

Name of Trade Union

Address of the Trade Union

Registration Number of Union

It is hereby certified that, as per the Order No. dated of conciliation officer, Shri representative of (name of trade union) has been recognized as a representative for negotiating council union under sub-section (4) of section 14 of the Industrial Relations Code, 2020 for our establishment.

Date :

Place :

SEAL

Signature of the Employer.

Copy to – Concern Conciliation Officer

FORM-XIII

[See Rule 18(2)]

Notice of Amalgamation of Trade Unions

- A. Name of registered trade union
- B. Number of registration

Serial No.	Name of the Trade Union	Registration Number	Address
(1)	(2)	(3)	(4)
1			
2			
3			

- C. Dated the.....day of.....19.....

To,

The Registrar / Deputy Registrar of Trade Unions,
(Concerned area)

Notice is hereby given that in accordance with the requirements of section 24 of the Industrial Relations Code 2020, the members of each of the above-mentioned trade unions have resolved to become amalgamated together as one trade union. Copies of the resolution approving the amalgamation are enclosed.

And that the following are the terms of the said amalgamation.

(State the terms)

And that it is intended that the trade union shall henceforth be called the

Accompanying with the notice, a copy of the Rules intended to be henceforth adopted by the amalgamated trade union, which are the rules (if so) of the union.

(To be signed by seven members and the
Secretary of each trade union)

Name and address to (Signed)
Which registered copy is to be sent

1

Secretary

2

3

4

5

Members

6

7

8

FORM-XIV

[See Rule 20(1) and 10(3)]

General Statement prescribed under section 26 of the Industrial Relations Code, 2020

From 1st January,..... to 31st December.....

Part A

1. Name of Trade Union
2. Address.....
3. Registered Head Office.....
4. No. and date of certificate of Registration No.....
date.....
5. To which category of industry the union belongs ? *viz.*, the public sector or private sector.
6. Under whose jurisdiction the above-mentioned Industry falls? *viz.*, whether Central Government or State Government.
7. Is the union affiliated to any All India Body? If so, state its name and affiliation number.No.....
8. Affiliation fee..... Rs.
9. Number and date of payment of affiliation fee to the All India Body. Receipt No.....
date.....
10. Number of the members of the Working Committee.
11. Number of outsider members, if any, in the Working Committee.
12. Name of the industry to which the union belongs.
13. Details about the jurisdiction of the union.
14. Monthly subscription for the members.
15. (This information need not be given by federations of trade unions) :-
 - (a) Number of members on books at the beginning of the year
 - (b) Number of members admitted during the year
 - Total of (a) and (b)
 - (c) Number of members leaving the union during the year
 - Balance by deduction from the
Total of (a) and (b)
 - (d) Total number of members on books at the end of the year
(*i.e.*, on 31st December):-

	Males.....
	Females.....
	Total.....
 - (e) Number of members contributing to political fund.
 - (f) Number of members paying their subscription for the whole year.

16. Return to be made by federations of trade unions :-

(a) Number of unions affiliated at the beginning of the year.	
(b) Number of unions joining during the current year.	
(c) Number of unions disaffiliated during the year.	
(d) Number of unions affiliated at the end of the year.	
(e) Membership fee realised from the affiliated unions.	Rs.....
(f) Number of affiliated unions from whom membership fee was received during the year.	
(g) Number of affiliated unions contributing to political fund.	
(h) Number of members of affiliated unions.	Males.....
Females.....
Total.....

Note :— Information in regard to—

1. (a) Columns 1 to 13 of Part A of this statement to be filled in by both the categories, *i.e.*, unions and federations.

(b) Columns 14 and 15 to be filled in only by the trade unions, not by federations.

(c) Column No. 16 to be filled in only by the federations.

2. A copy of the rules of the trade union corrected up to the date of dispatch thereof to be enclosed with the statements of annual return.

Part B
General Fund Account

Income		Expenditure	
Details	Rs..	Details	Rs.
1. Balance at the beginning of the year.		1. Salaries, allowances and expenses of offices.	
2. Subscription received from members as per the following details : -		2. Salaries, allowances and other expenses of the establishment	
(a) Subscription received for the current year.		3. Auditors fees.....	
(b) Subscription in arrears for the current year -		4. Legal expenses.....	
(1) Subscription in arrears for 3 months or less.		5. Expenses in conducting trade disputes.	
(2) Subscription in arrears for 6 months or more than 6 months.		6. Compensation paid to members for loss arising out of trade disputes	
(c) Subscription in arrears for more than one year		7. Funeral, old age, sickness, unemployment benefits, etc.	
Total		8. Educational social and religious benefits.	
3. Donations.		9. Cost of publishing periodicals	
4. Interest on investments		10. Rents, rates and taxes	
5. Sales of periodicals, books and rules, etc.		11. Stationery, printing and postage.	
6. Income from miscellaneous sources (to be specified).		12. Expenses incurred under Rule 15(1) (j) of this rule.	
(1).....		13. Other expenses (to be specified)-	
(2).....		(1).....	
(3).....		(2).....	
(4).....		(3).....	
(5).....		Total expenditure	
(6).....		Balance at the end of the year.....	
Total.....		Total.....	

Treasurer

Part C**Statement of Liabilities and Assets of Trade Union**

On..... 20.....

Liabilities

Assets

Details	Rs.	Details	Rs.
1. Amount of general fund		1. Cash	
2. Amount of political fund		(a) In hands of the Treasurer	
3. Loans from ...		(b) In hands of the Secretary or other person to be named.	
		2. In the Bank	
4. Arrears to be paid -		3. Securities (as per list in Part D)	
		4. Unpaid subscription due (as shown in Part B in columns (b) and (c))	
5. Other liabilities (to be specified)-			
(1).....		(a) Amount of the current year's subscription	
(2).....		(b) Amount of the last year's subscription	
(3).....		5. Loans	
(4).....		(a) Officers	
		(b) Members	
		(c) Others	
		6. Immovable property	
		7. Goods and furniture -	
		(a) Of the current year	
		(b) Of the last year	
		8. Other assets	
Total.....		Total.....	

Part D

List of Securities

Particulars	Pace Value	Cost Price	Market price at date on which accounts have been made up	Deposited with
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Part E

Political Fund Account

Income

Expenditure

Details	Rs.	Details	Rs.
1.	Balance at the beginning of the year	1.	Payments made on objects specified Rule 16(2) of this rule
2.	Contributions from members	2.	Expenses of management (to be fully specified)
		Total
		Balance at the end of the year	
	Total	Total

Part F

Auditors' Declaration

The undersigned having had access to till the books and accounts of the.....and having examined the foregoing statements and verified the same with the account vouchers relating thereto, now sign the same as found to be correct, duly vouched and in accordance with the law, subject to the remarks, if any, appended hereto and also certify that the.....had properly maintained its membership register and its accounts and the members had paid their membership subscription Rs.....to the.....as shown in the foregoing statement of the general fund account of the trade union, subject to the remarks, if any, appended hereto.

(1) Auditor

(2) Auditor

Part G**Officers appointed by election or nomination**

Name	Date of Birth	Home Address	Occupation	Office held in the union	Whether by election or nomination	Date on which appointment in column (5) was taken up
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

Part H

The following changes of officers have been made during the year

Officers relinquishing office

No.	Name	Office	Date of relinquishing office
(1)	(2)	(3)	(4)

I do solemnly declare that above information is true to best of my knowledge. This verification is signed by me at..... onday of.....20.....

Signature.

FORM-XV

[See Rule 31(1)]

Notice of change of service conditions proposed by an employer

Name of employer.....

Address.....

Dated theday of20.....

In accordance with sub-section (1) of section 40 of the Industrial Relations Code, 2020 I/We hereby give notice to all concerned that it is my/our intention to affect the change/changes specified in the annexure, with effect from in the conditions of service applicable to workers in respect of the matters specified in the Third Schedule to this code.

Signature.....

Designation.....

ANNEXURE

(Here specify the change/changes intended to be effected)

Copy forwarded to :

1. The Secretary of registered Trade Union, if any.
2. Concerned Additional /Deputy / Assistant Labour Commissioner.

FORM-XVI

[See Rule 32(1)]

Agreement for voluntary arbitration

BETWEEN

.....Name of the parties representing employer (s) and

.....Representing workers

It is hereby agreed between the parties to refer the following dispute to the arbitration of [here specify the name(s) and address (es) of the arbitrator(s)].

(i) Specific matters in dispute.

(ii) Details of the parties to the dispute including the name and address of the establishment or undertaking involved.

(iii) Name of the worker in case he himself is involved in the dispute or the name of the union, if any, representing the worker or workers in question.

(iv) Total number of workers employed in the undertaking affected.

(v) Estimated number of workers affected or likely to be affected by the dispute.

*We further agree that the majority decision of the arbitrators, shall be binding on us in case the arbitrator(s) are equally divided in their opinion they shall appoint another person as umpire whose award shall be binding on us.

The arbitrator (s) shall make his (their) award within a period of (here specify the period agreed upon by the parties) from the date of publication of this agreement in the *Official Gazette* by the State Government or within such further time as is extended by mutual agreement between us in writing. In case, the award is not made within the period afore mentioned, the reference to the arbitration shall stand automatically cancelled and we shall be free to negotiate for fresh arbitrator.

Signature of the parties Representing employer/
Representing worker/ workers.

Witnesses

1.

2.

Copy to : (i) The Conciliation Officer (***)here enter office address of the Conciliation Officer for the area concerned).

(ii) The Principal Secretary to the Government of Maharashtra.

FORM-XVII

[See Rules 34,53 and 54]

Authorization by a worker, group of workers, employer, group of employers to be represented in a proceeding before the authority under this Code

Before the Authority

(Here mention the authority concerned)

In the matter of : (Mention the name of the proceeding)

.....workers

Versus

.....Employer

I/we hereby authorize Shri / Sarvashri (if representatives are more than one) 1.....2.....
3 to represent me/us in the above matter.

Dated this.....day of.....20.....

Signature of person(s) nominating the
representative(s) Address Accepted

FORM-XVIII

[See Rule 36(5)]

Application to be submitted before the Tribunal in the matter not settled
by the conciliation officer

Before..... (here mention the name of the Tribunal having jurisdiction over
the area)

In the matter of :

..... Applicant

Address.....

Versus

..... Opposite party (ies)

Address.....

The above mentioned applicant begs to state as follows :- (Here set out the relevant facts and
circumstances of the case).

The applicant prays that the instant dispute may please be admitted for adjudication and request
to pass appropriate Award.

Date

Place

Signature of Applicant.

FORM-XIX

(See Rule 37)

Notice of strike to be given by Union (Name of Union) / Group of Workers

Name of five elected representatives of workers.....

Dated the.....day of.....20.....

To

(The name of the employer).

Dear Sir/Sirs,

In accordance with the provisions contained in sub-section (1) of section 62 of the Industrial Relations Code, 2020 I/We hereby give you notice that I propose to call a strike / we propose to go on strike on..... 20...., for the reasons explained in the annexure.

Yours faithfully,
(Secretary of the Union)

Five representatives of the workers duly
elected at a meeting held on
(date), *vide* resolution attached.

ANNEXURE

Statement of the Case.

Copy to

- (1) Labour Commissioner, Mumbai.
- (2) Additional/Deputy Labour Commissioner of the concerned area.
- (3) Assistant Labour Commissioner of the concerned area.

FORM- XX

[See Rule 38(1)]

Notice of lock-out to be given by an employer of an industrial establishment

Name of employer

Address

Dated the.....day of.....20.....

In accordance with the provisions of section 62(6) of the Industrial Relations Code, 2020, I/we hereby give notice to all concerned that it is my/our intention to effect lock-out in.....
department(s), section(s) of my/our establishment with effect from.....
 for the reasons explained in the annexure.

Signature.....

Designation.....

ANNEXURE

1.	Statement of reasons
-----------	-----------------------------

Copy forwarded to :

- (1) The Secretary of the Registered Union, if any
- (2) Conciliation officer (Here enter office address of the Assistant Labour Commissioner/Deputy Labour Commissioner/Additional Labour Commissioner of the concerned area.).
- (3) Labour Commissioner, Mumbai.

FORM-XXI

(See Rules 39 and 41)

Notice of Intimation of Retrenchment/Closure to be given by an
employer to the State Government

[In cases of Part I, the prior notice of intimation should be served thirty days before the commencement of retrenchment and in cases of Part II, *i.e.*, closure, prior notice of intimation of sixty days is required to be given before the commencement of closure]

Name of Industrial Establishment or Undertaking or Employer

Address.....

Dated (DD/MM/YYYY).

To,

The Principal Secretary (Labour) Government of Maharashtra,
Labour Department,
Mumbai.

Sir,

Part-I

(Retrenchment)

1. Under clause (c) of section 70 of the Industrial Relation Code, 2020, I/ we hereby inform you that I/we have decided to retrench (number of workers)..... workers with effect from. (DD/MM/YYYY) for the reasons explained in the Annexure I.

2. The workers concerned have been given on the (DD/MM/YYYY) one month's notice in writing as required.

or

The worker (s) have been given on the.....(DD/MM/YYYY) one month's pay in lieu of notice as required.

3. The total number of workers employed in the industrial establishment / undertaking areand the total number of those who are being retrenched are.....

Part - II*(Closure)*

1. Under sub section (1) of section 74 of the Industrial Relation Code, 2020, I/we here by inform you that I/we have decided to close down (name of the industrial establishment or undertaking or employer) with effect from (DD/MM/YYYY) for the reasons explained in the Annexure I.

2. The number of workers whose services would come to an end on account of the closure of the industrial establishment or under taking are (number of workers).

Number of workers

Category and designation of workers, who have been affected due to closure.

I/We hereby declare that the worker/workers concerned has/have been/will be paid compensation due to them under section 75 of the Industrial Relations Code, 2020 before or on the date of expiry of the notice period.

Yours faithfully,

(Name & Designation of the employer/
Authorized Representative)

ANNEXURE I

Statement of Reasons for retrenchment/closure (strike whichever is not applicable)

Copy to :

1. Labour Commissioner, Mumbai
2. Additional /Deputy Labour Commissioner of the concerned area
3. Assistant Labour Commissioner of the concerned area

FORM - XXII

(See Rules 42, 45 and 47)

Form of application for permission of Lay-off or Retrenchment or Closure in Industrial establishments or Undertaking to which provisions of Chapter X of the Industrial Relations Code, 2020 applies

To,

The Principal Secretary (Labour)
Government of Maharashtra,
Labour Department,
Mumbai.

Sir,

*1. Under *sub-section (2) of section 78 of the Industrial Relations Code, 2020, I/we hereby apply for "permission to lay-off workers (indicate number in figures and words) out of total of..... workers (indicate number in figures and words) employed in my/our establishment with effect from (DD/MM/YYYY) for the reasons set out in the Annexure-I.

*2. Under sub-section (2) of section 79 of the Industrial Relations Code, 2020, I/we hereby apply for permission for proposed retrenchment of workers (indicate number in figures and words) with effect from (DD/MM/YYYY) for the reasons set out in the Annexure-I.

3. The workers concerned have been given* notice in writing as required under clause (a) of sub-section (1) of section 79. The worker concerned have not* been given notice since the retrenchment is under an agreement (copy of which is enclosed) as provided in the proviso to the said clause.

*4. Under section 80(1) of the Industrial Relations Code, 2020, I/ we hereby inform you that I/ we propose to **close down the undertaking specified below of (name of the industrial establishment). (Give details as in Annexure II) with effect from (DD/MM/YYYY)

5. The number of workers whose services will be terminated on account of the closure of the undertaking is. (Number of workers).

Permission is solicited for the lay-off,/ to continue lay-off, or retrenchment of the workers , or, closure of the said establishment .

All such workers permitted to be laid-off or retrenched or terminated due to closure will be paid such compensation, to which they are entitled under section 67, read with section 78(10), or, 79(9) or, 80(8) respectively of Industrial Relations Code, 2020 as per the details given below.

Yours faithfully,

(Signature)

(*Strike off which is not applicable)

(** The application for permission in case of closure must be given at least 90 days before of the intended closure)

ANNEXURE I

	Total No. of workers/ No. of to be Retrenched	Unskilled (total No. of workers/ to be retrenched)	Semi- skilled (total No. of workers/ to be retrenched)	Skilled (total No. of workers/ to be retrenched)	Highly skilled (total No. of workers/ to be retrenched)
1.					
2.	Reasons for lay-off/retrenchment/Closure (strike out whichever is not applicable)-				

ANNEXURE- II

	Particulars	Remarks, if any
1.	Name of the industrial establishment/ undertaking with complete postal address along with Pin Code, e-mail, telephone number (s).	
2.	Status of undertaking— (i) Whether central public sector/State public sector/Foreign majority company /joint sector company, etc., (In case of foreign holding company then indicate the extent of foreign holding) (ii) Whether a private limited company/ partnership firm or proprietorship firm	Indicate the status of the company
3.	(a) MCA number (b) GSTN number (c) Registration number of the labour department	
4.	(a) *Names and identification number of the affected workers proposed to be laid-off/retrenched/ to be affected by closure.	The identification number UAN of EPFO under SS Code.
5.	(i) Annual production, item wise for pre-ceding three years- (ii) Production figures, month-wise, for the preceding twelve months,	
6.	Balance sheets, profit and loss accounts and audit reports for the last three years.	To be annexed
7.	Net worth of the company	

8.	Names of the inter-connected companies or companies under the same management.	
9.	Details of lay-off/ Retrenchment resorted to in the last three years (other than the lay-off/ Retrenchment for which permission is sought), including the periods of such lay-offs/ Retrenchment the number of workmen involved in each such lay-off/ Retrenchment /continuation of lay off	
10.	Any other relevant details which have bearing on lay-off or retrenchment or Closure.	

Copy to :

1. Labour Commissioner, Mumbai
2. Additional/Deputy Labour Commissioner of the concerned area
3. Assistant Labour Commissioner of the concerned area

FORM-XXIII

(See Rule 51)

Notice to the Employer who committed an offence for the first time under this code, for compounding of offence under sub-section (4) of section 89,

The undersigned and the Compounding Officer under sub-section (1) of section 89 of the Industrial Relations Code, 2020 hereby intimates that the allegation has been made against you for committing offence for the violation of various provision of this Code as per the details given below;-

PART - I

1. Name and Address of the offender Employer-
2. Address of the Establishment.....
3. Particulars of the offence
4. Section of the Code under which the offence is committed
.....
5. Compounding amount required to be paid towards composition of the offence

PART - II

You are advised to deposit the above mentioned amount within fifteen days from the date of issue of this notice for compounding the offence as per section 89 (1) of the Industrial Relations Code, 2020, along with an application dully filled in Part – III of this notice.

In case you fail to deposit the said amount within the specified time, no further opportunity shall be given and necessary direction for filing of prosecution under section shall be issued.

Date:

Place:

(Signature of the Compounding Officer)

PART - III

Application under sub-section (4) of section 89 of the Industrial Relations Code, 2020 for compounding of offence

1. Name of applicant (name of the employer who committed the offence under the Industrial Relations Code, 2020 to be mentioned
2. Address of the applicant
3. Particulars of the offence
4. Section of the Code under which the offence has been committed
5. Details of the compounding amount deposited (electronically generated receipt to be attached).....
6. Details of the prosecution, if filed for the violation of above mentioned offences may be given.....
7. Whether the offence is first offence or the applicant had committed any other offence prior to this offence, if committed, then, full details of the offence
.....
8. Any other information which the applicant desires to provide
.....

Applicant
(Name and signature)

Date :

Place :

To,

The Compounding Officer

FORM-XXIV

[See Rule 52(1)]

(Complaint under section 91 of the Industrial Relations Code, 2020) Before the Conciliation officer/
Arbitrator/ Tribunal In the matter of Reference
No.....

A.....

Complainant(s);

Versus

B.....

Opposite Party(ies).

Address:

The petitioner (s) begs/beg to complain that the Opposite Party(ies) has/have been guilty of a
contravention of the provisions of section 90 of the Industrial Relations Code, 2020, as shown below:

(Here set out briefly the particulars showing the manner in which the alleged contravention has
taken place and the grounds on which the order or act of the management is challenged.)

The complainant(s) accordingly prays/pray that the conciliation officer/ Arbitrator/ Industrial
Tribunal or National Tribunal may be pleased to decide the complaint set out above and pass such
order or orders thereon as it may deem fit and proper.

The number of copies of the complaint and its annexure required under section 91 of the
Industrial Relations Code, 2020 are submitted herewith.

Dated this.....day of.....20 Signature of the Complainant(s)

Verification

I do solemnly declare that what is stated in paragraph above is true to my

knowledge and that what is stated in paragraphs..... above is stated upon information
received and believed by me to be true. This verification is signed by me at..... onday
of.....20.....

Signature of the person verifying.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

Principal Secretary to Government.